

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Martin Voráč

**Postoje místních obcí ve sporu o Národní
park Šumava v kontextu teorie advokačních
koalic**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: **Bc. Martin Voráč**

Vedoucí práce: **Mgr. Ing. Zuzana Drhová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

VORÁČ, Martin: *Postoje místních obcí ve sporu o Národní park Šumava v kontextu teorie advokačních koalic*. Praha, 2014. 121 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Ing. Zuzana Drhová, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce se pokouší objasňovat některé příčiny dlouhodobého sporu o podobu správy území Národního parku Šumava. Tento spor je proto interpretován jako důsledek konfliktu hodnotových postojů a přesvědčení zainteresovaných aktérů a koalic. Práce nejprve uvádí do kontextu problému prostřednictvím popisu základního zákonného statusu NPŠ, hlavních problémových oblastí ve sporu a také hlavních historických událostí ve vývoji politiky správy NPŠ. Dále jsou za pomoci některých aspektů teorie advokačních koalic charakterizována hodnotová přesvědčení dvou hlavních koalic, které spor vedou. Práce se detailněji zaměřuje na postoje obcí na území NPŠ jako hlavního představitele koalice stojící v opozici k hodnotám a zájmům ochrany přírody. Na základě rozhovorů s představiteli osmi obcí podrobně zkoumá především, co obce vnímají jako problematické a konfliktní ve svém vztahu ke správě území NPŠ a k ochraně přírody v něm. Práce přináší celou řadu konkrétních a překvapivých zjištění, která hlouběji odhalují příčiny sporu mezi aktéry. V závěru jsou tato zjištění podrobována rozboru a práce identifikuje konkrétní možnosti pro proměnu postojů obcí či ke kompromisu s oponentními aktéry. Právě potenciální budoucí dohodu mezi aktéry sporu totiž autor práce považuje za nejvhodnější cestu k dlouhodobě úspěšné správě území NPŠ, která bude účinně chránit cennou přírodu.

Abstract

Diploma thesis tries to clarify some causes of a long-lasting dispute over the management strategy of an area of the Šumava National Park. Thus the dispute is interpreted as a consequence of the conflict among attitudes and beliefs of involved actors and their coalitions. Initially the thesis introduces a context of the problem through a description of the basic legislative status of ŠNP, the main problematic aspects in the dispute and also the main historical events in a development of the ŠNP management policy. Then, using a few aspects of Advocacy Coalition Framework the author characterizes the beliefs of two main disputing advocacy coalitions. The thesis focuses much more deeply on the attitudes and beliefs of local municipalities in ŠNP as a main representative of a coalition standing in the opposition to values and interests of nature conservation. On the basis of interviews with the representatives of eight municipalities the thesis explores in detail above all, what the municipalities perceive as problematic and conflicting in their relationship to ŠNP management and nature conservation. The thesis brings a lot of specific and surprising findings which reveal more deeply the causes of the dispute among actors. In conclusion the findings are analyzed and the thesis identifies the specific opportunities for a change of the attitudes and beliefs of the municipalities or for their compromise with opponent actors. The author considers a potential future agreement among actors to be the most suitable way to a long-lasting successful ŠNP management strategy which will effectively protect the valuable nature.

Klíčová slova

Národní park Šumava, ochrana přírody, národní park, advokační koalice, obce, postoje

Keywords

Šumava National Park, nature conservation, national park, advocacy coalitions, municipalities, attitudes

Rozsah práce: 248 585 znaků s mezerami

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. května 2014

Martin Voráč

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Ing. Zuzaně Drhové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, všem respondentům za poskytnuté rozhovory a Mgr. Janu Klusáčkovi, Mgr. Evě M. Hejzlarové, Ph.D. a Mgr. Martinu Nekolovi, Ph.D. za cenné rady v různých fázích vzniku této práce.

Institut sociologických studií

Teze diplomové práce

Název práce: Advokační koalice ve sporu o Národní park Šumava se zaměřením na místní obce jako klíčového aktéra

Autor práce: Bc. Martin Voráč

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Zuzana Drhová, Ph.D.

Obsah:

1. Úvod

1.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

2. Metodologie

2.1 Zdroje dat a metody sběru dat

2.2 Metody vyhodnocování získaných dat: tematická analýza

3. Teoretické zakotvení

3.1 Teorie advokačních koalic

3.2 Ochrana přírody, národní park

4. Národní park Šumava a spory o jeho ochranu

Analytická/Empirická část

5. Advokační koalice ve sporu o NPŠ

5.1 Vědci „přírodovědci“, ekologické organizace, mezinárodní organizace pro OP

5.2 Lesničtí experti, obce, kraje

5.3 Správa NPŠ, MŽP

6. Obce jako klíčový aktér

6.1 Proč jsou obce klíčový aktér?

6.2 Postoje obcí

7. Závěr

Použitá literatura

Přílohy

V létě roku 2011 vyvolala poměrně silný mediální zájem občanská blokáda kácení stromů v oblasti Ptačího potoka v Národním parku Šumava. Byl to nejvyhrocenější a nejviditelnější okamžik jinak dlouhodobého komplikovaného sporu o formu ochrany přírody na území národního parku a potažmo tak o způsob jeho celkové správy. Procesu formálního i neformálního vyjednávání o formě správy parku se účastní řada aktérů a spory mezi nimi se za celou dobu dvaadvaceti let existence parku v podstatě ani jednou nepodařilo uspokojivě vyřešit.

Prvotním důvodem pro sepsání této diplomové práce se stal osobní autorův zájem na úspěchu ochrany přírody v Národním parku Šumava. Proto se i samotná práce zaměřuje na hledání příčin, proč se dlouhodobě nedaří dosáhnout shody na formě ochrany přírody a správy daného území. Odpověď budu hledat v analýze procesu tvorby politiky ochrany přírody v NPŠ s pomocí aplikace teorie advokačních koalic. Jinými slovy, pokusím se ukázat, že důležitá příčina (ale jistě ne jediná) nemožnosti dosáhnout shody tkví v odlišných hodnotových a praktických postojích jednotlivých stabilních a silných koalic aktérů, které do sporu vstupují. Poté se zaměřím na místní obce jako na klíčového aktéra, jehož dlouhodobý postoj důležitým způsobem (přímo i nepřímo) ovlivňuje podobu ochrany přírody v NPŠ a bez jehož podpory a spolupráce není stabilní správa NPŠ možná. Blíže zkoumat postoj obcí má význam také proto, že tento postoj je na jednu stranu poměrně stabilní (nemění se např. tak výrazně a nepředvídatelně jako postoj MŽP), ale na druhou stranu je také otevřený určité proměně a variabilitě.

Cíle práce:

Ve své diplomové práci si kladu za cíl analyzovat proces tvorby politiky ochrany přírody v NPŠ optikou teorie advokačních koalic. Dále se zaměřuji na místní obce jako klíčového aktéra v tomto procesu a s pomocí polostrukturovaných rozhovorů se starosty několika obcí a dalšími aktéry budu zjišťovat, jaké jsou postoje místních lidí k ochraně přírody v NPŠ a ke správě daného území a příčiny těchto postojů. Aplikací teorie ACF a zjišťováním příčin postoje obcí bych chtěl přispět k hledání odpovědi na otázku, proč se dlouhodobě nedaří dosáhnout shody na podobě správy národního parku.

Výzkumné otázky:

Jaké jsou advokační koalice ve sporu o správu NPŠ a jaké jsou jejich charakteristiky?

Jaké jsou postoje obcí (reprezentovaných především starosty) a příčiny těchto postojů k ochraně přírody a správě území NPŠ? Co obce vnímají jako problematické ve svém vztahu k podobě správy území NPŠ?

Existuje nějaký prostor pro proměnu postoje obcí k ochraně přírody a podobě správy území NPŠ?

Teoretická východiska:

Teorie advokačních koalic, ochrana přírody, národní park

Metodologie:

Výzkum postojů obcí na území NPŠ provedu metodou polostrukturovaných rozhovorů se starosty několika obcí a případně s dalšími důležitými místními aktéry (zástupci občanských sdružení, podnikateli apod.). Následnou analýzu rozhovorů provedu za pomoci metody tematické analýzy.

Klíčová slova: Národní park Šumava, ochrana přírody, advokační koalice, obce

Použité a předpokládané zdroje:

Furlong, K. 2000. *Strategic Environmental Analysis (SEAN): An Application in Sumava National Park, Czech republic*. MSc Dissertation. Oxford: Oxford Brookes University.

Chomátová, E. 2010. *Spor o Šumavu: síly a slabosti ekologického principu shody*. Diplomová práce. Praha: FHS UK.

Kindlmann, P., Matějka, K., Doležal, P. 2012. *Lesy Šumavy, lýkožrout a ochrana přírody*. Praha: Karolinum.

Krečmer, V., Říha, M. 2012. [Souhrnné stanovisko k lesům jako nenahraditelné složce životního prostředí v kauze ne/zasahování proti lýkožroutu v Národním parku Šumava](http://www.cesles.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=91%3Asouhrnne-stanovisko-k-lesm-jako-nenahraditelne-sloce-ivotního-prostedi-v-kauze-nezasahovani-proti-lykoroutu-v-narodnim-parku-umava&Itemid=117).

Dostupné z www:

http://www.cesles.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=91%3Asouhrnne-stanovisko-k-lesm-jako-nenahraditelne-sloce-ivotního-prostedi-v-kauze-nezasahovani-proti-lykoroutu-v-narodnim-parku-umava&Itemid=117

Krečmer, V., Vovesný, J., Zahradník, P. 2011. *Ke smyslu ochrany lesů národních parků*. Praha: JUDr. František Talián – „Fortuna“.

Křenová, Z., Hruška, J. 2011. Zonace Národního parku Šumava aneb O cestě tam a zase zpátky. *Ochrana přírody*, 3, 20-23. Dostupné z www: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/res/data/024/002976.pdf?seek=>

Loužek, M. (ed.) 2011. *Kůrovcová kalamita. Víc než spor přírodovědců*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku.

Perlín, R., Bičík, I. (eds.) 2010. *Lokální rozvoj na Šumavě*. Vimperk: Správa NP a CHKO Šumava. Dostupné z www: http://www.npsumava.cz/gallery/10/3118-sbornik4_lokalnirozvoj.pdf

Petrova, S. 2010. *Local people and national parks: Šumava and Pelister in comparative perspective*. Praha: PčF UK.

Sabatier, P.; Weible, Ch. 2007. The Advocacy Coalition Framework: Innovations and Clarifications In Sabatier, P. (ed.): *Theories of the Policy Process*. Boulder: Westview Press.

Společná vize Šumava 2020. 2009. Dostupné z www: http://www.sumava21.cz/docs/2009.11.19_VIZE2020_f.pdf

STEM 2008. *Národní park Šumava. Výzkum STEM pro MŽP ČR*. Praha.

Šantrůčková, H., Vrba, J. (eds.) 2010. *Co vyprávějí šumavské smrčiny. Průvodce lesními ekosystémy Šumavy*. Vimperk: Správa NP a CHKO Šumava. Dostupné z www: <http://kbe.prf.jcu.cz/files/Sumava/sumava-kniha-fin.pdf>

Stöckelová, T. 2004. Příroda v Národním parku Šumava. *Vesmír*, 83, 86-95. Dostupné z www: <http://www.vesmir.cz/clanek/priroda-v-narodnim-parku-sumava>

Těšitel, J., Kušová, D., Matějka, K., Bartoš, M. 2005. *Lidé v biosférických rezervacích*. České Budějovice: Ústav systémové biologie a ekologie AV ČR.

Višňák, R. 2009. *Les v hodině dvanácté*. Abies.

Weible, Ch. 2006. An Advocacy Coalition Framework Approach to Stakeholder Analysis: Understanding the Political Context of California Marine Protected Area Policy. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 17, 95–117.

Weible, Ch., Sabatier, P. 2007. A Guide to the Advocacy Coalition Framework In Fischer, F., Miller, G., Sidney, M. (eds.): *Handbook of Public Policy Analysis*. Boca Raton: CRC Press.

Ministerský návrh zákona o NPŠ

Publikace Hnutí Duha

Tiskové zprávy Hnutí Duha

Studie z NPBW

Nariadení vlády ČR č. 163/1991 Sb.

Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Obsah

1. ÚVOD	14 -
2. VÝZKUMNÉ OTÁZKY	15 -
3. METODOLOGIE	16 -
3.1 Zdroje dat a metody sběru dat	16 -
3.2 Metody vyhodnocování získaných dat: tematická analýza	21 -
4. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	21 -
4.1 Teorie advokačních koalic.....	21 -
4.2 Ochrana přírody	24 -
4.3 Národní park dle kategorizace IUCN.....	26 -
5. NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA A SPORY O JEHO OCHRANU	27 -
5.1 Status a základní aspekty správy NPŠ	28 -
5.2 Hlavní problémové oblasti ve správě území NPŠ	30 -
5.2.1 <i>Problém kůrovce a princip bezzásahovosti</i>	30 -
5.2.2 <i>Stavební rozvoj na území NPŠ</i>	32 -
5.2.3 <i>Pravidla a omezení plynoucí z ochrany přírody na území NPŠ</i>	33 -
5.2.4 <i>Nedostatek pracovních příležitostí pro místní obyvatele</i>	33 -
5.2.5 <i>Nekoncepční a proměnlivý přístup ke správě území NPŠ</i>	35 -
5.3 Důležité veřejně politické události v historickém vývoji NP Šumava	35 -
6. ADVOKAČNÍ KOALICE VE SPORU O SPRÁVU ÚZEMÍ NPŠ	42 -
6.1 Advokační koalice ekologických organizací, části vědců a mezinárodních organizací na ochranu přírody	43 -
6.2 Advokační koalice obcí, Jihočeského a Plzeňského kraje a lesnických expertů....	46 -
6.3 Advokační koalice Správy NPŠ a Ministerstva životního prostředí	49 -
6.4 Charakteristické prvky vzájemné konkurence obou advokačních koalic.....	50 -
7. POSTOJE OBCÍ: ZÁVĚRY TEMATICKÉ ANALÝZY ROZHovorŮ	51 -
7.1 Má NPŠ pro obce pozitivní význam?	51 -
7.2 Zpochybnění statusu a cílů NPŠ.....	53 -
7.3 Hrozba principiální neslučitelnosti nároků obcí a NPŠ	54 -
7.4 Postoje obcí k bezzásahovosti a šíření kůrovce.....	56 -
7.4.1 <i>Postoje k principu bezzásahovosti jako takovému</i>	56 -
7.4.2 <i>Rozsah bezzásahového území</i>	56 -
7.4.3 <i>Problém těžby dřeva na území NPŠ jako ochrany před dalším šířením kůrovce (holiny)</i>	59 -
7.4.4 <i>Neestetičnost lesa napadeného kůrovcem a její dopad na turismus</i>	60 -
7.4.5 <i>Bezzásahový režim jako ohrožení vztahu místních obyvatel k okolní krajině</i> .	61 -
7.4.6 <i>Nedůvěra v přirozenou obnovu lesa v bezzásahovém území</i>	62 -
7.4.7 <i>Problém úbytku dešťových srážek a změny odtokových poměrů v NPŠ</i> ..	63 -
7.4.8 <i>Jak by se mělo proti kůrovci zasahovat?</i>	63 -
7.5 Představy o budoucím rozvoji obce.....	65 -

7.5.1 Stavební rozvoj a jeho regulace	- 65 -
7.5.2 Rozvoj obce a rozvojové projekty	- 69 -
7.6 Pravidla a omezení na území NPŠ	- 70 -
7.7 Ekonomické a sociální problémy obcí	- 73 -
7.7.1 (Ne)zaměstnanost v obcích	- 73 -
7.7.2 Úbytek obyvatel v obcích	- 75 -
7.7.3 Nedostatek pracovních příležitosti v lesnictví a dřevozpracujícím průmyslu (v důsledku existence NPŠ)	- 75 -
7.7.4 Pochybnosti o cestovním ruchu a turismu jako dominantní ekonomické aktivitě v obcích	- 77 -
7.7.5 Podpora Správy NPŠ ve prospěch zisků obcí a vyšší zaměstnanosti	- 79 -
7.8 Reflexe debaty o NPŠ a přístupu jednotlivých aktérů	- 80 -
7.8.1 Zablkovanost debaty	- 80 -
7.8.2 Vystupňovaná konfliktnost	- 81 -
7.8.3 Postoje k názorovým oponentům	- 82 -
7.8.4 Zohledňování a respekt k názorům druhých	- 82 -
7.8.5 Přiměřenost a relevantnost debaty	- 84 -
7.8.6 Rozporuplnost postojů	- 84 -
7.8.7 Únava z pokračujících sporů o NPŠ	- 85 -
7.9 Souvislosti a pozadí postojů obcí	- 85 -
7.9.1 Zdroje informací, spolupráce, důvěryhodní aktéři	- 85 -
7.9.2 Rozložení názorů v obcích	- 87 -
7.10 Shrnutí zjištění o postojích obcí ke správě území NPŠ	- 91 -
7.10.1 Ideologické problémy	- 91 -
7.10.2 Praktické problémy	- 92 -
7.10.3 Komunikační problémy	- 96 -
7.10.4 Pozadí postojů obcí	- 97 -
8. ZÁVĚRY	- 98 -
8.1 Diskuze nad poznatky o postojích obcí	- 98 -
8.2 Co výzkum postojů obcí neodhalí?	- 102 -
8.3 Reflexe použití teorie advokačních koalic	- 103 -
8.4 Potenciál k proměně postoje obcí nebo k dohodě	- 104 -
RESUMÉ	- 108 -
SUMMARY	- 109 -
POUŽITÁ LITERATURA	- 110 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 114 -
PŘÍLOHA Č. 1: SCÉNÁŘ ROZHOVORŮ S RESPONDENTY	- 115 -
PŘÍLOHA Č. 2: SEZNAM PROVEDENÝCH ROZHOVORŮ (TABULKA)	- 119 -
PŘÍLOHA Č. 3: SEZNAM NAVŠTÍVENÝCH ODBORNÝCH NEBO MEDIÁLNÍCH AKCÍ (TABULKA)	- 120 -
PŘÍLOHA Č. 4: SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	- 121 -

1. Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá dlouhodobým sporem o podobu správy Národního parku Šumava a postoji jednotlivých aktérů k této problematice. Ačkoliv byl Národní park Šumava vyhlášen na ochranu velmi cenné přírody, již téměř od počátku své existence naráží na rozdílné představy zainteresovaných aktérů o tom, s jakými cíli a jakým způsobem by měl být spravován. Výsledkem je dlouhodobě nekoncepční a proměnlivý přístup k jeho správě, časté personální obměny ve vedení a mnohdy zbytečně poškozená příroda. Jestliže má být šumavská příroda do budoucna účinně ochráněna, je třeba hledat, kde jsou příčiny těchto dlouhodobých sporů a kudy vedou cesty k potenciální dohodě aktérů.¹

Tato práce tedy pohlíží na dlouhodobý spor o správu území Národního parku Šumava (dále jen NPŠ) jako na důsledek konfliktu hodnotových postojů a přesvědčení zainteresovaných aktérů a koalic. Na jedné straně stojí aktéři vyznávající hodnotu ochrany přírody, na druhé pak aktéři sledující hodnoty a zájmy rozvoje obcí a tradičního lesnického přístupu ke správě lesů. Jako teoretické vodítko autor využívá některé aspekty teorie advokačních koalic (konkrétně především koncept přesvědčení aktérů, angl. *belief system*, koncept na politiku orientovaného učení, angl. *policy-oriented learning* nebo koncept vyjednávání mezi aktéry), která nejlépe popisuje a vysvětluje současný stav dané politiky, v níž se dlouhodobě nedaří dosáhnout dohody na jejím směřování. Teorie je ovšem využita jen okrajově jako rámec pro popsání některých aspektů dané politiky² a jako výchozí bod pro podrobnější výzkum postojů jednoho z aktérů.

Stěžejní část práce se výzkumně zaměřuje na postoje jednoho z aktérů, a to obcí ležících na území NPŠ. Autor k této volbě měl hned několik důvodů. Obce jsou v současnosti nejvýznamnějším a nejviditelnějším představitelem koalice aktérů, kteří stojí v opozici k zájmům ochrany přírody. Potenciální proměna postojů obcí nebo dosažení dohody či kompromisu s tímto aktérem by mohly vést k dosažení dlouhodobého řešení sporu o podobu správy území. Dále je důležité konkrétním

¹ Autor práce hned dopředu raději předesílá, že jeho výchozím hodnotovým zakotvením je mimo jiné zájem na kvalitní ochraně přírody v Národním parku Šumava. Práce tedy implicitně sleduje cíl, jak se co nejlépe dobrat dlouhodobě politicky udržitelné dohody mezi všemi aktéry na kvalitní ochraně přírody v tomto území. Jestli takový cíl bude v budoucnu naplněn, samozřejmě není možné říci.

² Jedná se především o charakteristiku přesvědčení dvou hlavních koalic vedoucích spor o správu NPŠ.

postojům a problémům obcí ve vztahu k NPŠ dobře rozumět, aby mohly být v potenciálních jednáních o podobě správy NPŠ plně respektovány a zohledňovány. Obce jsou totiž přímo ovlivňovány pravidly a omezeními platnými na území národního parku a v jakýchkoliv budoucích jednáních je a jejich zájmy není možné jakkoliv obcházet. Posledním důvodem pro výběr obcí je prostý nedostatek detailnějších znalostí postojů jejich představitelů. Hlubší porozumění postojům obcí může být významné pro budoucí překonání dlouhodobých sporů.

Hlavní cílem této práce bylo tedy především prozkoumat a analyzovat postoje obcí ke správě území NPŠ. Konkrétněji bylo mým cílem zjistit, co obce vnímají jako problematické ve svém vztahu k ochraně přírody v NPŠ a ke správě území NPŠ. Dále pak, zda má pro obce nějaký pozitivní význam, že jsou součástí NPŠ. Dalším cílem bylo zjistit postoje k některým tradičně konfliktním otázkám v rámci správy NPŠ (postoje k bezzásahovosti nebo ke stavebnímu rozvoji). Dále bylo mým záměrem zjistit pozadí postojů obcí, tedy to, co by mohlo nějak ovlivňovat postoje jejich čelních představitelů (jaké jsou zdroje informací představitelů obcí, s kým spolupracují nebo kdo je pro ně důvěryhodný; jaké je rozložení názorů v obci).

Vedlejšími cíli práce pak bylo zjistit, zda existuje nějaký prostor pro proměnu postoje obcí k podobě správy území NPŠ nebo zda existuje potenciál ke shodě či kompromisu na podobě politiky mezi obcemi a konkurenčními aktéry. Druhým vedlejším cílem pak bylo charakterizovat přesvědčení jednotlivých advokačních koalic angažujících se ve sporu o správu NPŠ, což se mělo stát výchozím kontextem právě pro podrobnější zkoumání postojů obcí.

V rámci výzkumu bylo provedeno celkem 11 polostrukturovaných rozhovorů. Pro účely výzkumu postojů obcí bylo realizováno celkem osm z nich s čelními představiteli osmi obcí v NPŠ. K tomu byly realizovány tři další doplňkové rozhovory s osobami zainteresovanými v problematice.

2. Výzkumné otázky

Na základě výzkumných cílů si práce stanovuje následující výzkumné otázky:

Jací jsou aktéři a jejich advokační koalice ve sporu o správu NPŠ a jaká jsou jejich přesvědčení?

Jaké jsou postoje obcí (reprezentovaných především vybranými starosty) k ochraně přírody v NPŠ a ke správě území NPŠ? Co obce vnímají jako problematické

ve svém vztahu k ochraně přírody v NPŠ a ke správě území NPŠ? Co tyto postoje ovlivňuje?

Specificky mne pak zajímá:

Má pro obce nějaký pozitivní význam, že jsou součástí NPŠ? Jaké jsou postoje obcí k principu a režimu bezzásahovosti na území NPŠ? V čem se kvůli přítomnosti NPŠ cítí obce omezovány ve své existenci a ve svém rozvoji? Jakou představu mají starostové o budoucím rozvoji obce? Jaké jsou zdroje informací představitelů obcí v problematice NPŠ? (tj. s kým spolupracují? Kdo je pro ně důvěryhodný?) Jaké jsou v obci názory na problematiku NPŠ? Kdo tyto názory ovlivňuje?

Existuje nějaký prostor pro proměnu postoje obcí k ochraně přírody v NPŠ a k podobě správy území NPŠ? Existuje nějaký potenciál ke shodě či kompromisu na podobě politiky mezi obcemi a konkurenčními aktéry?

3. Metodologie

Hlavním předmětem mého výzkumu jsou postoje obcí Národního parku Šumava ke správě jeho území a k ochraně přírody v něm. Vzhledem k tomu, že dané téma je prozkoumáno jen minimálně, má můj výzkum povahu explorační. Cílem je prozkoumat rozmanité aspekty postojů obcí, jednotlivé argumenty, které používají na jejich obhajobu, a motivace, které je k formulování takových postojů vedou. Tato data přitom nejsou výzkumníkovi dopředu známa. Ke svému výzkumu jsem proto použil kvalitativní metody, které umožňují postihnout celou škálu a hloubku zkoumaného problému. Vedl jsem polostrukturované rozhovory s představiteli obcí, v nichž jsem pokládal otevřené otázky, které mi lépe umožňovaly dostat se až k jádru věci. Metody sběru dat podrobněji vysvětlím dále.

3.1 Zdroje dat a metody sběru dat

Hlavním zdrojem dat mého výzkumu se staly polostrukturované rozhovory s představiteli několika obcí v NPŠ za účelem prozkoumání jejich postojů ke zkoumané problematice. Na území Národního parku Šumava leží alespoň částí svého katastrálního území celkem 22 obcí, všechny z nich jsou ze zákona zastoupeny v Radě Národního parku Šumava, iniciativním a konzultačním orgánem Správy NPŠ. Do svého výzkumu

jsem zahrnul reprezentanty celkem osmi z nich. Jednalo se především o představitele tzv. *jádrových obcí*, tedy těch, jejichž katastr se z velké části nebo zcela překrývá s územím NPŠ. Jde o obce Modrava, Kvilda, Horská Kvilda, Prášíly a Stožec. Mezi jádrové obce patří rovněž obec Srní, zde jsem ovšem jako v jediné rozhovor nerealizoval.³ Jádrové obce jsou asi nejvýrazněji ovlivněny existencí NPŠ. Dále jsem do svého výzkumu zahrnul dvě obce, které sice nepatří mezi jádrové, ale jsou rovněž velmi významným způsobem ovlivněny existencí NPŠ. Obě z nich jsou velmi často zmiňovány jako příklady konfliktnosti mezi místními obyvateli a ochranou přírody v NPŠ. Jedná se o obec Nová Pec, která prosazuje stavbu lanovky na vrchol Hraničník na svém katastru a současně na území NPŠ, a dále o město Kašperské Hory, které má v majetku rozsáhlé lesní porosty rovněž na území parku. Poslední obcí zahrnutou do výzkumu byla obec Lenora.

Ve výběru obcí jsem vedle kritéria míry ovlivnění národním parkem (tj. jádrové obce, Nová Pec a Kašperské Hory) rovněž dále zohlednil několik kritérií dalších: kritérium *geografické* (obce jsou z různých částí NPŠ), kritérium *mediální „viditelnosti“* (reprezentanti obcí jako Modrava nebo Nová Pec se na rozdíl od ostatních častěji prezentují v médiích) a kritérium *předpokládané různosti postojů* (ve vzorku jsou zastoupeny obce, které se v některých aspektech svých postojů navzájem liší).

Výběr obcí do výzkumného vzorku se řídil dvěma mými záměry. Prvním z nich bylo do výzkumu zahrnout ty obce, u nichž předpokládám největší ovlivnění ochranou přírody a existencí NPŠ. Zde jsem proto volil jádrové obce, dále z výše uvedeného důvodu obec Nová Pec a město Kašperské Hory a také dle kritéria mediální viditelnosti (obce se hlasitě prezentují jako konfliktní ve vztahu k NPŠ a ochraně přírody v něm). Druhým záměrem bylo postihnout ve výzkumném vzorku rovněž potenciální rozmanitost a vzájemnou rozdílnost postojů jednotlivých obcí. Z toho důvodu jsem zařadil mezi respondenty představitele obcí z různých geografických částí NPŠ a současně těch obcí, o nichž jsem již předem věděl, že by mohly určitou rozdílnost vykazovat (dle informací z rozhovorů s dalšími do problematiky zasvěcenými osobami). V tomto druhém případě se jednalo o obce Prášíly, Horská Kvilda a Lenora.⁴ Na základě těchto dvou výše zmíněných záměrů a zohledněním všech kritérií poté bylo do vzorku vybráno osm uvedených obcí.

³ Má e-mailová prosba o rozhovor zůstala bez odezvy.

⁴ U všech tří obcí se později během rozhovorů rozdílnost od ostatních obcí zřetelně potvrdila.

Je na místě otázka, zda výzkum postojů osmi těchto obcí neopomine celou řadu zajímavých informací a případných drobných odlišností v postojích u zbylých obcí na území NPŠ. To je jistě možné. Přesto se domnívám, že výpovědi představitelů osmi vybraných obcí dobře reprezentují souhrn informací, názorů a postojů, z nichž se agreguje úhrnný postoj obcí jako jednotného aktéra ve sporu o NPŠ.⁵ Ve vzorku jsou totiž především jádrové obce, kterých se daná problematika dotýká na nejvíce úrovních, nebo Nová Pec a Kašperské Hory, které jsou přímými aktéry často zmiňovaných konkrétních konfliktů. Nicméně pokud jsem byl předem z jiných zdrojů informován o možných odlišnostech v postojích některých obcí, zahrnul jsem je do vzorku také.

Jako představitele obcí, s nimiž jsem vedl rozhovory, jsem volil především starosty nebo starostky. V jednom případě (obec Horská Kvilda) se pak jednalo o osobu reprezentující obec v Radě NPŠ. Hlavní politické představitele obcí, tedy starosty a starostky, jsem volil, neboť politicky reprezentují obec navenek, většinou ji zastupují v Radě NPŠ (s výjimkou obce Horská Kvilda a města Kašperské Hory) a komunikují tedy za obec se Správou NPŠ a v neposlední řadě prezentují v médiích a na veřejnosti oficiální postoj obce.⁶ Z výzkumu sice vyplynulo, že postoje obyvatel jednotlivých obcí nejsou vždy shodné s postoji starostů a mohou být rozrůzněnější, nicméně z hlediska výzkumných cílů této práce jsou klíčové právě oficiální postoje hlavních politických představitelů obcí.

Rozhovory s reprezentanty obcí byly vedeny z velké většiny přímo v kancelářích starostů nebo starostek na obecních nebo městských úřadech příslušné obce nebo města.⁷ Všechny rozhovory jsem nahrával. Respondentům byl na začátku rozhovoru představen účel výzkumu. Při dotazování jsem se volně držel předem připraveného scénáře rozhovoru. V případě, že se objevilo nosné problémové téma, které akcentovali sami respondenti, spíše jsem svými otázkami dále zjišťoval další podrobnosti. Takový přístup je ostatně příznačný právě pro explorativní výzkum, který je zaměřený na zjišťování nových informací. Z těchto důvodů se proto ne u všech respondentů dostalo na všechny otázky, které jsem měl připravené ve scénáři. Rozhovory jsem se zčásti

⁵ Obce velmi často vystupují navenek jako jednotný aktér sdružený ve Svazu obcí NPŠ. Jeho současným předsedou je starosta obce Modrava Antonín Schubert. Jedinou obcí v NPŠ, která není členem svazu, jsou Prášíly.

⁶ Respondent z obce Horská Kvilda je bývalým zastupitelem a osobou dobře obeznámenou s názory politického vedení obce, v rozhovoru proto relevantně reprezentoval postoj obce k diskutované problematice.

⁷ V případě reprezentanta obce Horská Kvilda byl rozhovor veden v prostorách Informačního střediska Správy NPŠ v obci Kvilda, neboť respondent je rovněž zaměstnancem Správy NPŠ.

pokoušel vést dialogickým způsobem, krom jednoduchých otázek jsem na tvrzení a názory respondentů občas reagoval polemicky. Chtěl jsem tak docílit toho, aby dále vysvětlovali a zpřesňovali svoje postoje, případně objasnili nejasnosti ve svých odpovědích. Díky tomu tak bylo možné pohled respondentů do hloubky prozkoumat. Nevystupoval jsem tedy vždy v roli nestranného tazatele, mnohdy bylo naopak zřetelné, z jakých názorových pozic se pokouším argumentovat. Scénář rozhovorů zde uvádím jen ve znění základních okruhů otázek směřovaných na respondenty. Podrobný scénář je pak součástí této práce jako příloha č. 1. V něm jsou uvedeny rovněž moje předem připravené možné polemické reakce na různé typy odpovědí respondentů.

Scénář rozhovorů – základní struktura:

- Jaký význam má podle Vás pro obec to, že leží na území národního parku? Má to nějaký – myšleno pozitivní – význam?
- Je známo, že obce jsou v dlouhodobé opozici vůči národnímu parku (principům ochrany přírody v národním parku). V čem podle Vás ten spor tkví? V čem konkrétně vidíte problém? Jak a proč se cítíte omezováni tím, že obec je na území NPŠ?
- Je známo, že obce vystupují v drtivé většině proti bezzásahovému managementu na území NPŠ. Proč tomu tak je?
 - o Jaký postoj máte vůči principu bezzásahovosti jako takovému? Souhlasíte s tím, že by měl být v NPŠ uplatňován? Pokud ano, jaký máte názor na její rozsah?
 - o Jak se díváte na pohled, že právě skrze dodržování principu bezzásahovosti a důsledné ochraně přírody je možné, aby rostla prestiž a hodnota území právě kvůli důsledné ochraně přírody?
 - o Jak by měl tedy podle Vás vypadat lesnický management v NPŠ?
- Jste jako obec kvůli přítomnosti NPŠ nějak omezováni ve své existenci a ve svém rozvoji? Jakým způsobem?
- Jakou máte představu o rozvoji obce do budoucna?
- Jaké jsou Vaše zdroje informací? Odkud čerpáte informace?
- S kým spolupracujete ohledně formulování postojů k NPŠ? Komu z jednotlivých aktérů sporu důvěřujete? Komu naopak ne?
- Jaký je postoj místních obyvatel v obci?
- Kdo názory v obci ovlivňuje? Kdo zde má důležité slovo? Komu lidé věří?

Kromě rozhovorů se samotnými představiteli obcí v NPŠ jsem dále vedl doplňující rozhovory se třemi dalšími respondenty. Základním důvodem byla možnost získat během rozhovorů cenné informace a objasnit souvislosti, které by mi umožnily lepší orientaci v celém problému. Řadu informací by nebylo možné získat jinou cestou, než neformálním kontaktem s osobami, které se v problematice každodenně pohybují. Respondenty jsem kontaktoval na základě metody sněhové koule díky doporučení jiných respondentů. Rozhovory jsem vedl s převážně se zástupci místních obyvatel, kteří byli dobře obeznámeni se zkoumanou problematikou. Mnohdy jsem je oslovil s úmyslem, aby mi poskytli alternativní pohled odlišný od oficiálních představitelů obcí a současně ze svého pohledu reflektovali jejich postoje. K respondentům patřili představitel Hnutí DUHA Jaromír Bláha, který se problematice věnuje posledních dvacet let, dále bývalý ředitel NPŠ František Krejčí a představitelka jednoho ze šumavských občanských spolků Dagmar Kjučuková. Přehled všech uskutečněných rozhovorů lze najít v příloze č. 2 této práce.

Z důvodu přání části respondentů, aby byly jejich výpovědi uvedeny anonymně, jsem se rozhodl všechny konkrétní citace plně anonymizovat a neuvádím u nich tedy jména jejich autora.

Kromě rozhovorů jsem další informace čerpal z celé řady dokumentů a sekundárních zdrojů (odborné publikace, studentské diplomové a dizertační práce k tématu, výzkumné zprávy, zákony a nařízení vlády, veřejně politické dokumenty, strategické a koncepční dokumenty, tiskové zprávy, publikace občanských spolků apod.). Dále jsem absolvoval krátkou studijní stáž na Správě NPŠ ve Vimperku, kde jsem spolupracoval s tamější manažerkou pro regionální vztahy (a současně bývalou dlouholetou starostkou obce Stožec) Zdeňkou Lelkovou, která se přímo věnuje komunikaci s představiteli obcí v NPŠ. Byl jsem přítomen několika jednáním se starosty a zúčastnil jsem se jednoho jednání Rady NPŠ. Při těchto příležitostech jsem měl možnost poprvé osobně oslovit několik starostů, s nimiž jsem se později sešel k výzkumnému rozhovoru. Dále jsem se zúčastnil jednoho dvoudenního semináře k dané problematice organizovaného Českou lesnickou společností (dále jen ČLS) a Vojenskými lesy a statky, několika tiskových konferencí pořádaných Hnutím Duha a Stínovou vědeckou radou NPŠ (dále jen SVR), jedné veřejné debaty pořádané ČLS a veřejného projednávání návrhu zákona o NPŠ na jednání Výboru pro životní prostředí PSP ČR. Všechny tyto akce mi umožnily dále se seznámit s postoji jednotlivých aktérů

(obcí, ekologických organizací, přírodovědců či lesnické obce) na danou problematiku. Podrobnější soupis navštívených akcí lze nalézt v příloze č. 3 této práce.

3.2 Metody vyhodnocování získaných dat: tematická analýza

Základním zdrojem dat mého výzkumu byly rozhovory s osmi představiteli vybraných obcí v NPŠ. Všechny tyto rozhovory jsem poté přepsal a dále pracoval s těmito prepisy. Rozhovory jsem přepisoval doslovně včetně mých otázek a vstupů do debaty. Z přepisu jsem vynechával výplňová slova nebo úryvky rozhovorů nesouvisející s předmětem výzkumu. Ostatní rozhovory jsem z velké části již nepřepisoval, neboť to nebylo vzhledem k vysoké délce většiny rozhovorů již v mých silách (byly přepsány pouze tři z deseti rozhovorů). V těchto případech navíc nebyl jejich přesný přepis nezbytný, neboť se nejednalo o data, která bych dále podroboval tematické analýze.

K vyhodnocení dat získaných z rozhovorů s představiteli obcí jsem použil kvalitativní metodu tematické analýzy. Jedná se o metodu sloužící k identifikaci, strukturování a analýze jednotlivých významových témat v rámci získaných dat. (Braun, Clarke 2006: 6) Na základě výzkumných otázek jsem začal vyhledávat v odpovědích respondentů jednotlivé typy odpovědí (témata) a ke každému z nich jsem postupně shromažďoval úryvky rozhovorů. Postupoval jsem tedy induktivním způsobem, kdy jsem předem nevěděl, jaká témata (a jak silně zastoupená v odpovědích respondentů) na konci vzniknou. Veškerá relevantní textová data pak zůstala na konci utříděna dle jednotlivých logických tematických celků, tj. každé téma bylo tedy ilustrováno sadou výroků různých respondentů. Některé výroky bylo přitom možné řadit pod více témat současně. Každé téma jsem se pokusil opatřit výstižným názvem.

Při finálním vymezení a analýze jednotlivých témat z rozhovorů jsem pak jednotlivé výroky používal jako ilustrace vlastních analytických závěrů. Bylo ovšem nutné vždy dbát na to, aby bylo zřetelné, zda jsou daná témata zastoupena v odpovědích všech respondentů či se jedná jen o postoj menšinový nebo dokonce ojedinělý apod.

4. Teoretická východiska

4.1 Teorie advokačních koalic

Za téměř celou dobu jeho existence provází Národní park Šumava dlouhodobé spory o principy a pravidla jeho správy a fungování. Nedaří se dosáhnout shody na takovém způsobu správy, který by prioritizoval principy ochrany přírody a národního

parku podle mezinárodně uznávaných standardů. Nedaří se ale bohužel uspokojivě dohodnout na jakékoliv podobě správy daného území, aby se s ní ztotožnili všichni významní aktéři. Chceme-li lépe porozumět této situaci a pokusit se z ní nacházet východiska, musíme porozumět procesu tvorby politiky správy NPŠ a obtížím, s nimiž se potýká. Dle mé dosavadní znalosti problematiky se domnívám, že nejlepším způsobem, jak tomuto procesu a jeho obtížím porozumět, je pohlédnout na něj optikou teorie advokačních koalic (advocacy coalition framework, ACF)⁸.

Podstatným, ne-li ústředním rysem procesu tvorby politiky správy NPŠ nejsou problémy technického nebo organizačního rázu, nýbrž viditelné hodnotové spory mezi jednotlivými aktéry a jejich koalicemi. Do problému vstupují rozmanití aktéři na lokální, regionální i celostátní úrovni, kteří mají různá přesvědčení, hodnoty a zájmy, pohlíží na problematiku z různých úhlů a akcentují jiné aspekty problému. Většina z nich se dle společně sdílených hodnot a zájmů spojuje do koalic, aby posílila svůj vliv. Právě tyto hluboké a s časem posilované rozdíly v přesvědčeních aktérů jsou příčinou nemožnosti dosáhnout v dané politice uspokojivé shody. Z mého dlouhodobého pozorování problematiky zřetelně vyplynulo, že konflikt je téměř všudypřítomný a je již vedlejší, zda je v daný okamžik spíše latentní nebo vypukne zcela otevřeně. Pro teorii advokačních koalic je mnohdy charakteristická následující dynamika vývoje politiky: převáží-li vliv jedné z koalic nad druhou, dochází ke stmelení a aktivizaci opoziční koalice, k posílení konfliktu a silné politické protireakci, jakmile se druhá koalice dostane k moci. (Weible 2006) Takové rysy jsou typické i pro proces tvorby politiky správy NPŠ.

Teorie advokačních koalic tedy velmi dobře vysvětluje stav, který v politickém sporu o NPŠ panuje. Mým hlavním záměrem nicméně není aplikovat na tento problém kompletní teorii se všemi svými atributy. Vnímám ji zde jako širší teoretický kontext a východisko a hlouběji se zaměřím především na dva aspekty. Prvním z nich jsou přesvědčení a postoje aktérů a jejich koalic ve sporu o NPŠ s detailním výzkumným zaměřením na obce jako klíčového aktéra. Druhým pak je možný potenciál změny politiky správy NPŠ právě prostřednictvím potenciální změny postoje obcí nebo příp. dosažením dohody mezi konkurujícími si koalicemi.

Na tomto místě obecně popíši několik aspektů teorie advokačních koalic, z nichž budu čerpat v dalších částech práce. Ústředním bodem teorie jsou přesvědčení (*belief*

⁸ Sabatier, Weible 2007; Weible, Sabatier 2007; Weible 2006

system) aktérů politiky. Každý z aktérů je limitován různými formami kognitivních omezení a zjednodušení: vnímají svět kolem selektivně na základě vlastního přesvědčení a vidění světa. Díky tomu přijímají mnohdy jen ty informace, které podírají jejich postoje, a opomíjejí nebo vytěsňují ty, které by mohly jejich přesvědčení zpochybňovat a narušovat. Aktéři politiky se vnitřně ztotožňují se svým přesvědčením, což je mnohdy ještě posilováno, jestliže stojí v opozici k aktérům s odlišným přesvědčením. Ke svým oponentům navíc mnohdy chovají velkou nedůvěru a nezřídka se je pokouší různými formami dehonestovat. (Sabatier, Weible 2007; Weible, Sabatier 2007; Weible 2006)

Teoretici ACF rozdělují systém přesvědčení aktérů politiky do tří stupňů: hluboká základní přesvědčení (*deep core beliefs*), základní veřejně politická přesvědčení (*policy core beliefs*) a druhotná přesvědčení (*secondary beliefs*). Hluboká základní přesvědčení jsou normativní a hodnotová přesvědčení univerzálního typu, které charakterizují aktéra nad rámec dané konkrétní politiky. Základní veřejně politická přesvědčení se týkají principiálních postojů v rámci dané politiky, v tomto případě politiky správy NPŠ. Oba tyto typy přesvědčení jsou relativně pevné a neměnné, potenciálně proměnlivější je pak typ druhý. Druhotná přesvědčení se pak týkají postoje k některému z dílčích aspektů dané konkrétní politiky (typicky např. postoje k některému z konkrétních veřejně politických opatření v rámci dané politiky). Druhotná přesvědčení se pak pod vlivem nových informací nebo událostí nejčastěji proměňují a není tak obtížné, aby se na něm shodli dva odlišní aktéři nebo koalice. (Weible 2006)

Pro konkrétní politiku je typické, že aktéři se stejným nebo podobným přesvědčením se spojují do koalic s těsnější či volnější mírou vzájemné spolupráce, aby tak bránili své hodnoty a postoje, efektivněji ovlivňovali danou politiku a proměňovali svá základní veřejně politická přesvědčení v konkrétní politická rozhodnutí. Tímto způsobem obvykle vzniká více různých koalic s odlišnými typy přesvědčení, které si navzájem konkurují. (Weible, Sabatier 2007) Podobné slučování aktérů a různé formy spolupráce lze pozorovat také v politice správy NPŠ.

Dalším mým záměrem v této práci je prozkoumat, zda existuje nějaký prostor pro změnu postojů obcí k problematice NPŠ, resp. zda je tu prostor ke shodám či kompromisům mezi obcemi a konkurenční koalicí aktérů. Teorie advokačních koalic

předkládá k možným otázkám potenciální změny politiky několik konceptů.⁹ Nebudu zde zmiňovat např. aspekt vnějších vlivů na danou politiku, které mohou vést ke změnám, ale zaměřím se na aspekty, které jsou ovlivnitelné samotnými aktéry.

Prvním mechanismem vedoucím ke změnám postojů aktérů je na politiku orientované učení (*policy-oriented learning*). Jedná se o změnu nebo posun v přesvědčení nebo politických cílech aktérů vlivem zkušeností či nových informací (např. v podobě nových vědeckých studií, objevení se doposud neznámých skutečností, porozumění požadavkům oponenta apod.). Proces učení probíhá většinou po delší časové období a může v důsledku vést k větším či menším změnám v dané politice.

Druhou možností, jak proměnit politiku a dosáhnout dohody, je vyjednávání o budoucí podobě politiky. Není vůbec samozřejmostí, aby byli jednotliví aktéři a jejich koalice k vyjednávání motivováni. V mnoha sporech spíše spoléhají na posílení vlastního vlivu a získání přístupu k moci, skrze niž by prosadili vlastní přesvědčení. Může nicméně dojít k situaci, kdy se takové možnosti vyčerpají, status quo je dále nepřijatelný a to přiměje aktéry k vyjednávání (v teorii ACF tzv. *hurting stalemate*). Na základě jeho výsledků pak může dojít ke změnám politiky. (Weible, Sabatier 2007) Právě v možném vyjednávání konkurenčních koalic vidím zatím málo využitý potenciál k proměně politiky správy NPŠ, neboť se ukazuje, že soupeření koalic vede jen k prohloubení konfliktu, oslabování vzájemné důvěry a k neustálé absenci kompromisního a udržitelného řešení sporu.

4.2 Ochrana přírody

Klíčovým teoretickým a hodnotovým východiskem této práce je koncept ochrany přírody. Jedná se o kulturní hodnotu, která výrazně nabývá na významu především v posledních desetiletích, neboť právě v tuto dobu dochází vlivem civilizačního rozvoje k silné a pokračující degradaci přírodních hodnot. Ochrana přírody pak má vést k ochraně toho mála zbývajících přirozených ekosystémů, které se doposud na některých územích planety Země zachovaly. (Kindlmann a kol. 2012: 38) Konkrétně by pak měla usilovat o několik cílů:

⁹ Teorie rozlišuje dva druhy změn. Prvním jsou významné změny politiky (*major policy change*), které zasáhnou klíčové aspekty celé politiky. Druhým jsou méně významné změny politiky (*minor policy change*), což jsou proměny některého z dílčích konkrétních aspektů politiky. První z obou druhů je méně častý než druhý, zato má větší dopad.

1. ochrana biodiverzity (tj. druhové rozmanitosti) v podmínkách, kdy dochází ke stále se zrychlujícímu vymírání řady druhů rostlin a živočichů. Ochrana druhů a jejich přirozeného prostředí, v němž žijí, by měla být kulturní hodnotou samou o sobě, současně může mít ale i některé praktické důvody. Například celá řada látek, které jsou využívány k výrobě léků, byly původně objeveny a získány z přirozeného prostředí.
2. ochrana ekologické komplexity (tj. složitosti a provázanosti) přirozeného a jen minimálně narušeného a narušovaného prostředí, neboť pouze to garantuje zachování biodiverzity.¹⁰
3. Umožnění pokračující evoluce druhů, která se může odehrávat především v přirozeném prostředí. (Kindlmann a kol. 2012: 26)

Kromě těchto přímých cílů může však mít v současné době ochrana přírody několik dalších významných důvodů. Ty jsou často závislé na konkrétních podmínkách v dané lokalitě, kde je chráněné území vyhlášováno (např. ochrana některého specifického silně ohroženého druhu, ochrana zdrojů pitné vody, ochrana před záplavami apod.). (Mulonqoy, Gidda 2008: 6, 7) Vedle toho sehrává chráněná příroda pro celou řadu lidí důležitou duchovní, estetickou nebo rekreační úlohu. Z těchto důvodů proto je (a do budoucna zřejmě stále více bude) chráněná příroda také zdrojem ekonomického zisku z turismu a cestovního ruchu. (Kotecký a kol. 2010, Mulonqoy, Gidda 2008)

Klíčovým způsobem, jak tří zmíněných hlavních cílů efektivně a spolehlivě dosahovat, je především ochrana zachovalých přírodních ekosystémů před dalšími zásahy člověka a současně s umožněním rozvoje samovolných přírodních procesů. (Kindlmann a kol. 2012: 38) Takový trend je v ochraně přírody poměrně nový. Dříve byly aktivní zásahy člověka do chodu přírody i v chráněných územích poměrně běžnou praxí. V posledním desetiletí se ovšem vlivem další doložené degradace přírody (nadměrný tlak lidí, fragmentace území s vzácnou přírodou, pozměňování biotopů a stále větší narušování přirozených procesů) začala prosazovat ochrana přírodního

¹⁰ V tomto kontextu je třeba také zmínit velký vědecký význam ochrany ekologické komplexity. Je na ní možné studovat celou řadu přírodních procesů, které se odehrávají v živé přírodě a z nichž mnohé jsou nám zatím neznámé. Můžeme pozorovat chování ekosystémů při náhlých nebo pozvolných změnách, vztahy mezi rostlinami a živočichy apod. Jejich vědecká hodnota je pro vědce nevyčísitelná. Ničením přirozených a původních ekosystémů se možnost takového studia nenávratně ztrácí. (Kindlmann a kol. 2012: 37, Kotecký a kol. 2010: 4)

prostředí se zaměřením na ochranu přirozené dynamiky přírodních procesů bez lidských intervencí. Vznikl tak nový koncept ochrany divočiny, který by měl zaručovat vyšší stupeň ochrany přírody. (Kotecký a kol. 2010: 4)

Ochrana divočiny se netýká jen území, kde ještě zůstala zachována člověkem nepozměněná příroda. Takové bychom například v Evropě našli už jen nepatrné množství. Druhou možností (např. pro prostředí střední Evropy nejvhodnější) je scelení malých fragmentů minimálně pozměněné přírody do větších území, na nichž jsou vhodné přírodní podmínky k obnově přirozených procesů a divočiny.¹¹ (Kotecký a kol. 2010: 5) Aby bylo přitom dosaženo skutečně účinné ochrany, měly by být dodržovány ještě dvě zásady. Za prvé, chráněné území by mělo být dostatečně velké, aby byla skutečně umožněna kompletní dynamika přírody. Na takovém území můžeme např. chránit rozmanitější mozaiku biotopů (řeky, lesy, rašeliniště apod.) a interakce mezi nimi, zachovávat rozsáhlejší teritorium pro různé druhy živočichů apod. (Kotecký a kol. 2010: 19) Za druhé, v chráněném území bychom se měli vyhnout jeho fragmentaci, tj. narušování celistvosti území lidskými zásahy. To opět narušuje přirozenou dynamiku přírody a zvyšuje množství negativních efektů v místech na okrajích chráněných území (z důvodu zvyšování podílu okrajových částí na rozloze celého chráněného území). (Kindlmann a kol. 2012: 29-32)

4.3 Národní park dle kategorizace IUCN

Klíčovým nástrojem ochrany přírody je vyhlášení chráněného území v místech, která ochranu vyžadují a kde došlo ke společenské nebo politické dohodě o jeho vyhlášení. V českých legislativních podmínkách (dle zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny; dále jen ZOPK) existuje několik typů chráněných území: přírodní památka (PP), národní přírodní památka (NPP), přírodní rezervace (PR), národní přírodní rezervace (NPR), chráněná krajinná oblast (CHKO) a národní park (NP). Mezi nimi uplatňují přísnější ochranné podmínky národní park, národní přírodní rezervace a národní přírodní památka. Především národní parky se ale svým charakterem a přísností ochrany přibližují nárokům na ochranu divočiny, jak byla vymezena v předchozí

¹¹ Takový je také případ NPŠ, kde se mozaikovitě střídá území minimálně pozměněné člověkem s územím, kde byly v minulosti zásahy větší. Je ovšem legitimní a pro ochranu přírody prospěšné tato území scelit do většího, kde umožníme postupnou obnovu přirozených procesů a chráníme ucelený přírodní ekosystém.

kapitole. Jsou obvykle vyhlášovány na územích s nejzachovalejším přírodním prostředím a na rozdíl od NPR nebo NPP jsou velkoplošné.

Při ochraně divočiny je ovšem třeba zohledňovat především aspekt ochrany přirozených procesů bez zásahů člověka na velkém území. Tady už nám ale české legislativní ukotvení národního parku v ZOPK nepomůže, neboť zákon tuto zásadu pro národní parky obecně nestanovuje. Ta je pro konkrétní národní park vymezena až v legislativním dokumentu, kterým se daný NP zřizuje, nebo ještě přesněji přijetím konkrétní kategorie v systému klasifikace podle organizace IUCN (International Union for Conservation of Nature, česky Mezinárodní svaz ochrany přírody). Tato klasifikace rozděluje chráněná území do šesti kategorií podle míry jejich využití člověkem a cílů ochrany. Pouze kategorie I a II pak sleduje cíl ochrany přirozených přírodních procesů na relativně velkém území.

Na území ČR přijalo několik chráněných území kategorii II, která nese název *national park* (národní park).¹² Národní park je přesně specifikován jako „*rozsáhlé přírodní nebo přírodě blízké území, jehož hlavním cílem je ochrana velkoplošně probíhajících ekologických procesů spolu s množstvím druhů a ekosystémů, pro dané území charakteristických. Duchovní, vědecké, výchovné, rekreační a návštěvní aktivity jsou zde možné, pouze pokud jsou slučitelné s tímto hlavním cílem.*“ (Dudley 2008: 16)

Národní park Šumava byl zřízen Nařízením vlády ČR 163/1991 Sb. To stanovuje v paragrafu 2, že posláním NPŠ je „*uchování a zlepšení jeho přírodního prostředí, zejména ochrana či obnova samořídících funkcí přírodních systémů, ...*“. Dále NPŠ přijal (vedle NP Podyjí a NP České Švýcarsko) kategorii II „národní park“ podle IUCN. Tím se zařadil po bok dalších chráněných území, která usilují o ochranu přirozených procesů a divočiny. Proto je i koncept národního parku podle kategorizace IUCN jedním z teoretických východisek této práce.

5. Národní park Šumava a spory o jeho ochranu

V následujících několika kapitolách se pokusím v klíčových bodech přiblížit problematiku správy území NPŠ (status a základní aspekty správy, klíčové problémové

¹² To, že kategorie II podle IUCN nese v angličtině název *national park*, tedy v překladu národní park, vnáší do klasifikace chráněných území jistý terminologický zmatek. Národní park v české legislativě totiž nemá výslovně stanoveny stejně vysoké cíle, jaké platí pro národní parky kategorie II dle IUCN. Tento nesoulad se ostatně projevuje i v realitě: Krkonošský národní park je sice dle ZOPK národním parkem, ale v kategorizaci IUCN patří do kategorie V. s nižšími ambicemi v ochraně přírody.

oblasti, stručná historie), abych si vytvořil půdu pro představení hlavních advokačních koalic, které vedou spor o podobu ochrany.

5.1 Status a základní aspekty správy NPŠ

Národní park Šumava byl zřízen v roce 1991 Nařízením vlády ČR 163/1991 Sb. Jeho poslání je vymezeno jako „ (1) uchování a zlepšení jeho přírodního prostředí, zejména ochrana či obnova samořídících funkcí přírodních systémů, přísná ochrana volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, zachování typického vzhledu krajiny, naplňování vědeckých a výchovných cílů, jakož i využití území národního parku k turistice a rekreaci nezhoršující přírodní prostředí. (2) Hospodářské a jiné využití národního parku musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů podle odstavce 1. “ Legislativní rámec daný tímto nařízením je pak dále doplněn již zmíněným zákonem o ochraně přírody a krajiny (ZOPK).

Základním předpisem, který určuje metody a způsoby ochrany území NPŠ je jeho zonace v podobě tří odstupňovaných zón ochrany. Nařízení vlády 163/1991 Sb. vymezuje zóny s ohledem na přírodní hodnoty následujícím způsobem (paragraf 4):

„(2) Do 1. zóny (přísná přírodní) se zařazuje území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami v národním parku, zejména přirozené nebo málo pozměněné ekosystémy vhodné pro rychlou obnovu samořídících funkcí. Cílem je uchování či obnova samořídících funkcí ekosystémů a omezení lidských zásahů do přírodního prostředí k udržení tohoto stavu.

(3) Do 2. zóny (řízená přírodní) se zařazuje území s významnými přírodními hodnotami, člověkem převážně pozměněné lesní a zemědělské ekosystémy vhodné pro omezené, přírodě blízké a šetrné lesní či zemědělské využívání. Cílem je udržení přírodní rovnováhy, co nejširší druhová rozmanitost a postupné přiblížení lesních ekosystémů přirozeným společenstvům. Tato zóna se také využívá k turistice a rekreaci, která není v rozporu s posláním národního parku.

(4) Do 3. zóny (okrajová) se zařazuje území člověkem značně pozměněných ekosystémů a střediska soustředěné zástavby. Cílem je udržet a podporovat využívání této zóny pro trvalé bydlení, služby, zemědělství, turistiku a rekreaci, pokud to není v rozporu s posláním národního parku.“

Vymezení zón ochrany přírody na konkrétním území pak stanovuje Ministerstvo životního prostředí vyhláškou po projednání s dotčenými obcemi, na jejichž správním

území se zóny nachází. Jak je zřetelné z popisu jednotlivých zón, je to právě zóna první, kde je možné pomýšlet na ochranu divočiny ve smyslu, jak byla vymezena v předchozích kapitolách. Nicméně je nutné podotknout, že vyhlášená zonace je typem opatření odlišným od tzv. managementu území, tj. způsobu a pravidel, jakým je dané území spravováno (formy lidských a lesnických zásahů do přírody, jejich rozsah apod.). V ideálním případě by sice management a zonace měly být sladěny tak, že například na území prvních zón je uplatňován režim bez zásahů člověka. V realitě správy území NPŠ tyto dvě koncepce ale sladěny nejsou, což je jednou z příčin vzniku konfliktních situací ve sporu o podobu správy území.

Základním koncepčním dokumentem péče o území NPŠ je tzv. Plán péče. Ten je v ZOPK v paragrafu 38 vymezen následujícím způsobem:

„(I) Plán péče o zvláště chráněné území (dále jen "plán péče") je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území. Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody.“

Zpracování plánu péče o národní park zajišťuje MŽP ČR, přičemž podklady připravuje ve spolupráci s orgánem ochrany přírody, na Šumavě se Správou NPŠ. Plán péče stanovuje management území a je tedy dokumentem odlišným od vyhlášky o zonaci.

Orgánem ochrany přírody na území NPŠ je především Správa NPŠ se sídlem ve Vimperku. Ta je např. vykonavatelem péče o území NPŠ (především prostřednictvím Plánu péče), významně se podílí na zajišťování turistické infrastruktury a je také orgánem státní správy v ochraně přírody a krajiny na území NPŠ. Poslední jmenovaná pravomoc je podstatnou kompetencí Správy NPŠ ve vztahu k místním obcím. Je to právě Správa NPŠ, která se např. podílí na územních a stavebních řízeních a povoluje novou výstavbu v obcích, vydává souhlas k vyznačení nových cest na území NPŠ nebo vydává opatření k omezení nebo zákazu vstupu do některých částí území.

Ze ZOPK a z Nařízení vlády 163/1991 Sb. vyplývají další pravidla platná pro území NPŠ. Některá z nich klíčová pro orientaci v problému zde zmíním:

- Územní a stavební rozvoj je v podstatě omezen pouze na území 3. zón, v 1. a 2. zónách jsou povoleny pouze stavby nezbytně nutné (např. sloužící ochraně přírody, péči o les, turistice apod.)

- V 1. zóně NP se lze pohybovat pouze po vyznačených cestách, vstupovat mimo vyznačené cesty lze pouze na základě povolení Správy NPŠ
- Péče o les v NPŠ je vykonávána dle Plánu péče a vztahuje se na ni celá řada ochranných omezení (např. nepoužívání pesticidů nebo průmyslových hnojiv v prvních zónách, zákaz použití těžkých těžebních strojů apod.), zásahy proti škůdcům a v případech mimořádných okolností a nepředvídaných škod lze použít jen se souhlasem a v rozsahu stanoveném Správou NPŠ.¹³
- Jako iniciativní a konzultační orgán pro záležitosti NPŠ je zřízena Rada NPŠ. Ta projednává a posuzuje např. návrh zónace, návštěvní řád nebo Plán péče NPŠ. Jejími členy jsou ze zákona zástupci všech obcí na území NPŠ, Jihočeského a Plzeňského kraje a Horské služby. Další členy jmenuje Správa NPŠ dle vlastního uvážení. Správa NPŠ je povinna dohodnout návrhy výše zmíněných dokumentů se zástupci obcí. Jestliže nedojde k dohodě, předloží rada rozpor se svým stanoviskem ministerstvu životního prostředí, které věc rozhodne po projednání s dotčenými obcemi.

5.2 Hlavní problémové oblasti ve správě území NPŠ

Na následujících řádcích se pokusím charakterizovat některé klíčové problémové oblasti, o něž se vede spor při správě území NPŠ. Uvádím je zde z toho důvodu, že tyto problémové oblasti jsou nejčastějším předmětem rozdílných postojů jednotlivých aktérů, kterými se budu zabývat níže. Jednotlivé problémy byly vybrány autorem práce a pro případnou korekci rovněž porovnány s problémy NPŠ popisovanými v práci *Lokální rozvoj na Šumavě*. (Perlín, Bičík 2010: 158-168)

5.2.1 Problém kůrovce a princip bezzásahovosti

Nejdůležitějším a nejviditelnějším předmětem sporů je otázka boje proti kůrovci a souvisejícího způsobu managementu lesů v NPŠ. Kůrovec (lýkožrout smrkový) je hmyz, který je poměrně běžnou součástí smrkových lesů. Napadá lýko smrku, kterým se živí a v němž se rozmnožuje, a při napadení jednoho stromu větším množstvím jedinců vede až k jeho odumření. Smrky během několika let zcela usychají a stávají se z nich souše. Z každého napadeného smrku se po rozmnožení kůrovce šíří další generace potomků, která napadá několik dalších smrků v okolí, a tak se napadení smrkového

¹³ Např. v případě přemnožení kůrovce nebo po větrné kalamitě není Správa NPŠ dle zákona povinna v lesích zasahovat. Podoba zásahu závisí na jejím rozhodnutí.

porostu lavinovitě šíří. Pokud člověk proti kůrovci nijak nezasahuje a přejí mu přírodní podmínky (vhodné počasí, absence přirozených nepřátel apod.), může vlivem kůrovce během několika let uschnout stromové patro smrků na rozsáhlém území. Výraznou podporou pro šíření kůrovce pak bývají např. větrné kalamity, kde se na větrem polámaných stromech šíření kůrovce velmi výrazně daří.

V běžných hospodářských lesích výrazně pozměněných člověkem a s nízkou biologickou hodnotou, které jsou určeny především k produkci dřeva, je zcela obvyklé, že populace kůrovce je lesnickými zásahy likvidována. Kmeny napadených smrků jsou totiž jeho působením znehodnocovány. V místě, kde je kůrovec objeven, je les vykácen a ležící kmeny zbaveny kůry nebo odvezeny, čímž je zabráněno dalšímu šíření kůrovce. V chráněných územích lze ale volit jiný přístup. V zájmu zachování přírodních hodnot a přirozeného vývoje lesních ekosystémů je umožněno, aby se kůrovec rozšířil na větším území, a jeho dalšímu postupu je zabráněno až v okrajových částech. Současný přístup ochrany přírody rozlišuje mezi jádrovou zónou, která by měla být pokud možno co největší a současně maximálně celistvá (jak jsem již zmínil výše), a nárazníkovou zónou na okrajích. Z jádrové zóny by měly být vyloučeny zásahy člověka a zachován přirozený vývoj nejcennějších částí přírody. Na okrajích chráněných území se pak intenzivně zasahuje proti dalšímu šíření kůrovce mimo chráněné území a skladba porostu se postupně více přizpůsobuje smíšenému lesu (namísto smrkových monokultur), které jsou pro další postup kůrovce přirozenou bariérou. (Kindlmann a kol. 2012: 43; Šantrůčková, Vrba 2010: 127)

O způsob lesního managementu na území NPŠ se vede spor. Je třeba zasahovat hned v jádru výskytu kůrovce nebo umožnit jeho šíření a zasahovat až ve větší vzdálenosti od jádrových zón chráněných území? Má být respektován princip bezzásahovosti v jádrových zónách s potenciálem rozvíjet území divočiny? Pokud připustíme bezzásahové území, jakého by mělo být rozsahu? V rovině konkrétních praktických opatření se tyto otázky promítají do diskuzí o zónaci NPŠ a o lesnickém managementu území NPŠ.

S těmito otázkami dále logicky souvisejí otázky další: jaké jsou postoje k estetice lesa, jehož stromové patro uschlo díky napadení kůrovcem? Existuje důvěra v přirozené procesy a v navazující obnovu lesa po jeho uschnutí? Odpovědi na tyto a další otázky se mezi jednotlivými aktéry navzájem liší a jednotlivé postoje budou charakterizovat v kapitole věnující se právě aktérům a jejich koalicím.

5.2.2 Stavební rozvoj na území NPŠ

Další z problémových oblastí při správě území NPŠ je míra, s jakou je připouštěn stavební rozvoj. Jak je již uvedeno výše, stavební rozvoj je prakticky umožněn ve třetích zónách NPŠ, tedy v podstatě v obcích a v jejich nejbližším okolí. V tomto případě proti sobě stojí dva možné základní přístupy. Na jedné straně ten, který zdůrazňuje, že je třeba zachovávat v míře výstavby obezřetnost, regulovat, jakou podobu mohou mít nové stavby a zcela vyloučit realizaci velkých developerských projektů (velké hotely, lanovky, sjezdovky apod.). To vše v zájmu zachování přírodního rázu území včetně obcí. Druhý přístup pak zohledňuje především právo obcí na stavební rozvoj např. v zájmu zachování počtu v místě trvale žijících obyvatel nebo v zájmu rozvoje podnikání (např. rozšiřování ubytovacích kapacit), které dále poskytuje některá nová pracovní místa mj. i pro místní obyvatele. Zastánci tohoto přístupu rovněž většinou podporují realizaci velkých developerských projektů.

Regulace stavebního rozvoje na území NPŠ probíhá několika způsoby:

1. Umístěním území třetích zón NP
2. Pravidly danými územním plánem jednotlivých obcí (tj. kde je v obci vyčleněno zastavěné a zastavitelné území)
3. Správa NPŠ jako orgán ochrany přírody na území NPŠ vydává svá stanoviska k územnímu rozhodnutí a stavebnímu povolení u stavebních záměrů, jakož i k samotným územním plánům obcí
4. Nepřímý vliv na stavební rozvoj v obcích má rovněž skutečnost, kdo dané pozemky vlastní.

Na všech těchto rovinách může tedy docházet ke střetu dvou možných přístupů ke stavebnímu rozvoji. Typickými spornými oblastmi jsou rozsah třetích zón stanovovaný vyhláškou MŽP ČR, resp. zákonem o NPŠ; otázka, zda jsou některé pozemky (např. z majetků Státního pozemkového úřadu) převáděny do vlastnictví obcí nebo naopak Správy NPŠ, nebo otázka konkrétního vymezení zastavitelných ploch v územních plánech obcí.

Spory o meze stavebního rozvoje jsou posilovány rovněž velmi vysokými cenami pozemků na území NPŠ. Ve chvíli, kdy dané pozemky leží ve 3. zóně a současně je na nich územním plánem umožněna zástavba, stávají se z nich velmi lukrativní stavební parcely, jejichž hodnota se mnohonásobně zvyšuje. Na jejich prodeji

proto mají mnohdy zájem obce – jestliže jsou jejich vlastníky – nebo jiní soukromí vlastníci pozemků. Taková situace tudíž vytváří velký prostor pro korupci.

5.2.3 Pravidla a omezení plynoucí z ochrany přírody na území NPŠ

Z legislativního zakotvení ochrany přírody a správy na území NPŠ vyplývá celá řada různých omezení. Jejich uplatňování pak v některých případech vyvolává napětí a konflikty především s místními obyvateli, kteří na území NPŠ žijí. Orgánem ochrany přírody, která tato pravidla vykonává a rozhoduje o nich, je především Správa NPŠ. Jedná se např. o omezení nebo zamezení vstupu na některé cesty¹⁴; vyjadřování Správy NPŠ ke stavebním záměrům; zákaz vstupu mimo vyznačené cesty, pokud se jedná o území prvních zón; omezení vztahující se na pořádání a organizování hromadných sportovních, turistických a jiných veřejných akcí na území NPŠ nebo o omezení plynoucí z Návštěvního řádu NPŠ.¹⁵

5.2.4 Nedostatek pracovních příležitostí pro místní obyvatele

Oblast Šumavy má silnou tradici lesního hospodaření a dřevozpracujícího průmyslu a řada místních obyvatel má na pracovní příležitosti z těchto činností plynoucí úzké vazby (jedná se např. o těžební činnost, pěstební činnost, stahování dřeva z lesa apod.). Aktuálním problémem ovšem je, že takových příležitostí pro místní obyvatele podle slov celé řady místních stále ubývá. Hlavní příčina problému je v pravidlech zadávání veřejných zakázek na vykonávání lesních prací, které vypisuje vlastník lesů Správa NPŠ. Výběr vykonavatele veřejné zakázky je z velké části ovlivněn především nabízenou cenou za vykonanou práci, což se stává pro místní malopodnikatele nepřekonatelnou překážkou v konkurenci s většími subjekty, které si mohou dovolit za stejné služby nabídnout nižší ceny (např. díky zaměstnávání levnější pracovní síly).

V tržní konkurenci se nedaří uspět ani podnikatelským subjektům, které se zaměřují na další zpracování dřeva. Podle slov místních nedokáže místní dřevozpracující průmysl konkurovat svými výkupními cenami za dřevo konkurentům ze

¹⁴ Typickým a nejvíce medializovaným příkladem je zákaz vstupu na cestu Luzenským údolím mezi rozcestím Březník a hraničním přechodem Modrý sloup. Toto omezení motivované potřebami ochrany přírody je kritizováno např. místními starosty a dalšími aktéry.

¹⁵ Návštěvní řád určuje například pravidla pro splouvání některých úseků horního toku Vltavy na územích prvních zón NPŠ. Tato pravidla bývají předmětem vyjednávání mezi Správou NPŠ, obcemi, zástupci turistů nebo ochránců přírody.

sousedního Rakouska nebo Německa. Některé podniky v okolí NPŠ proto postupně zanikají.

Podobný problém míry zapojení místních obyvatel do místních výdělečných aktivit se objevuje také v oblasti cestovního ruchu. K úspěšné koexistenci místních obcí a NPŠ by měl vést také jasný podíl místních lidí na ziscích právě z cestovního ruchu a ze služeb a činností, které z něj profitují (např. ubytovací služby, stravování, různé atrakce pro turisty, výstavní expozice, půjčovny, řemesla, výroba typických lokálních produktů apod.). Obce v NPŠ se však potýkají s dvojitým problémem. Zaprvé, místní obyvatelé nemají dostatečné know-how a mnohdy ani dostatečný kapitál, aby byli připraveni v cestovním ruchu podnikat a využít plně jeho příležitostí. Zadruhé, místním podnikatelům se často v konkurenci s podnikateli přicházejícími odjinud nedaří uspět. Celá řada ubytovacích nebo stravovacích zařízení je vlastněna subjekty sídlícími mimo Šumavu, ekonomický zisk odchází z místa a místní obyvatelé na něm profitují jen minimálně.¹⁶

K souvisejícím problémům patří také částečný odliv obyvatel z obcí v NPŠ, a to především těch mladých a více vzdělaných, kteří by potenciálně mohli přinášet do obcí ekonomické oživení a rozvoj. (Perlín, Bičík 2010: 116) K předchozím otázkám se také vztahuje problém nezaměstnanosti jako takové. Její míra kolísá sezónně¹⁷: zatímco v letním období turistické sezóny a sezónních prací (především v lesích) je nižší než celostátní průměr, v jiných obdobích roku se naopak nezaměstnanost zvyšuje a překračuje celostátní průměr. Zjevným problémem v obcích NPŠ je tedy sezónnost a nestabilita zaměstnávání. (Perlín, Bičík 2010: 113) Lze pozorovat také rozdíly mezi jednotlivými obcemi. Dle informací z rozhovorů se starosty vyplývá, že zatímco v centrálních oblastech NPŠ (Kvilda, Modrava) je nezaměstnanost zcela minimální (téměř nulová), na perifériích NPŠ (Nová Pec, Lenora) se pohybuje i vysoko nad 10 %.

Respondenti tedy reflektují problémy se zaměstnáváním a zapojováním místních obyvatel do ekonomických aktivit. Spor mezi jednotlivými skupinami aktérů pak tkví v pohledu na to, jakým způsobem by se tyto problémy měly řešit a na jaký typ rozvoje by se mělo území NPŠ zaměřit. Tuto otázku dále rozvedu v kapitole charakterizující jednotlivé advokační koalice ve sporu o správu území NPŠ.

¹⁶ Profit se nevztahuje jen na zisky místních obyvatel jako takových, ale také na zisky obcí. Dle pravidel rozpočtového určení daní totiž do obecního rozpočtu plyne téměř třetina z daně z příjmů fyzických osob ze samostatně výdělečné činnosti, jestliže má dotýčný podnikatel bydliště na území dané obce.

¹⁷ Jedná se o sledované období mezi lety 2001 až 2006.

5.2.5 Nekoncepční a proměnlivý přístup ke správě území NPŠ

Jedním z problémů v otázce NPŠ je i značná proměnlivost přístupu ke správě území NPŠ ze strany Správy NPŠ. Často se mění koncepce ochrany přírody a managementu území, konkrétně např. způsob zásahů proti kůrovci nebo podoba zónace. Tento stav je zčásti dán častou změnou vedení NPŠ, resp. změnami na postu ministra životního prostředí, který přímo jmenuje a odvolává ředitele NPŠ. Výraznější podíl na této proměnlivosti a nekonceptnosti ovšem hraje neustálý spor silných advokačních koalic o podobu správy území NPŠ. Tento problém tematizuje tato práce. Dlouhodobě nejasná a nečitelná koncepce správy NPŠ je již obecně reflektována jako problém různými aktéry napříč názorovým spektrem.

5.3 Důležité veřejně politické události v historickém vývoji NP Šumava

V následující kapitole uvádím některé důležité události v historii NPŠ se vztahem k ochraně přírody, které dále umožní lepší orientaci v dané problematice a na jejichž základě bude možné vymezovat postoje jednotlivých aktérů a jejich koalic.

V roce 1991 byl založen rozhodnutím tehdejší federální vlády premiéra Petra Pitharta Národní park Šumava. Jednotlivá území lesů byla z péče tehdejších státních lesních správ a Vojenských lesů a statků postupně předávána do péče Správy NPŠ. Z toho důvodu se na některých územích postupně začal měnit management z tradičního lesnického přístupu na přístup ochránářský. To vedlo již tehdy k prvním konfliktům mezi zastánci obou přístupů, které i nadále prostupují celou historií NPŠ.¹⁸ Zónace, tedy jeden z klíčových nástrojů ochrany přírody na území NPŠ, měla v době vzniku NPŠ následující podobu: první zóna tvořila 22 % plochy území, druhá 75 % a třetí 3 % plochy. (Kindlmann a kol. 2012: 108, Martan 2011: 8)

V roce 1992 po změně vlády nastoupil do úřadu ministra životního prostředí František Benda z tehdejší Křesťanskodemokratické strany (KDS). Díky tomu se také změnila politika ve vztahu ke správě NPŠ. Příčinou byly pravděpodobně z velké části spory o způsob managementu území ve vztahu ke kůrovci, který v těchto letech postupně začínal gradovat. Novým ředitelem se stal Ivan Žlábek, který s platností od roku 1995 prosadil novou zónaci parku. Do té doby do souvislého území relativně scelenou první zónu rozdobil na 135 menších území a celkově snížil její rozlohu. Nová

¹⁸ Oba přístupy budou podrobněji rozvedeny níže v části o advokačních koalicích.

zónace v tuto chvíli čítala 13 % první zóny, 83 % druhé zóny a 4 % třetí zóny. Bezzásahová první zóna byla nově vyhlášena tam, kde mělo území původní druhovou skladbu, tj. v podstatě nebylo v minulosti narušeno činností člověka. Jednalo se o menší území zbytků původních pralesů, rašelinišť apod. Tato změna měla současně umožnit zásahy proti kůrovci v centrální části NPŠ v místech původních prvních zón, což mělo zabránit jeho šíření do dalších částí parku. Tímto krokem se tedy rezignovalo na celistvost a kompaktnost bezzásahového území prvních zón a jeho plocha současně byla zmenšena. Při vyhlášení prvních zón naopak bylo vzato v úvahu pouze kritérium přírodního stavu území. Byl to tedy krok jdoucí proti zásadám velkoplošné ochrany divočiny. (Bláha 2011)

V druhé polovině 90. let probíhala v centrálních částech NPŠ těžba dřeva zamezující dalšímu šíření kůrovce. Ten se přesto na území NPŠ dál šířil. V roce 1999 došlo již za působení nového ministra životního prostředí Miloše Kužvarta (ve funkci za ČSSD v období 1998 až 2002) k rozhodnutí kácet proti kůrovci i na území už tak redukováných prvních zón. Výrazně tedy překročil zásady ochrany přírody v národních parcích. Proti tomuto rozhodnutí se poprvé jednoznačně ozvali zástupci ekologických neziskových organizací a biologicky a ekologicky orientovaných vědců. Došlo i k akcím občanské neposlušnosti a v létě roku 1999 proběhla první blokáda kácení kůrovcem napadených stromů. Došlo k ní konkrétně v prvních zónách v oblasti Trojmezenského pralesa v jižní části NPŠ, v jedné z nejcennějších přírodních lokalit v rámci parku.

Pro následující rok se ekologickým organizacím podařilo s MŽP a Správou NPŠ vyjednat zastavení kácení právě v oblasti Trojmezenského pralesa, nicméně kácení v centrálních částech parku a v dalších územích prvních zón pokračovalo. Díky občanské blokádě bylo ale ve veřejné debatě zřetelněji otevřeno téma smyslu národního parku a způsobu managementu jeho území.

V roce 2000 vyšel ve sbírce zákon, na základě něhož byl umožněn převod historického majetku obcí zpět do jejich vlastnictví. Území NPŠ to zasáhlo velmi výrazně, neboť téměř 5000 ha plochy lesů NPŠ (z celkových 68 000 ha) bylo převedeno z majetku Správy do rukou města Kašperské Hory. Konflikty mezi zájmy soukromého vlastníka části lesů (hospodářské využívání lesa) a ochranou přírody na území NPŠ pokračují dodnes. Město Kašperské Hory již dokonce požádalo o vyjmutí svého majetku z území NPŠ.

V roce 2002 nastupuje se změnou vlády do křesla ministra životního prostředí Libor Ambrozek (KDU-ČSL), což vede postupně rovněž ke změně kurzu v péči o NPŠ. Ambrozek hned na počátku svého mandátu pozval na území NPŠ zástupce IUCN (tj. Mezinárodního svazu ochrany přírody), konkrétně jedné z jeho komisí WCPA (World Commission on Protected Areas, česky Světová komise pro chráněná území).¹⁹ Ti měli posoudit současný stav péče o NPŠ a vydat doporučení, jak o jeho území v budoucnu pečovat. Mise IUCN proběhla v září 2002. V březnu 2003 pak byla zveřejněna její závěrečná zpráva se sadou doporučení pro budoucí péči o NPŠ. Některá z nich zde shrnuji podrobněji, neboť tato zpráva byla nejvýznamnějším příspěvkem mezinárodních/zahraničních institucí do debaty o NPŠ:

1. Jestliže mají být i nadále dodržována pravidla péče o území dle kategorie IUCN II (národní parky), je třeba přehodnotit současnou podobu zónace a managementu. Fragmentovaná zónace prvních zón musí být scelena do několika málo větších kompaktních celků, z nichž budou vyloučeny zásahy proti kůrovci. *„Okamžité kácení nebo dokonce holoseč a asanace lokalit v centrálních oblastech s výskytem kůrovce nejsou přijatelná opatření.“* (Galland, Solar 2003: 6)
2. Jedině scelením zón a zavedením bezzásahovosti mohou být umožněny zachování a ochrana přírodních procesů na území NPŠ. Kůrovec je v tomto kontextu plnou součástí přírody a jejích spontánních procesů.
3. Dosavadní zónace a lesnické zásahy vedené Správou NPŠ byly v kontextu přísně chráněného území nekonceptční a nesrozumitelné (kácení na různých místech, velmi sporně použité metody kácení, použití těžké mechanizace apod.). Především management by měl být koncepční, srozumitelný a transparentní navenek.
4. Proces převádění částí druhých zón do zón prvních by se měl urychlit tak, aby první zóny pokrývaly 30–40 % plochy NPŠ do 3–5 let. V jiných národních parcích ve světě je běžně zařazováno do prvních zón výrazně větší území (velmi často i více než 50 % (Furlong 2000: 19)).
4. Bezzásahová zóna (příp. zóny) by měla být obklopena „narázníkovou“ nebo „sanitární“ zónou, kde by se prováděly (1) jednorázové zásahy zabraňující šíření

¹⁹ S nápadem pozvat do NPŠ misi IUCN přišla ekologická organizace Hnutí DUHA a Český svaz ochránců přírody v březnu 2000. Misi IUCN oficiálně pozval předchozí ministr životního prostředí Miloš Kužvart a Libor Ambrozek jeho pozvání potvrdil. (tisková zpráva Hnutí DUHA ze 6. března 2003)

kůrovce a snižující poškození na únosnou míru, a (2) zásahy usnadňující transformaci na smíšený les.

5. Podle současného stavu území by měl být NPŠ kategorizován jako kategorie IV nebo V dle IUCN (tedy kategorie umožňující zásahy člověka na celém území). Reálné „*snížení stupně jeho ochrany na vnitrostátní úrovni změnou jeho kategorie by však mělo určitě katastrofické následky pro ochranu této velmi hodnotné oblasti. Dlouhodobý cíl návratu k přirozenému ekosystému, pokud bude skutečně realizován, by měl dostačovat jako zdůvodnění pro udržení národního parku v kategorii II.*“ (Galland, Solar 2003: 9)
6. Vzájemný dialog mezi oběma stranami sporu, tedy mezi Správou NPŠ na straně jedné a ekologickými organizacemi a vědci na straně druhé, je velmi komplikovaný. Je výrazně oslaben osobními útoky i zkresleními ze strany sdělovacích prostředků, přes která se výměna názorů často šíří. Je třeba všemi prostředky pracovat na obnovení důvěry mezi jednotlivými aktéry.
7. Je třeba iniciovat široký a otevřený dialog všech zainteresovaných aktérů, na jehož konci by měla být jasná a jednoznačná dohoda na dlouhodobých i krátkodobých cílech správy území NPŠ (bez dvojznačností a zmatků při vymezení). Dialog by měl být moderován nezávislým a nestranným zprostředkovatelem.
(Galland, Solar 2003)

I když zpráva z mise IUCN vyzývala především ke vzájemnému dialogu všech stran, ve svých konkrétních doporučeních dala do velké míry za pravdu ekologickým organizacím a ekologicky a biologicky orientovaným vědcům.²⁰ Doporučení expertů IUCN podpořila i další významná mezinárodní organizace WWF (World Wide Fund for Nature, česky Světový fond na ochranu přírody). Dosavadní vedení Správy NPŠ se ovšem rozhodlo některá doporučení neakceptovat, což vedlo v březnu 2003 k odvolání ředitele Ivana Žlábků ministrem Ambrozkem. V kontextu celého vývoje politiky správy NPŠ je podstatné povšimnout si, že některá zásadní doporučení (scelení prvních zón, stanovení tempa jejich rozšiřování) – ačkoliv vydaná významnou mezinárodní autoritou – nebyla dodnes realizována. Důvodem je především zablokovanost procesu tvorby politiky v důsledku velkých rozdílů v postojích obou silných koalic aktérů.

²⁰ Doporučení mise IUCN jsou ovšem vydávána za předpokladu, že NPŠ si ponechá kategorii II dle hodnocení IUCN.

V průběhu roku 2003 byl MŽP vypracován návrh nové koncepce správy území NPŠ, který do velké míry vycházel z doporučení mise IUCN. Pro její naplnění byl na post nového ředitele vybrán Alois Pavličko. V průběhu roku 2004 byl vypracován návrh nové zónace, který do první zóny zahrnoval 39 % území NPŠ, do druhé zóny 57 % a do třetí 4 % území. V rámci první zóny ovšem neměla být celá její plocha bezzásahová, ta byla vymezena pouze na 20 % s perspektivou postupného rozšiřování na 30 % do roku 2010. (Křenová, Hruška 2011) Tento plán ale byl přijat Radou NPŠ jen zčásti, konkrétně v podobě vymezení 20 % území NPŠ jako bezzásahového. Plány na změnu zónace i na postupné rozšiřování bezzásahového území byly odmítnuty významnou částí Rady NPŠ, konkrétně zástupci obcí a obou krajů. Na jaře roku 2006 navíc došlo k politickému zásahu tehdejšího předsedy KDU-ČSL Miroslava Kalouska, který přerušil veškerá dlouhodobá jednání o nové zónaci, která spadala do gesce jeho stranického kolegy ministra Ambrozka.²¹ V roce 2006, po více než třech letech, tedy bylo ve vztahu k doporučením mise IUCN dosaženo jen velmi málo. V této době se také formuje nový silný aktér v podobě obcí (spolu s kraji), který se staví stále více do opozice k ochraně přírody v NPŠ, a jednání s ním jako s klíčovým aktérem jsou stále komplikovanější. Tyto spory se netýkají jen zónace nebo bezzásahového území, ale také např. regulace splouvání horního toku Vltavy, přístupu do území zamýšlených prvních zón, lanovky na vrchol Hraničnický v jižní části NPŠ apod. (tiskové zprávy Hnutí DUHA a MŽP)

Na počátku roku 2007 se situace změnila. Na pozici ministra životního prostředí nastoupil předseda Strany zelených Martin Bursík a současně v lednu tohoto roku výrazně postihl území NPŠ orkán Kyrill, který způsobil velkoplošný polom. Za obvyklé situace a v hospodářských lesích by bylo standardní tuto plochu asanovat (tj. zpracovat polomové dřevo a odvézt je), aby se zabránilo masivnímu šíření kůrovce v příštích letech. Bursík za podpory řady vědců a ekologických organizací (a v souladu s nejnovějšími koncepcemi ochrany přírody v národních parcích) ale rozhodl v jádrovém území NPŠ polomové dříví nezpracovat a ponechat tuto oblast k přirozenému vývoji. Pro toto území bezzásahového managementu se vžil neformální

²¹ Tento krok zřejmě vycházel z politického rozhodnutí vyjít vstříc oponentům připravované zónace – tedy obcím a krajům – a neoslabovat tak pokračujícími spory stranickou pozici v nadcházejících parlamentních volbách v červnu 2006.

název „červená mřížka“ dle způsobu jeho označení v mapách.²² Spolu se všemi dosavadními prvními zónami v tuto chvíli tvořilo bezzásahové území 30 % území NPŠ.

Rozhodnutí ministra Bursíka proběhlo bez projednání s dalšími aktéry (obce, kraje) a v podstatě stanovilo jiným způsobem část z toho, co nebylo obcemi ani kraji schváleno v jednáních vedených v předchozích letech. Tato událost proto výrazně posílila stále intenzivnější formování opoziční koalice obcí, krajů a lesnických expertů, kteří toto rozhodnutí a jeho autoritativnost silně kritizovali a dodnes kritizují.

V následujícím období až do roku 2010 působil jako ředitel NPŠ František Krejčí jmenovaný právě ministrem Bursíkem. Ten za dobu svého působení výrazně hájil především zájmy ochrany přírody a divočiny, tedy především princip bezzásahovosti. Nepodařilo se mu ale dosáhnout žádných pokroků např. ve vytvoření nové podoby zónace nebo v dojednání souhlasu obcí s předchozím rozhodnutím ministra Bursíka o 30% bezzásahovosti. Dialog s obcemi a kraji byl již spíše zablokovaný. Toto období je také charakteristické další pokračující politizací celého tématu. Ta byla postavena mj. na odporu k právě probíhající kůrovcové gradaci, která následovala po větrné kalamitě Kyrill. Toto téma i další spory mezi aktéry si vzali za své mnozí regionální politici z Jihočeského i Plzeňského kraje a svými výroky a vystoupeními dále výrazně posilovali rétoriku zaměřenou proti Správě NPŠ a ochraně přírody v NPŠ. Mezi nejhlasitější a nejviditelnější patří dodnes jihočeský senátor za ODS Tomáš Jirsa, jihočeští hejtmani Jan Zahradník z ODS a Jiří Zimola z ČSSD a další. Z iniciativy hejtmanů Jihočeského a Plzeňského kraje také vznikla opoziční skupina lesnických expertů s názvem „Expertní skupina II“, která doporučovala proti kůrovci výrazně zasahovat i na území vyhlášené „červené mřížky“ v jádru jeho šíření.

Po parlamentních volbách v roce 2010 se opět situace změnila, doslova o 180°. Resort životního prostředí totiž získala ODS a ministrem životního prostředí se stal Tomáš Chalupa. Ten na začátku roku 2011 jmenoval do funkce ředitele Správy NPŠ Jana Stráského. Stráský připravil (spolu s již zmíněnými lesnickými experty z „Expertní skupiny II“) opatření k masivnímu kácení proti šíření kůrovce i na území tzv. červené mřížky. (Bláha 2011) Jeho plánovaný postup byl navíc nezákonný, neboť mu na některé jeho záměry nebyly uděleny příslušné výjimky. Z tohoto důvodu se opět hlasitě ozvaly opoziční hlasy v čele s ekologickými organizacemi a ekologicky a biologicky

²² Management na území „červené mřížky“ nebyl stanoven jako striktně bezzásahový, ale umožňoval výjimky, jestliže k nim byla vydána příslušná povolení (např. neporušuje ochranné podmínky evropské soustavy chráněných území Natura 2000, neporušuje další ustanovení ZOPK apod.)

orientovanými vědci.²³ Vedení Správy NPŠ ale ve svých záměrech neustoupilo, a proto došlo v létě 2011 k další občanské blokadě v oblasti Ptačího potoka.

Díky akci občanské neposlušnosti se podařilo kácení přímo na území Ptačího potoka výrazně omezit a současně zastavit plány na kácení v jiných cenných lokalitách na území „červené mřížky“. Spory mezi oběma soupeřícími skupinami se ale nadále vyhrotily.

Následující období mezi lety 2011 a 2013 bylo především ve znamení diskusí a jednání o možné podobě budoucího specifického zákona o Národním parku Šumava, jehož ambicí bylo vnést jasnější a všemi respektovaná pravidla do správy území NPŠ. Nevznikal ale jeden návrh, o jehož podobě by byla vedena společná jednání se všemi stranami, ale téměř každá strana sporu připravila nezávisle svůj vlastní návrh.²⁴ Postupně vzniká několik různých návrhů a verzí (ministrský, z dílny Plzeňského kraje, pozměňovací návrh Stínové vědecké rady NPŠ, návrh Hnutí DUHA), které vstupovaly do debaty v Poslanecké sněmovně a jejích výborech a byly připomínkovány. Nakonec ale – především díky rozpuštění Poslanecké sněmovny v srpnu 2013 – nebyl doposud žádný návrh přijat.

Hlavní problémové body návrhů zákonů, o něž se vedly a stále vedou spory, jsou následující:

- zónace, tedy velikost území patřícího do první zóny, ale také velikost a umístění třetích zón, které umožňují zástavbu v obcích. V zákonech jsou navrhovány různé typy přechodných zón, např. část první zóny s umožněním zásahů proti kůrovci, IIa. zóny, které mají být převedeny ve stanoveném časovém horizontu do zóny první, apod. Se zónami souvisí také lesnický management území a tempo rozšiřování bezzásahového území.
- Míra regulace výstavby v obcích a nejen v nich (kontroverzním návrhem se stává vyčlenění části území a jeho převedení do třetí zóny za účelem výstavby lanovky na vrchol Hraničnický). S tím souvisí způsob, jakým zákon pojednává o pozemcích v NPŠ (případně převádění do vlastnictví obcí apod.).

²³ Zástupci ekologicky a biologicky orientovaných vědců, kteří byli členy vědecké sekce Rady NPŠ se jasně vymezili proti politice Jana Stráského již krátce po jeho nástupu. Velká většina z nich se na protest vzdala svého členství v Radě a založila samostatnou Stínovou vědeckou radu NPŠ.

²⁴ Hned na podzim roku 2011 začala sice jednání o podobě zákona iniciovaná přímo ministrem Chalupou, která měla ambici na závěr přijít s konsensuálním návrhem. Debat se ale neúčastnily ekologické organizace a později jednání opustila část ekologicky a biologicky orientovaných vědců, jejichž požadavky nebyly podle jejich slov brány v úvahu. Opět tedy vznikala spíše jednostranně zaměřený zákon, u jehož vzniku bylo pouze MŽP, Správa NPŠ, obce, kraje a lesnický orientovaní vědci.

Po nástupu nové vlády se na začátku roku 2014 stal ministrem životního prostředí Richard Brabec (ANO 2011). Jeho konkrétní doposud realizované kroky a plány ve vztahu k NPŠ jsou následující:

- MŽP upustilo od plánu na přijetí specifického zákona o NPŠ a soustředilo se na přijetí nového Plánu péče. Ten nově platí na zkrácenou dobu 2014 – 2017 a stanovuje 23 % území NPŠ jako bezzásahových s perspektivou postupného rozšiřování tohoto území do budoucna.
- Návrh nové zónace by měl být připraven do roku 2015
- Záměrem ministra Brabce je novelizace legislativního zakotvení národních parků obecně v ZOPK
- Byl odvolán dosavadní ředitel NPŠ Jiří Mánek a na jeho místo nastoupil dosavadní ředitel CHKO Šumava Pavel Hubený.

6. Advokační koalice ve sporu o správu území NPŠ

Formování koalic aktérů ve sporu o NPŠ bylo postupné a mělo svoji dynamiku. V období vzniku NPŠ docházelo již zřejmě k prvním sporům o management území NPŠ. Proti sobě stál ochránářský a lesnický přístup. Tento spor se ale zatím odehrával mezi různými skupinami odborníků, kteří se podíleli na zřízení NPŠ a na jeho správě. To vede také k výměně ředitelů v roce 1993. V následujících letech pak pod vedením ředitele Ivana Žlábka převládl lesnický přístup.

V roce 1994 do debat o NPŠ vstupuje ekologická organizace Hnutí DUHA, především pak vedoucí jejího programu Lesy Jaromír Bláha, který je dodnes hlavním mluvčím českých ekologických organizací v kauze NPŠ. Hnutí DUHA se postavilo do opozice proti nové zónaci, která zmenšila a fragmentarizovala první zóny. Kritizovala pak také zásahy proti kůrovci v druhých zónách v centrální části NPŠ. V roce 1999, kdy padlo rozhodnutí o kácení proti kůrovci také v prvních zónách, se do opozice k tomuto přístupu přidali postupně také biologicky a ekologicky orientovaní vědci. Pět z nich například vyzvalo v roce 1999 v prohlášení „Zachraňme zbytky šumavských pralesů!“ veřejnost k nenásilné občanské blokádě v Trojmezenském pralese. V následujících letech se v kácení v prvních zónách pokračovalo, což vedlo k růstu nesouhlasu mezi dalšími vědci. Stovka z nich proto v roce 2001 podepsala otevřený dopis ministru životního prostředí Miloši Kužvartovi, v němž požadovala zastavení veškerého kácení v prvních zónách NPŠ. V tomto období se tedy poprvé formuje silná koalice

ekologických organizací a velké skupiny vědců. V roce 2003 se pak na stranu této koalice názorově přidaly i mezinárodní organizace na ochranu přírody jako je IUCN nebo WWF, a to v návaznosti na misi IUCN, která se v NPŠ uskutečnila v roce 2002.

Po nástupu nového vedení Správy NPŠ v roce 2003 se postupně začala formovat opoziční koalice. V průběhu jednání o nové zónaci nebo rozsahu bezzásahového území, která v těchto letech probíhala, se podařilo prosadit jen minimální společnou dohodu, a to především díky odporu obcí NPŠ a obou krajů, které se postupně zřetelně přidávají na stranu lesnického přístupu. K tradičnímu tématu sporů, tedy problematice kácení v centrálních částech NPŠ a způsobu zasahování proti kůrovci, navíc přibývají spory spojené s dalšími omezeními souvisejícími s ochranou přírody (regulace splouvání Vltavy, otázka výstavby lanovky na Hraničnick apod.). Důležitou charakteristikou tohoto období ale bylo, že ještě probíhala společná a relativně konstruktivní debata mezi různými stranami sporu, při níž bylo dosaženo alespoň některých výsledků. To už pro další období po roce 2007 neplatí.

Po roce 2007 po rozhodnutí o ponechání části polomu po orkánu Kyrill přirozenému vývoji již docházelo pouze k dalšímu upevňování obou koalic a v podstatě ustaly snahy o pokračování konstruktivního dialogu. Téma se dále zpolitizovalo.

6.1 Advokační koalice ekologických organizací, části vědců a mezinárodních organizací na ochranu přírody

Advokační koalici prosazující ochranný přístup formují následující aktéři:

- Ekologické nevládní organizace – nejvýznamnějším reprezentantem tohoto aktéra je Hnutí DUHA. Ta bývá ale mnohdy podpořena jinými ekologickými organizacemi a spolky jako např. Děti Země, Ekologický právní servis, Sdružení Calla, Okrašlovací spolek Zdíkovska, Ekologický institut Veronica nebo Český svaz ochránců přírody. Mediálně a politicky je ale v problematice aktivní především Hnutí DUHA.
- Část vědecké obce složená z vědců pocházejících z biologicky a ekologicky orientovaných pracovišť českých univerzit nebo z podobně zaměřených ústavů Akademie věd ČR. K této skupině se řadí i několik vědců z lesnických a

dřevařských fakult.²⁵ Někteří z těchto vědců jsou sdruženi ve Stínové vědecké radě NPŠ.

- K této skupině se postojově přidávají také mezinárodní organizace na ochranu přírody (především IUCN nebo WWF, ale také např. Evropská komise, The Society for Conservation Biology, BUND Naturschutz/Německý svaz ochrany přírody apod.), které do sporu vstupují jen příležitostně, přesto ale svojí autoritou tuto koalici významně podporují. Podpora má i nepřímou podobu, a to především ve formě odvolávání se na mezinárodní standardy platné pro národní parky podle kategorizace IUCN.
- K této koalici patří i někteří politici, kteří působí především na celostátní úrovni. Na podporu tohoto přístupu ale zpravidla nevystupuje celá politická strana (snad s výjimkou Strany zelených nebo nedávno nově vzniklé Liberálně ekologické strany), pouze jednotliví politici napříč všemi stranami (s výjimkou ODS a KSČM).

K hlubokým základním přesvědčením této koalice (*deep core beliefs*) patří především akcent na ochranu přírody a divočiny. Její aktéři si všímají především vysoké biologické hodnoty území NPŠ a jsou si vědomi skutečnosti, že jeho hodnota bude zachována, jestliže vznikne dostatečně velké území s naprosto minimálními zásahy člověka. Aktéři upozorňují na skutečnost, že v současné stále civilizovanější Evropě je přirozenému přírodnímu vývoji ponecháván je malý zlomek krajiny, ale o to přísněji a důsledněji bychom jej měli chránit.

Základní veřejně politická přesvědčení (*policy core beliefs*) se pak odvíjí od předchozího základního přesvědčení. Je to především prosazování principu bezzásahovosti (odpovídající území I. zóny) na velké části území NPŠ. Kůrovec je v tomto směru považován za běžnou a dokonce prospěšnou součást přirozeného vývoje lesů v národních parcích. Ochrana proti šíření kůrovce by pak měla probíhat intenzivně v okrajových částech území NPŠ (v nárazníkovém pásmu) a výběrově pak v II. zónách

²⁵ Jistý zmatek do debat o NPŠ vnáší skutečnost, že obě strany konfliktu jsou veřejně podporovány jistou skupinou vědců. Bývá obtížné rozsoudit, které skupině přikládat větší váhu. V posledních letech se objevilo několik podložených srovnání, které porovnávají dotyčné vědce dle jejich vědeckých publikací v recenzovaných vědeckých časopisech nebo sbornících a podle citací jejich článků v publikacích jiných autorů. Tato srovnání jasně ukazují, že vědci podporující ochranářský přístup mají v období let 2001 – 2011 výrazně vyšší počet publikací (střední hodnota/medián počtu publikací na jednoho vědce je 20 oproti dvěma u druhé skupiny) a současně výrazně více citací v jiných vědeckých pracích (střední hodnota/medián počtu citací na jednoho vědce je 127 oproti pěti). (Voříšek 2012) To dává jistý obrázek o vědeckých kvalitách obou skupin vědců.

NPŠ. V tomto zásahovém území by se současně mělo usilovat o pěstební zásahy způsobem, aby se les měnil na smíšený, který je pro nižší polohy typický a je účinnější bariérou proti šíření kůrovce.

K základním veřejně politickým přesvědčením patří i postoj k regulaci stavebních aktivit a obecněji k rozvoji obcí. Rozvoj obcí je možný, před ním ale musí mít přednost ochrana přírody v území. Konkrétně především stavební rozvoj by měl být pečlivě regulován: měl by se rozvíjet jen v návaznosti na již zastavěné území obcí a nikoliv mimo ně (v nových enklávách mimo obec), měla by být regulována podoba staveb ve prospěch spíše menších, do krajiny lépe zapadajících staveb a neměly by být povolovány velké developerské projekty (např. již zmiňovaná lanovka na vrchol Hraničník, výstavby nových turistických chat mimo obce apod.)

Významným veřejně politickým přesvědčením je postoj k podobě rozvoje území NPŠ. Rozvoj území by se měl podle představitelů této koalice opírat především o turistiku zaměřenou na přitažlivost území NPŠ jako výjimečného chráněného území divočiny. Netradiční zážitek pobytu ve výjimečné přírodě má být magnetem pro turisty, který bude současně slučitelný s důslednou ochranou přírody. Slučitelnost turismu a ochrany přírody bude do budoucna dokonce nutná, neboť omezování ochrany přírody bude spíše přispívat k úbytku turistů. Rozvoj by se měl tedy zaměřit především na profit z cestovního a turistického ruchu orientovaného na značku Šumavy jako výjimečného území divočiny. Z takového turismu mohou významně těžit i místní obyvatelé, jelikož mohou návštěvníkům poskytovat různé druhy služeb, atrakcí, lokální produkty apod. Dovednost místních obyvatel orientovat se na turismus a možnost z něj plně profitovat by měla být podpořena různými typy opatření (osvěta v možnostech podnikání v cestovním ruchu, iniciování projektů ze strany Správy NPŠ apod.). (Bláha, Kyzour 2010) Rozvojová orientace na velké projekty (např. lanovka na Hraničník) naopak může sice přinést krátkodobé zisky, ale v širším kontextu je nevýhodná.²⁶

Významným příspěvkem na podporu postojů této advokační koalice je nedávná studie britské společnosti EFTEC s názvem „*An Outline of Economic Impacts of Management Options for Šumava National Park*“, která analyzuje ekonomické přínosy

²⁶ Jak uvádí studie britské společnosti EFTEC, skutečný přínos orientace na sjezdové lyžování je velmi diskutabilní. Zisky z provozu lanovky a případně pozdější sjezdovky budou plynout provozovateli mimo region a současně je velmi pravděpodobné, že pracovní síla k provozu a údržbě zařízení bude také pocházet odjinud. Studie také z několika důvodů zpochybňuje finanční návratnost takové investice. Uvádí též, že budování lanovky v cenných oblastech NPŠ naruší reputaci území jako oblasti s důrazem na ochranu přírody. (Dickie, Whiteley 2013: 1, 22, 23)

různých scénářů správy území NPŠ. Porovnává scénář dle návrhu zákona podaného ministrem Tomášem Chalupou (minimální rozšíření bezzásahového území, širší možnosti stavebního rozvoje, lanovka na Hraničnick) a návrh Hnutí DUHA a vědců počítající s přísnou ochranou a rozšířením bezzásahového území na polovinu území NPŠ. Studie ukazuje, že scénář rozšiřování divočiny skýtá největší potenciál rozvoje pro místní ekonomiku, neboť nejlépe využívá příležitosti, kterou Šumava jako turisticky přitažlivá cenná přírodní oblast nabízí. Předjímá, že právě značka divočiny bude do budoucna stále ziskovějším tahákem. Naopak druhý scénář dle zákona ministra Chalupy tyto příležitosti promarnuje, neboť směřuje k devalvaci značky divoké přírody v NPŠ. (Dickie, Whiteley 2013)²⁷

Druhotná přesvědčení (*secondary beliefs*) ochránářské advokační koalice jsou postojí o konkrétních politických opatřeních. Mezi nejvýznamnější z nich patří opatření týkající se velikosti jednotlivých zón v NPŠ. Koalice není ve svých návrzích zcela jednotná: její nejmírnější návrhy (případ SVR) počítají s okamžitým zařazením 26,6 % území NPŠ do bezzásahové zóny a s jejím následným rychlým rozšířením na přibližně 39 % v příštích maximálně 30 letech, ideálně ale do 15 let. (Hruška 2013, Kindlmann a kol. 2012: 242-245) Nejradičálnější návrh, který předložilo Hnutí DUHA a část vědců, počítá s okamžitým zařazením 52,5 % území NPŠ do prvních zón.

Konkrétní opatření týkající se regulací stavebního rozvoje zahrnují například vymezení třetích zón tak, aby výstavba nepoškozovala tradiční ráz šumavské krajiny ani přírodu (Hruška 2013), zamezení převádění pozemků státu do vlastnictví obcí nebo jiných subjektů s výjimkou zastavěného a zastavitelného území obcí (avšak pouze pro veřejně prospěšné stavby)²⁸, zamezení rozšiřování zastavitelných ploch v územních plánech obcí²⁹ nebo nesouhlas s výstavbou lanovky na Hraničnick.

6.2 Advokační koalice obcí, Jihočeského a Plzeňského kraje a lesnických expertů

²⁷ Význam ochrany přírody v NPŠ pro turisty a veřejnost dokládají také výsledky některých dalších výzkumů nebo studií. Například výzkum STEM z roku 2008 jako jeden ze závěrů přináší, že „skoro tři čtvrtiny Jihočechů dávají přednost ochraně přírody (i když to může omezit rozvoj) před prosazováním dalších rozvojových projektů na úkor přírodního rámce“. (STEM 2008: 4) Podobná je zkušenost rovněž ze sousedního německého Národního parku Bavorský les, kde průzkumy ukázaly, že více než polovina turistů přijíždí navštívit tamější region právě díky přítomnosti národního parku. (Job a kol. 2008: 8)

²⁸ Tisková zpráva Hnutí DUHA ze dne 9.5. 2013.

²⁹ Komplexní pozměňovací návrh (k návrhu zákona o NPŠ) poslanců Bořivoje Šarapatky, Milana Šťovíčka, Robina Böhnische a Viktora Paggio

Advokační koalici prosazující lesnický přístup a rozvoj obcí formují následující aktéři:

- Obce sdružené ve Svazu obcí NPŠ – obce nejsou ve všech otázkách jednotným aktérem, vykazují některé rozdíly, jimiž se tato práce obšírně zabývá níže
- Jihočeský a Plzeňský kraj
- Vědci z okruhu lesnických expertů, kteří působí nebo působili většinou na lesnických a dřevařských fakultách českých univerzit nebo působí v jiných institucích zabývajících se lesnictvím. Specificky k problémům v NPŠ se například vyjadřovala Expertní pracovní skupina II hejtmanů Jihočeského a Plzeňského kraje.
- K této advokační koalici se přidává celá řada regionálních i celostátních politiků napříč všemi významnými politickými stranami (s výjimkou Strany zelených nebo Liberálně ekologické strany)

Hluboké základní přesvědčení (*deep core beliefs*) této koalice spočívá především ve dvou klíčových postojích. Prvním z nich je akcent na zachování a ochranu vzrostlého zeleného lesa jako „nenahraditelné složky životního prostředí“. Tito aktéři upozorňují na to, jaké důležité funkce právě vzrostlý zelený les plní. Především aktéři z řad lesnických expertů uvádějí například, že les nezastupitelně plní některé vodohospodářské funkce („vyčesávání“ vlhkosti ze srážkových oblaků, zadržování srážek, akumulace vody v území nebo zpomalování jejího odtoku), udržuje místní klima, je základem cenného lesního ekosystému se všemi jeho živočišnými a rostlinnými druhy, dostatečně ochraňuje lesní půdu apod. Součástí této argumentace je také akcent na zachování původní podoby lesního ekosystému v jeho vizuální a estetické podobě (tedy nikoliv v podobě suchého lesa), neboť se tak zachovává tradiční krajinný ráz lesů vstřícnější k jeho návštěvníkům. Vzhledem k tomu, že NPŠ se nachází ve střední Evropě v krajině v minulosti výrazně pozměněné lidskou činností, měli bychom jako lidé z těchto důvodů o takové přírodní ekosystémy i nadále pečovat a chránit je například také před masovým napadením lesními „škůdci“, mezi něž patří především kůrovec. Je proto třeba uplatňovat lesnické zásahy na místech šíření kůrovce, a to pokud možno pokácením pouze malé skupiny stromů, z nichž by se bez zásahu kůrovec dále šířil do okolí. (Krečmer, Říha 2012)

Druhým hlubokým základním přesvědčením je akcent na rozvoj obcí. Obce spolu s kraji chtějí rozvíjet ekonomický potenciál a mnohdy požadují, aby tyto nároky

byly postaveny alespoň na roveň ohledům na ochranu přírody. Z úst některých starostů bývá toto přesvědčení vyjádřeno například tvrzením, že obce neleží na území národního parku, ale naopak národní park na území obcí. Aktéři často zdůrazňují, že oblast Šumavy bývala do první poloviny 20. století osídlenou a hospodářsky využívanou oblastí.

Základní veřejně politická přesvědčení (*policy core beliefs*) se tedy odvíjí od předchozích přesvědčení. V případě managementu lesů je to kladný postoj k asanaci kůrovcem napadených stromů v jádru jejich výskytu v NPŠ nebo požadavek úplné asanace následků větrné kalamity po orkánu Kyrill, aby nedošlo k rozmnožení kůrovce. Na místech vykácených ploch se pak má vhodně dosazovat nový podrost, a to podle konkrétní lokality. V nižších polohách by měl být smrk doplněn o další druhy, které jsou typické pro danou lokalitu a do budoucna budou zvyšovat odolnost lesa.

V oblasti ekonomického rozvoje někteří aktéři této koalice požadují větší prostor a více možností pro stavební rozvoj obcí. Dále je to častý požadavek na větší zpřístupnění a „zcivilizování“ oblasti NPŠ (zpřístupnění některých cest a rozšíření cestní sítě, obnova některých turistických chat, budování velkých rekreačních zařízení apod.)

Podstatným veřejně politickým přesvědčením jsou představy o budoucím rozvoji oblasti NPŠ. Obce a kraje sice podobně jako představitelé ochránářského postoje zčásti spoléhají na možnosti plynoucí z turistického a cestovního ruchu, ale rozhodně mu nedůvěřují jako dostačujícímu zdroji místní ekonomiky. Zdůrazňují naopak místo toho navazování na místní tradici zaměstnanosti v různých odvětvích lesnických prací a v navazujícím dřevozpracujícím průmyslu. Velmi frekventovaným požadavkem z úst místních obyvatel je proto apel na Správu NPŠ, aby upřednostňovala právě místní při zadávání zakázek na práce v lese nebo při následném prodeji dřeva na další zpracování. Kromě návaznosti na tradici lesnictví pak někteří starostové nebo kraj vidí potenciál rozvoje např. v sázce na sjezdové lyžování.

Druhotná přesvědčení (*secondary beliefs*) jsou pak už postoji ke konkrétním veřejně politickým nebo managementovým opatřením. Postoj k managementu lesů je vyjádřen především postojem k zónaci. Ministerský návrh zákona přinášel zónaci, v níž bylo zařazeno do první zóny 26,4 % území NPŠ. Z tohoto území ale mělo být pouze 22,2 % skutečně bezzásahových. Podle plánu stanoveného v zákoně by se měla první zóna postupně rozšiřovat na 35 % území NPŠ v horizontu 45 let.

Další důležitá konkrétní opatření navrhovaná aktéry této koalice se týkají stavebního rozvoje. Ministerský návrh zákona například vymezuje některé třetí zóny pro obce velmi velkoryse (některé části třetích zón například přímo nesousedí se zastavěným územím obcí) a celkově rozšiřuje jejich území. (Matějka a kol. 2013) Ve stejném návrhu zákona navíc chybí jakýkoliv paragraf regulující stavební činnost na území NPŠ. Jiné, radikálnější návrhy zákona o NPŠ, přinášejí další typy návrhů. Nejnovější senátní návrh zákona z dubna 2014 navrhuje např. možnost výrazné stavební činnosti i na území druhých zón a přikazuje převést všechny nezastavěné pozemky v majetku státu, které se zároveň nacházejí na zastavěných a zastavitelných plochách obcí, do vlastnictví těchto obcí.³⁰

K dalším koalicí prosazovaným opatřením patří např. vyčlenění části území NPŠ pro stavbu lanovky na Hraničnicko nebo požadavek na zavedení finančních náhrad od státu obcím za ztížení péče o všestranný rozvoj jejich území a ztížení péče o potřeby jejich občanů.³¹ Ministerský i senátní návrh zákona dále zavádí také např. možnost vstupovat na území I. zón (i mimo cesty) pro všechny osoby s trvalým pobytem v některé z obcí na území NPŠ nebo také zpřístupňují dlouhodobě uzavřenou cestu Luzenským údolím mezi Březníkem a hraničním přechodem Modrý sloup.

Podrobnější rozbor a analýza postojů klíčového aktéra této koalice, tj. obcí, bude předmětem kapitoly 7 této práce.

6.3 Advokační koalice Správy NPŠ a Ministerstva životního prostředí

Dva aktéři sdružení v této koalici postupují jednotně, neboť právě MŽP je zřizovatelem Správy NPŠ. O úzké provázanosti do velké míry svědčí i to, že osoba ředitele Správy NPŠ se měnila pravidelně v návaznosti na politickou situaci a na obsazení postu ministra životního prostředí. Tato koalice nedisponuje žádným specifickým typem přesvědčení. To je dáno podle aktuálního politického obsazení vlády, které do značné míry určuje, která z předchozích dvou advokačních koalic bude mít aktuálně větší vliv a lepší přístup k místu, kde se o podobě správy NPŠ rozhoduje (tj. Správa NPŠ a MŽP).

³⁰ Návrh senátního návrhu zákona senátora Pavla Eyberta a dalších senátorů o Národním parku Šumava. Dostupné z <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/71640/60223>

³¹ Návrh senátního návrhu zákona senátora Pavla Eyberta a dalších senátorů o Národním parku Šumava. Dostupné z <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/71640/60223>

6.4 Charakteristické prvky vzájemné konkurence obou advokačních koalic

Konkurence a vzájemná komunikace obou výše popsaných koalic se vyznačuje celou řadou rysů charakteristických pro soupeření dvou různých hodnotových přesvědčení. Zde pro ilustraci zmíním několik takových příkladů:

1. *Odlíšné výklady a interpretace reality* – obě koalice se v různých aspektech celé problematiky NPŠ rozcházejí v jejich interpretaci a vysvětlení. Každá koalice si tak do jisté míry vytváří vlastní poměrně konzistentní pojetí celého problému. To ovšem mnohdy vede k vzájemnému neporozumění, což ztěžuje jakoukoliv komunikaci a výrazně komplikuje vzájemný dialog. Obě koalice tak dlouhodobě setrvávají na svých pozicích podepřených vlastním přesvědčením a občasná vzájemná komunikace nepřináší téměř žádné posuny a naději na shodu.³² Jedním z příkladů odlišnosti interpretací je již samotný výklad základního zákonného ustanovení, kterým se zřizuje NPŠ³³, které snad poněkud nešťastně připouští vícero interpretací. Zatímco ochránářská koalice si v paragrafu 2 o poslání NPŠ všimá především akcentu na „ochranu či obnovu samořídících funkcí přírodních systémů“, koalice „lesnicko-rozvojová“ v tom samém paragrafu akcentuje spíše „zachování typického vzhledu krajiny“ (mj. tedy i vzrostlého zeleného lesa).³⁴ Celou řadu dalších odlišností najdeme v mnoha odborných detailech týkajících se lesních ekosystémů, dynamiky šíření kůrovce apod. (podrobnější popis těchto odlišností by ale už byl nad rámec možností této práce). Ve výsledku pak jedna skupina vědců přichází se závěry a vysvětleními mnohdy výrazně odlišnými od

³² Tyto postřehy a závěry autora plynou jak z rozhovorů s některými z aktérů, tak z autorova zúčastněného pozorování na akcích a setkáních představitelů obou koalic.

³³ Nařízení vlády ČR č. 163/1991 Sb., kterým se zřizuje Národní park Šumava a stanoví podmínky jeho ochrany

³⁴ Pokud by snad „lesnicko-rozvojová“ koalice připouštěla v budoucnu ochranu samořídících funkcí přírodních systémů, bylo by to až za podmínky, že se člověku podaří v lesích NPŠ vytvořit ekosystém s přirozenou skladbou dřevin, neboť ten dosavadní je v drtivé většině alespoň zčásti přeměněn člověkem (chybí zde výrazně větší zastoupení listnatých dřevin, jsou zde monokultury pro místní podmínky nevhodných smrků apod.), a proto tudíž nestabilní. Do té doby je třeba aktivně chránit lesy před šířením kůrovce a pěstebními zásahy zvyšovat postupně podíl listnatých dřevin. I v této otázce se obě koalice liší: ta ochránářská zdůrazňuje, že takovým způsobem přirozený a na přirozených procesech založený ekosystém nevytvoříme. Místo toho je třeba ponechat přírodu svému vývoji a spontánním procesům (včetně kůrovcových kalamit), což samo povede k postupnému vzniku přirozeného ekosystému. Stručně řečeno, zatímco tedy první koalice tvrdí, že přirozený ekosystém je třeba aktivně vytvořit, ta druhá zdůrazňuje, že je třeba umožnit jeho postupný spontánní vznik.

těch, které předkládá skupina druhá. Problematika NPŠ je tak zajímavým příkladem jisté politizace expertízy.³⁵

2. *Vědění oponentní koalice je považováno za mylné* – obě strany sporu považují poznatky svých oponentů za mylné a v některých případech je označují za mýty. Lesnicko-rozvojová koalice například považuje poznání druhé strany za ne zcela vědecké, ale především stojící na nevědecké ideologii ochrany přírody, že „*vše, co příroda činí, vždy jen dobře činí*“. (Krečmer, Říha 2012) O této charakteristice vypovídá i fakt, že představitelé obou koalic sepsali a publikovali seznam mýtů, které druhá strana vydává za pravdivé, a sami je uvádí na pravou míru a popisují, jaká je realita.³⁶
3. *Dehonestující vykreslení představitelů oponentní koalice* – obě strany sporu se v mnoha případech uchylují k vykreslení reprezentantů druhé strany více či méně dehonestujícím způsobem a snaží se tak snížit jejich vážnost.³⁷
4. *Obě koalice přicházejí s vyhrocenou politikou* – místo schopnosti dialogu a korektní debaty se mnohdy přistupuje k radikálním a nekompromisním krokům, které spor vyhrocují, dále blokují debatu a polarizují obě strany. To dále vede ke stmelení obou koalic, které se utvrzují ve svém vidění věcí a ve vymezení se vůči protistraně. Příkladem takových kroků jsou např. občanské blokády, kácení v přírodně cenných územích doprovázené porušováním zákonů, autoritativní rozhodnutí neasanovat polom po orkánu Kyrill apod.

7. Postoje obcí: závěry tematické analýzy rozhovorů

7.1 Má NPŠ pro obce pozitivní význam?

Respondenti v převážné většině uznávají, že přítomnost NPŠ má pro obec určitý pozitivní význam jako značka, která přitahuje pozornost turistů a odlišuje tak toto území od jiných.

³⁵ Jedná se o fenomén, kdy každá z názorových koalic přináší odlišné tendenční vědecké závěry, které v základech stojí na odlišných hodnotách a postojích, přesto se obě vymezují od druhé tím, že se samy prezentují „skutečnou“ vědeckostí a objektivitou.

³⁶ Viz Šumava 21: 2007 a Kindlmann a kol. 2012: 265-271

³⁷ Viz např. Martan 2011, zkušenosti autora z rozhovorů s respondenty nebo Kindlmann a kol. 2012: 103, 104

„Každý se shodne, že je to ochranná známka toho území, u Kvildy to rozhodně platí. Podnikatelé se prezentují tím, že jsme v centru NP. Pro turistický ruch je to přínos. Není to tu významné jen tím, že je tu les – takových nádherných míst je v Česku a třeba hned v Pošumaví spousta – ale také tím, že je tu NP. Využívá se to, co je s tím spojeno.“

Druhým dechem ale respondenti většinou dodávají, že význam NPŠ není možné přeceňovat, výrazně podstatnější je známý fenomén šumavské krajiny a přírody, která by přitahovala návštěvníky i bez přítomnosti NPŠ.

„Ta známka národní park něco v té turistické oblasti dokáže přinést. Ale nikdo nezkoumal, kolik lidí sem jede jenom proto, že je to národní park. Já si myslím, že je to tak 10, max. 20 % těch turistů. (...) A těch 80 % sem jedou za přírodou, protože vědí, že je to známá turistická oblast. Jsem přesvědčen o tom, že těch 80 % by sem jelo, i kdyby to nebyl NP.“

Někteří z respondentů vidí naopak v přítomnosti NP se svými principy ochrany přírody možné negativum pro návštěvnost, a to především díky bezzásahovému režimu, který se na území NPŠ uplatňuje.

„Já už jsem vám říkal, že to, že jsme v NP, není pro nás úplně nějaká výhra. Ti lidé by sem přijeli tak jako tak. A možná by sem jezdilo daleko víc lidí, kdyby ty kopce nebyly sežraný. Ale to už se nikdo nedozví. A o tom jsem stoprocentně přesvědčený, protože když se těch lidí ptám, jestli se jim to líbí, tak většina mi řekne, že ne. Byli by radši a jezdili by sem radši, kdyby to bylo zelené a živé.“

Jeden z respondentů si všímá, že přítomnost NPŠ s sebou přináší výhodu dotací na něj navázaných. Zdůrazňuje ale, že tyto dotace musí být výhodné i pro obec.

„Některé dotace jsou navázané na NP, takže pokud tady ta spolupráce s tím parkem bude, tak musí být pro obě strany výhodná, i z hlediska toho ekonomického. NP nám neovlivní tolik, jestli tady bude návštěvnost, ale může ovlivnit třeba tu infrastrukturu. To není jenom něco zabetonovat, ale taky o ekoautobusech, které tady jezdily, atd.“

Mezi respondenty se ale najdou i výjimky, které význam NPŠ pro obec jednoznačně oceňují. Kromě lákadla pro turisty si všímají přínosu v podobě lepší turistické infrastruktury a také přísných ochranných podmínek, kterými Správa NPŠ omezuje neblahé rozvojové trendy.

„Ano, jednoznačně ano. (...) NP se určitě značnou měrou podílí na tom, jak to území vypadá, a to v tom dobrém slova smyslu. Aspoň nějaká část lidí najde tu práci

v těch turistických oblastech, ekonomických činnostech jako provozování pohostinství, penziony s pokojskými, v létě občerstvení... (...) A myslím si, že to má i další pozitivní vliv, protože SNPŠ investuje do různých turistických atrakcí, že sem ty lidi jakoby přitáhne a ta infrastruktura je lepší, než kdybychom tady byli bez toho parku. [Řada starostů říká, že kdyby tady ten NP nebyl, tak ta příroda je tu pořád stejná a turistika a cestovní ruch by tady fungovaly i tak. O tom si myslíte co?] To je sice možné, ale já si myslím, že pokud bychom to povolili a utrhlo by se to z řetězu, tak opravdu Šumava přestane být Šumavou. To by tady došlo ke stavebnímu boomu nekontrolovanému, to prostě nejde, myslím, že tady ty limity musí být.“

Jeden z respondentů jde v ocenění přítomnosti NPŠ ještě dál, když si všímá výjimečnosti bezzásahového území ve srovnání s jinými přírodními oblastmi.

„No ne, prostě zelený les je všude. Ale to, na čem tady lze stavět, je specifikum toho mrtvého lesa. To je výjimečné a jinde to nenajdete. Od Karpat na západ nemáte takové bezzásahové území, jen malé kousičky. Na tomto specifiku lze postavit prosperitu tohoto kraje. Teď jde o to, jestli to pochopí více lidí. (...) Dokonce i kdyby to lidé vnímali negativně a jezdili by se sem podívat na tu „hrůzu“, přesto si myslím, že to cenu má. A věřím tomu, že by časem přišli na to, že to hrůza není, že je to zajímavý.“

Z výše řečeného tedy vyplývá, že většina respondentů sice do určité míry uznává přínos NPŠ jako značky v oblasti turismu, ale současně je veskrze přesvědčena, že oblast Šumavy by turisticky obstála i bez něj. Jeho přínos je přeceňován. Někteří respondenti si všímají praktických a ekonomických přínosů NPŠ jako jsou dotace nebo investice do turistické infrastruktury. Principiálně ale dokážou ocenit NP jen dva respondenti, kteří oceňují přínos v podobě regulací stavebních aktivit nebo vize bezzásahových území.

7.2 Zpochybnění statusu a cílů NPŠ

V některých výrociích respondentů dochází k přímému zpochybnění oficiálního ochranného statusu a cílů, které si NPŠ vytknul, alespoň tedy v interpretaci „ochranářské“ koalice. Jedná se především o deklaraci, že cílem ochrany přírody není ochrana přirozených procesů, ale vzrostlého zeleného lesa, a zpochybnění kategorie II dle IUCN.

„Ten NP tady vznikl proto, aby se ochránilo to, co tu bylo, to, co bylo lidskou činností „nezasaženo“, protože tady bylo nějaké hraniční pásmo, lidi tam nemohli, byl

to krásný les, zelená střecha Evropy, jak se říkalo. Proto vznikl NP. A tím, že před x lety si na ministerstvu sednul zelený mozek, který šmahem rozhodl, tak není zelená střecha, je šedá střecha... Nařízení vlády se překroutilo tak, aby se to hodilo, protože je to jenom nařízení vlády, není to zákon. To nařízení vlády taky už dávno nemělo platit podle ústavy, protože má omezenou platnost, měl už být dávno vydaný zákon o NP, ten dosud není.“

„My jako obec si myslíme, že rozšiřováním bezzásahových území se velmi snižuje hodnota toho území. To si myslí většina obcí, když pomínou některé dílčí přechodné rozdílnosti, tak koneckonců i to hlasování na Radě parku apod., když si to projdete, tak podle toho to odpovídá. Teď jsme např. zavrhlí návrh na to, aby se park rozdělil na II. a IV. kategorii IUCN a trváme na IV. A v tomhle smyslu už to hlasování proběhlo, takže je rozhodnuto. Takže obce na to mají zcela jednoznačný názor.“

Najde se opět ale i jeden odlišný postoj, který zdůrazňuje, že ochrana zeleného lesa není slučitelná s NP. To ovšem opomíjí možnost, že NPŠ by se vzdala kategorie II dle IUCN, což obce již podpořily.

„Měli by si ale uvědomit, že ochrana zeleného lesa se neslučuje s existencí národního parku. Nemohou chtít oboje zároveň. Takto já rozumím ostatním lidem v parku... Ano, musí říct: chceme krásný zelený udržovaný les, ale nechceme park. Oni ale říkají: my proti parku nic nemáme, ale nechceme tady kůrovce. To je nesplnitelné.“

7.3 Hrozba principiální neslučitelnosti nároků obcí a NPŠ

Z některých výroků respondentů je zřejmé, že obce balancují na hraně postoje, kdy odmítají být součástí NPŠ a jeho existence je pro ně neslučitelná s nároky obcí a místních obyvatel. Jestliže bude převládat „konzervativně-ochranářský“ přístup nebo se bude dále zvětšovat bezzásahové území (i s hrozbou dalšího šíření kůrovce a potenciálním znepřístupněním území), požadují zmenšení NPŠ, vyjmutí obcí z jeho území apod.

„V NPŠ se ta konzervativní ochrana přírody povýšila nad jakákoliv pravidla života jako celku, tzn. nesmí se hovořit o ekonomickém a sociálním prostředí. Konzervativní ochrana v NPŠ se jakoby snaží vygumovat toho člověka z toho území, vygumovat jeho potřeby a potřeby tetřeva hlušce, lýkožrouta a perlorodky jsou nadřazovány. NP má chránit přírodní prostředí a území jako celek, NP tu nebyl vyhlášen ani pro ochranu tetřeva, ani kůrovce, ani střevlíka. Součástí NP je tedy i ten

člověk a jestliže se budeme tedy orientovat tím konzervativně-ochranářským způsobem pouze na ochranu živočišných druhů, tak potom musíme NP zmenšit, vytěsnit ho mimo ty obce anebo vytěsnit ty obce z NP. Žádná jiná varianta není.“

„Pokud by se ale nějak razantně rozšířilo to bezzásahové území z těch 20, 25 nebo 30 % a najednou bylo 50 %, tak je to opravdu, co jsem zmínil. Opravdu: pokud by se v rámci NP ta zonace měla rozšířit v takovémto procentu, je to rovná se zmenšit NP. Tam zkrátka jiná možnost není. (...) Jestli ti lidé tady mají žít, tak musíte nějak fungovat... Vemte si, že kdyby se to bezzásahové území rozšířilo na 50 %, tak to samozřejmě nebude okolo Strážného také 50. Tam se rozšíří první zóny z dvaceti na třicet, ale tím pádem tady to nebude 50, ale třeba 80, 90 %. To je nepředstavitelné. Dokážete si představit, že by kolem Kvildy byla pomyslná ohrada a člověk by mohl být jen v obci a nesměl by vyjít na louku nebo do lesa? To by tohle totiž znamenalo.“

Respondenti ovšem současně dodávají, že NPŠ v současné podobě, tedy zahrnující i obce, může být zachován za podmínky, že přístup k ochraně přírody bude rozumný a bude vyvažovat zájmy ochranné se zájmy obcí. Někteří respondenti proto hodnotí pozitivně tehdejší vedení NPŠ (tj. pod vedením ředitele Jiřího Mánka), které v tomto ohledu bylo vstřícné.

„Když to řeknu tak hodně obecně: stojíme o to, aby NP pokračoval, aby byl na našem území, ne abychom my byli na území NP. To je rozdíl! NP je na území obcí, nikoliv obce na území NP. To by vám správně měli říct všichni starostové, pokud na to nezapomenou. Takže o to stojíme, ale za předpokladu, že to ten NP bude dělat rozumně. Pokud ne, tak by skutečně bylo lepší, aby ten NP neexistoval. (...) V současnosti je ale ta spolupráce s NP dobrá a myslím, že ty přínosy teď převažují nad zápory.“

„Ano, obce vystupují jednotně, kromě Prášil, které mívají názor jiný. Ale nemyslím si, že my bychom byli nějaký nepřítel národního parku. Je to o snaze najít nějakou rovnováhu mezi ochranou přírody a obcemi samotnými. (...) Lidé tady jsou také součástí NP. Je dobře, že v posledních letech Správa a MŽP na to myslí a snaží se naslouchat. Jde tu o to naslouchání. Dříve to bylo o tom, že si tu každý vytvořil svůj tábor, svoji myšlenku a bylo to o boji. Teď už je to spíš o naslouchání a hledání zlaté střední cesty.“

„Proti kůrovci je třeba především zasahovat u jeho zdroje. Tam kde je, ne tam, kde není. [V NP ne.] Tak my si myslíme, že v NP ano! Kdyby to tak opravdu mělo být, tak tady ten NP nechceme a to vám říkám naprosto otevřeně. Nicméně NP nám tohle

neříká v tuto chvíli, není to jeho názor. Abyste zase neřekl, že my ho tady nechceme. My ho tady nebudeme chtít potud, pokud by nám tohleto bylo vnucováno.“

7.4 Postoje obcí k bezzásahovosti a šíření kůrovce

Významným tématem debaty ve sporu o NPŠ je uplatňování principu bezzásahovosti a úzce související téma šíření kůrovce. V následujícím přehledu představím, jaké aspekty problému vnímají obce jako problematické a konfliktní.

7.4.1 Postoje k principu bezzásahovosti jako takovému

Respondenti se v podstatě všichni shodnou, že na území NPŠ by nějaké bezzásahové území být mělo. Mělo by být ale vázáno na přirozené a nezměněné prostředí, jehož výskyt je ovšem v NPŠ problematický.

„Já jsem reprezentantem jednoho zásadního názoru: jestliže je tady ten NP a jestliže ten stát tady vyhlásil prioritu, že je tady NP a chce tady mít NP, tak pak ten NP musí mít reprezentativní a kompaktní zónu, ve které bude ochraňovat ty nejpřirozenější přírodní procesy a lidi bude lákat na to, aby se podívali, že za jejich peníze se toto tady děje. To je moje filosofie. (...) Obce říkají jednu věc: pojd'me chránit přirozené procesy v tom přirozeném prostředí. Všichni vědí a všichni se shodnou – tedy ti, kteří tomu lesu rozumí –, že to přirozené prostředí tady je velmi problematické...“

Jeden z respondentů je ale příznivcem principu bezzásahovosti a vidí v něm potenciál jako lákadlo pro turisty.

„Jako hlavní magnet obce by mělo být velké bezzásahové území v okolí. Žádné lanovky, žádné sjezdovky. Od obce až ke státní hranici bezzásah, to by byl ideál. Aby měli zde lidé možnost zaparkovat, přespat, mít zde potřebné služby a přímo odtud jít do bezzásahového území. Ale to je hrozně na dlouho, správa parku o tomto nechce slyšet. Třeba aby bylo možno dostat se od obce až nahoru do kopců bezzásahovkou – nemožné.“

Výrazně kontroverznější otázkou je rozsah bezzásahového území, kterému se budu věnovat dále.

7.4.2 Rozsah bezzásahového území

Respondenti obecně prosazují spíše menší rozlohu bezzásahového území v rámci NPŠ. Přesné vyčíslení rozsahu jednotlivých zón nicméně nebylo součástí rozhovorů.³⁸ Jeden z respondentů a důležitý mluvčí obcí prosazuje, aby bezzásahové území (resp. I. zóny) bylo primárně vázáno na prostředí, kde se mají vyskytovat přirozené smrkové lesy odpovídající danému vegetačnímu stupni (konkrétně se jedná o 8. lesní vegetační stupeň (LVS) v nejvyšších polohách). Na další navazující území je možné bezzásahové území rozšiřovat až poté, co bude současná skladba dřevin více přizpůsobena skladbě přirozené (tj. především s vyšším zastoupením listnatých dřevin), která bude také odolnější proti šíření kůrovce do okolí.

„Musí tedy přijít národní nebo politický nebo odborný konsensus, který řekne: dobře, až tolik to prostředí přirozené není, nejpřirozenějším prostředím tady v okolí jsou Modravské slatě, ty jsou nejméně změněny, k tomu uděláme nějakou arondaci, uděláme 8. LVS tím stupněm, který prohlásíme za horskou smrčinu, na tomto se dohodneme a toto bude tou jádrovou zónou. Dostaneme nějaké knedlíky nebo nějaké fleky. (...) Teď je potřeba říct: ale my to potřebujeme scelit a na tom scelení se dohodneme. Jo, tady uděláme takovouto obalovou čáru, všichni podepišeme tady celospolečenskou dohodu a podepišeme pravidla pro to, co se tam bude či nebude dělat.“

„A my jsme přeci uzavřeli s MŽP smlouvu a ta smlouva byla ústní, protože ji nikdo nedotáhnul do toho procesu písemného a byla to smlouva, která se mohla nazvat 15 – 30 – 45. To znamená, že dnes máme určitou plochu NP a to byla smlouva mezi obcemi, SNPŠ a MŽP, kdy je určitá plocha, která jde vyhlásit bezzásahovou zónou hned a postupným rozšiřováním 15, 30 a 45 let by se ta zóna zvětšovala. Ne hned, protože hned potom hrozí to riziko toho přetlaku kůrovce a likvidace těch navazujících lesních ekosystémů. Smrková monokultura by se mezitím změnila na přirozený les. (...) Není-li ten les schopen té samovolné přirozené obnovy, tak se tam intervenuje tím genetickým materiálem, který tam patří. No, po tom my voláme, proto jsme udělali ten projekt 15 – 30 – 45.“

Významnou podmínkou pro vymezení bezzásahového území, kterou si obce kladou, je nárok, aby byl kolem obcí zachován zelený les. Je tedy třeba zabránit jak vytváření bezzásahového území kolem obcí, kde se potenciálně může šířit kůvec, tak i

³⁸ Z rozhovorů nebyla jednoznačně zřejmá ani podpora konkrétním návrhům zónace v jednotlivých návrzích zákonů, které byly diskutovány v posledních letech. Jako bernou minci lze ale brát jejich podporu zónaci zpracované pro ministerský návrh, na jehož přípravě se obce podílely.

možnému vzniku holin, kterými bude nutné bránit jeho dalšímu šíření do okolí (bude dále rozvedeno níže).

„Obce budou ochraňovány pásmem zeleného lesa a nepřipustí se ten přetlak kůrovce z toho zadu, který bude od hranice postupovat, aby se nestalo to, že ty obce budou uprostřed obrovských pasek a okolo těch obcí budou ložit po těch stráních ty harvestory a budou rubat to dříví. Tak aby prostě ten člověk, který přijde do té Modravy, aby viděl tu pozitivní přírodu, bude vnímat to pozitivní vnímání.“

V otázce zvětšování bezzásahových území se obce poměrně zřetelně vymezují proti jejich významnějšímu rozšiřování. Jak už bylo řečeno výše, v rozhovorech nebyly diskutovány přesné číselné návrhy zón. Vesměs je ale zřetelné, že je pro respondenty přijatelným stavem zónace navržená v ministerském návrhu zákona. Ten vymezuje bezzásahové území v podstatě v území, kde již v minulých letech uschlo stromové patro smrků v důsledku napadení kůrovcem. Další rozšiřování území se připouští jen zcela minimální.

“[Ministerský návrh zákona] je kompromis, kde horko těžko souhlasíme s jeho výsledkem. Pro nás samozřejmě není vůbec přijatelných ani těch 21 % nebo 26 % nebo kolik. Nicméně ono je to 21 % okamžitě a pak je to s nějakými lety s postupným přechodem. Já přesně nevím. Víte co, ono to stejně není v dohledu, že by se něco schválilo...“

„Pokud by se ale nějak razantně rozšířilo to bezzásahové území z těch 20, 25 nebo 30 % a najednou bylo 50 %, tak je to opravdu, co jsem zmínil. Opravdu: pokud by se v rámci NP ta zonace měla rozšířit v takovémto procentu, je to rovná se zmenšit NP. Tam zkrátka jiná možnost není. (...) Při rozšíření prvních zón třeba na 50 % by třeba na našem katastru bylo třeba až 90 % a to opravdu nejde. To by ochromilo činnost té obce. Nemůžete dělat nic. Vzniklo by vám deset procent nějakých cest nebo pěšin, kde by se lidé mohli pohybovat. To je na zrušení obce. Jediná možnost je zmenšit území NP.“

(...) „Pak se ta jádrová zóna tedy významně rozšířila a je jádrová a zůstane jádrová. Tam se nejdřív zasahovalo, pak se tam dlouhá léta nezasahovalo a je vyloučeno, aby se tam zasahovalo i v budoucnosti už jenom z toho prostého důvodu, že tam není proti čemu zasahovat. Tam je hotovo, tam je vymalováno. Takže naše bezzásahová zóna je ne-li stejně velká jako německá a ne-li větší. Spor se vede o to, že někdo by si představoval, že bychom to měli rozšířit ještě na daleko větší území, to znamená do území, které už bude zasahovat bezprostředně do extravilánu obcí...“

„Já s tím nemám jediný problém... Na omezeném množství, ale ne na 30 % rozlohy NP! Takto obrovského NP... 30 % nechat jen tak samovolně, tak to můžeme rovnou čekat, že všude okolo budou holiny. (...) Nicméně nejsem úplně proti tomu. Vím, že je třeba ty přírodní procesy pozorovat, sledovat, ale ne na tak obrovské rozloze...“

Z předchozích zjištění tedy vyplývá, že představitelé obcí nejsou proti bezzásahovému území jako takovému. Určitou část NPŠ je možné takto vymezit a není to problematické, neboť na tomto území již stejně v minulosti les uschnul. Bezzásahové území je možné v budoucnu mírně rozšířit, a to za předpokladu, že v těchto částech dojde k proměně druhové skladby ve prospěch širšího zastoupení listnáčů. Problematické je nicméně rozšiřování bezzásahovosti do blízkosti obcí. V postojích k tomuto fenoménu se nicméně najdou odlišnosti: jeden respondent jeho rozšiřování podporuje, jak je zřetelné již z předchozích výroků výše.

7.4.3 Problém těžby dřeva na území NPŠ jako ochrany před dalším šířením kůrovce (holiny)

Významným problémem reflektovaným (někdy i výrazně emocionálně) respondenty je vznik velkých holin a těžební lesnické práce v místech, kde je třeba masivně zabraňovat dalšímu šíření kůrovce. Tyto holiny se někdy objevují i v blízkosti obcí a při rozšiřování bezzásahového území by se tato hrozba dále zvyšovala. Respondenti hodnotí negativně především jejich estetické působení a výsledné znehodnocení jak jejich domovského přírodního prostředí, tak prostředí pro příjíždějící návštěvníky.

„My bychom chtěli naopak zachovalou vesnici, omezit výstavbu, ale podpořit to prostředí kolem, aby ten les prostě plnil ty svoje rekreační funkce a byl to ten klasické zelené les a nebyly to prostě buďto jenom souše nebo holiny. Protože samozřejmě je otázka, v jakém území se to okolí obce nalézá, to už bychom zacházeli do detailů. Ale každý bezzásahový území má uvnitř toho území souše a vně toho území holiny. To prostě tak je. A čím je větší, tím je těch holin kolem víc. A my se teď dostáváme do situace, kdy těch holin kolem začíná být opravdu hodně. No a z toho pak plynou nějaké věci: ty práce v tom lese s sebou nesou určitý negativa a když potom na podzim chce jít někdo na houby do lesa a přijde až po krk zmazaný od bahna a košík prázdný, tak to si taky jaksi nenechá pro sebe. Takže v tomhle smyslu se na to díváme...“

„Takže nám jde v podstatě o zachování toho lesního prostředí. To, že tam ten les bude nějaký jako velkej a že se budou poslouchat přednášky o velkém a malém vývojovém cyklu a že tam ten les zase za 50 nebo 80 nebo 100 let bude v té samé podobě, s tím můžou jít všichni někam. My žijeme teď a je otázka, jak dlouho ještě budeme žít... Pořád mě něco píchá, rozumíte?... (...) Víte co? My bychom se ještě smířili s nějakým kusem bezzásahového území, kdyby nemělo za výsledek ty strašné holiny kolem.“

„Tak aby prostě ten člověk, který přijde do té obce, aby viděl tu pozitivní přírodu, bude vnímat to pozitivní vnímání. To znamená, že ten jeho vjem bude takovej supr, nikde tady nebude ta obec obložená těmi skládkami desetitisíců kubíků dřeva. Ten člověk, když půjde odpolední procházkou tím nejbližším okolím obce, tak nebude obtěžován žádnou lesní technikou a bude si říkat: ano, já jsem v NP. Pak se třeba vydá na nějakou delší trasu a řekne: no, já jsem byl támhle kousek před Březníkem a tam jsem viděl, jak tam něco dělají, ale no, to přetrpím.“

„A ty holiny, které vznikly za dob ředitelování pana Krejčího, tak ty vznikly jenom proto, že se v prvních zónách nechal rojit kůrovec takovým způsobem, že potom ty holiny musely vznikat v těch druhých zónách. Kdyby se hospodařilo normálně jako v hospodářském lese, tak tady nikdy neuvidíte holinu větší než jeden hektar, protože to zákon neumožňuje. Neexistovaly by ty 15 až 20 ha holiny, které vznikly právě žírem kůrovce, to by tu vůbec nebylo.“

„Lidem hodně vadí mrtvý les a také holiny. Ti, kteří se smíří s mrtvým lesem, se už nesmíří s tím, že na okraji parku vznikají obrovské holiny. Nakonec proto preferují zásahy v centrálních částech parku, aby nebyly holiny a mrtvý les kolem nich.“

7.4.4 Neestetičnost lesa napadeného kůrovcem a její dopad na turismus

Většina respondentů zmiňuje možný negativní dopad suchého lesa na turisty a návštěvníky. Jeden z respondentů ale na věc opět pohlíží odlišně – tato citace je již jednou uvedená v kapitole 7.1.

„Víte, co se stalo v Německu? Obrovským způsobem se jim tam zvýšila jednodenní návštěvnost. Lidi se jezdí dívat, vylezou na Luzný, jedou se na to dívat jako na zajímavost, ale už se tam nikdo neubytuje na týden. Rozumíte, to je totální konec. Já jsem daleký toho, abych si myslel, že věci mají jenom jednoduchou příčinu, těch příčin je více, i toho německého poklesu, ale tohle je taky jedna z nich a toho se tady všichni bojíme.“

„Já mám tady ubytovací zařízení a se všemi, co přijedou, se o tom bavím. Vím, jaký na to mají názor. Vždycky se s nimi o tom bavím jenom tehdy, když oni se tam jedou podívat. V žádném případě neříkám: jeďte se podívat na tu hrůzu. Oni mi prostě řeknou, že se byli podívat nahore, tak se zeptám na jejich názor. Oni řeknou, že se jim to samozřejmě nelíbí...“

7.4.5 Bezzásahový režim jako ohrožení vztahu místních obyvatel k okolní krajině

Většina respondentů cítí určitý vztah a závazek k místní krajině, který se projevuje např. potřebou přijímat aktivní odpovědnost za péči o území, lítostí za uschnutí velkého množství smrkových lesů apod. To rovněž formuje jejich negativní vztah k bezzásahovému režimu a k působení kůrovce. Opět se ale najde jeden respondent jako výjimka, který bezzásahový režim oceňuje jako zkvalitňující se přírodní prostředí.

„To není nikde, to je neporovnatelné. Já to slyším velmi často i od inteligentních lidí, kdy vůbec uvažuji o tom, zda jsou to inteligentní lidé, jestli vůbec viděli, jakým způsobem se s tou přírodou v NP zachází, jak se s ní experimentuje. V Lesích ČR nenajdete kůrovcovou soušku, jestliže ji najdete, pak je hajný bordelář. Najdete tam kůrovcový strom, ale kůrovcovou soušku nenajdete. Tady jich jsou tisíce a tisíce hektarů.“

„Kdybyste viděl ty nádherné semenné porosty, to byla genetická zásobárna, mohlo to být na dlouhá léta. Všechno je pryč! Já jsem tady chodil ještě se svým předchůdcem starým hajným, to byly 250 let staré smrky, měl to všechno pečlivě označené, vybíralo se z toho osivo a jenom kvůli hrstce blbců se to všechno nechalo odejít... To by člověk plakal. Ale prosím Vás, tohleto nevidí běžný občan obce, to vidím já jako lesník, to, co jsem řekl teď naposledy.“

„Obec musí přece fungovat jako hospodář na historických majetcích, které jsme zdělili. Nemůžeme říct: víte co, uděláme tady 50, 60, 70 % bezzásahu.“

„Kdyby se rozšířilo bezzásahové území, tak já se stěhuju pryč. Já bych tady nežil. Já tady žiju proto, že jsme se sem přistěhovali na Šumavu, protože tady ty smrky vždycky šuměly, proto je to Šumava. A suché smrky šumět nebudou. Proto jsem se sem přistěhoval, proto tady žiju, proto tady chci žít, v zeleném srdci Evropy. A pokud by si

někdo vymohl, že tady udělá obrovské území, které nechá sežrat, zlikvidovat, tak já se prostě odtud stěhuju. A nebyl bych sám!“

„Pro mne třeba je nejdůležitější to, že vím, že existuje kus přírodního prostředí, které není ovlivňované člověkem nebo jen minimálně. Bylo by pro mne dokonce zajímavější sledovat, kdyby si příroda vzala zpět prostředí, které je teď zcela „lidské“. Přirozené procesy prostě fungují a příroda se tam dokonce zkvalitňuje. (...) Jiní lidé mají představu, že nějaké prostředí prostě zmizí, ale oni ho chtějí ochránit, protože k tomu mají vztah. To já chápu. Je to asi jejich strach z neznáma. Často slyším jejich snahu uhájit kulturní krajinu apod. Upřímně si myslím, že o tom druzí lidé tolik nepřemýšlí. Nikdy je nic nenutilo o tom tolik přemýšlet. Jejich pocit ze suchého versus zeleného lesa vychází jednoznačně ve prospěch zeleného. Lidem ale chybí otevřené oči, aby viděli, že suchý les je živější než zelený.“

7.4.6 Nedůvěra v přirozenou obnovu lesa v bezzásahovém území

Část respondentů zmiňovala nedůvěru v přirozenou obnovu lesa, v některých případech byla velmi silná. Pokud respondenti připouští, že se bude les schopen obnovit, předpokládají to až ve velmi vzdáleném horizontu. Tento fakt ale u nich dále podtrhuje nedůvěru k principu bezzásahovosti obecně. Jestliže je uváděn jako protipříklad vývoj přirozené obnovy v sousedním NPBW, upozorňují respondenti na rozdílné podmínky v obou národních parcích.

„Ale já jsem tady v Nové Peci, ne na Modravě a jsou místa na Plešném jezeře, kde není zhola nic, protože ten matečný porost je sežraný a nemá se tam co zasemenit. Já jsem lesák, mimochodem. Nás učili, že na padlý strom se nejlépe usadí semenáčky. Jasně, těch padlých stromů je tam miliarda, ale není tam žádný matečný strom živý, který by tam ta semínka pustil... To je zásadní problém, a proto to tam nikdy nebude jako v NPBW, kde se to za 15, 20 let zelená a roste. Jsou místa, kde ano, kde semenáčky byly, ale to je 30 % toho... [Vy opravdu nevěříte tomu, že se tam může na tom místě toho sežraného lesa les sám obnovit?] Já neříkám, že tomu nevěřím. Já nevěřím tomu, že tam bude za 20 let. Já tvrdím, že tam bude minimálně za 100 let. Za 20 let to prostě nemá šanci ta příroda stihnout. To je skála, tam když chtěly VLS udělat les, tady lidi to pamatujou, jak jejich maminky tam na zádech nosily hlinu do toho kopce, aby tam mohly zasadit jeden semenáček...“

„Ale máte pravdu v tom, že jsem se přesvědčila už sama osobně, třeba na Luzném vím, že už to krásně roste. Když jdete z Modravy, že už tam jsou nějaké stromky.

Ale když jedu na Prameny Vltavy, podívám se a vidím jenom suché stromy? A navíc já úplně nevěřím tomu: biodiverzita, ekosystém, vždycky jsou to spojitě nádoby. Jestliže tam žijí brouci, ptáci, srnčí a pak je tam uschlý les, tak podle mě strašná spousta těch živočichů nemá podmínky k tomu, aby tam žila...“

7.4.7 Problém úbytku dešťových srážek a změny odtokových poměrů v NPŠ

Někteří respondenti upozorňují také na nedostatek dešťových srážek a na změnu odtokových poměrů v území, což je podle nich zapříčiněno odumřením stromového patra smrků na velkém území. Chyba je podle nich v nedostatku pozornosti k ochraně vzrostlého zeleného lesa jako ekosystému se svými důležitými přírodními funkcemi a v přílišné preferenci pro ochranu přirozených procesů.

„Moje zkušenosti za poslední tři čtyři roky jsou, že tady ubývá srážek v zimě i létě. Chtělo by to se podívat na ty úhrny, to jsem neporovnával. Ale sněhová pokrývka tady je velice nízká, letos byl takový extrém, že my jsme prakticky do února neměli sníh. Celá zimní sezóna byla od února do března. Učí se to malé děti, že lesy pročesávají mraky. Teď tam jsou holé kopce a západní proudění, které sem jde, ten kopec jen přeletí. Je to pryč a nic se tady nezarazí. Jinde byly kalamity, ve Vimperku, Prachaticích, my nic. Průtrže mračen jsou ve Volarech a ve Stožci svítí sluníčko. Mraky přeletí. Chytí ho až ten druhý kopec, který les má, což je Boubín. Je tady ještě Stožecký kopec, ale ten to pustí do Volar. Ale tady ty holé kopce to přeletí.“

„Já jsem si přečetl práci pana docenta Hrušky „Vliv odtokových poměrů z jednotlivých sledovaných ploch na Šumavě“, tři byly na Modravě, jedna byla někde u Stožce, znám tu práci, velmi rád bych s tím souhlasil, že základním činitelem odtokových poměrů v území je bylinné patro, ale pakliže se do jeho práce všichni shodli, že les má významnou vodohospodářskou funkci... A zejména zdravý les tu významnou vodohospodářskou funkci má...“

„Proč najednou ta Šumava ztrácí každoročně dešťové srážky? Něco se mění. A mění se to negativně vůči té přírodě. Čili jestliže vidíme jenom ochranu toho brouka a nevidíme ochranu toho lesa jako celek, tak nemůžeme nikdy hovořit o ochraně přírody. Nikdy.“

7.4.8 Jak by se mělo proti kůrovci zasahovat?

Téměř všichni respondenti (až na jednu stabilní výjimku) mají velmi podobný postoj k tomu, jak by se mělo zasahovat proti kůrovci. Je třeba se soustředit na zásahy hned v jádru a v momentě počátku jeho šíření, aby nedocházelo k masivnějšímu napadení. Podle respondentů lze takový zásah udělat téměř „nezjistitelně“, citlivě a přitom efektivně, např. v počtu padesáti stromů. Mělo by se tak postupovat i v I. zónách NPŠ, neboť v opačném případě se tyto zóny stávají zásobárnou kůrovce, z níž se pak snadno masivně rozšiřují, což vede k potřebě masivnějších lesnických zásahů. Aktivně proti kůrovci se mělo zasahovat i po orkánu Kyrill. Jeden z respondentů dokonce uvedl, že pokud by se před orkámem Kyrill důsledně zasahovalo i v I. zónách, neměl by se kůrovec na polomové dříví odkud rozšířit a k masivnímu namnožení nemuselo vůbec dojít.

„Já v podstatě podporuju zásahy proti kůrovci ve všech zónách za všech okolností, a to z naprosto jednoduchého důvodu: čím více budeme zasahovat proti kůrovci, tím méně budeme těžít dřevo; čím méně budeme zasahovat proti kůrovci, tím více budeme těžít dřevo. Já chci, aby lesy na Šumavě zůstaly zachované a tudíž, aby se těžilo co nejméně. A aby se těžilo co nejméně, tak musím tu a tam naprosto způsobem, který je nezjistitelný v lese v nějakém globálnějším měřítku, zlikvidovat několik těch kůrovcových stromů nebo nějaké to malé ohnisko. To máte jako u ohně: když budete zakládat ohýnek, tak než se rozhoří, tak jej uhasíte strašně snadno. Ale když už je to požár, tak to je tragédie, zlikvidujete i sousedy. Když už je to v paneláku, tak zlikvidujete i šest pater pod vámi. Rozumíte, jo? (...) Ale to vám říkám jako celoživotní lesník, který ví, o čem to je. Já ty stromy prostě mám rád, já nechci, aby chcípaly, ani aby se kácely. Tady ten park opravdu není proto, aby se tady těžilo dřevo, to tedy rozhodně ne...“

„Takže rozhodně by na Šumavě v NP neměl být hospodářský les, ale měla by se naopak posilovat ta ochranná složka toho hospodaření, maximálně. A tu je možné výrazně proti běžnému hospodářskému lesu zefektivnit. Víte co, v běžném hospodářském lese to tolik nevadí, když hajný přijde do lesa a zapomene tam jeden nebo dva roky kůrovce, tak tam prostě vytěží potom to kolo větší, to dřevo se prodá, znovu se to zalesní a jede se dál. A tady v tomto lese by se mohlo postupovat daleko důsledněji, nenechávat to, skutečně eliminovat to rozšíření, protože ono opravdu, když to uhasíte v tom zárodku, tak jde řádově o několik stromů, který nota bene – ostatní stromy roztáhnou koruny, něco tam prostě pod to nalítne a podpoří se přirozená obnova a v konečném efektu je to jenom pro dobro věci.“

„Kdyby se každý rok vykácelo padesát stromů, třeba i v I. zónách, tak to máte tisíc stromů za dvacet let, ale teď je tam sto tisíc, dvě stě tisíc odumřelých stromů. To se pořád bavíme o úplně jiném měřítku...“

„To bylo v roce 1999, kdy za ředitele Žlábka bylo povoleno vykácet dohromady asi 50 stromů v prvních zónách, které byly napadeny kůrovcem. Ty kdyby se vykácely, kdyby tam nepřijela slavná Duha přivázat se ke stromům, tak to nemuselo vůbec vzniknout. To bylo totiž to úplně první jádro toho problému. Samozřejmě potom se to zakázalo atd., byly masivní protesty proti 50 stromům v prvních zónách. To dřevo nikdy nikam nikdo nechtěl odvézt, to se jenom mělo vykácet, odkornit, asanovat tak, aby ten kůrovec se tam nerozmnožil a nevylétl. Samozřejmě byly protesty, ten se tam množil, množil, množil.“

„A tak se mělo podle mne zasahovat i po orkánu Kyrill. Ano, mělo se jít i do prvních zón a ty stromy, které tam tím větrem spadly, nemuselo by se kácet, tam by stačilo ručními odkorňovači jenom odkornit a nechal ležet odkorněné, aby se tam ten hmyz nemohl rozmnožit.“

7.5 Představy o budoucím rozvoji obce

V následující části uvedu poznatky z rozhovorů týkající se představ, jakým způsobem by se měla obec do budoucna rozvíjet. Pro větší přehlednost budu za pomoci citací respondentů charakterizovat každou obec zvlášť (za předpokladu, že jsme se s respondenty v rozhovoru k těmto tématům dostali).

7.5.1 Stavební rozvoj a jeho regulace

V debatě o NPŠ je velmi kontroverzním tématem hrozba nadměrného stavebního rozvoje obcí. Zjištění z rozhovorů s respondenty ale ukazují, že obce mají docela vysoký zájem na regulacích stavebních aktivit. Nejdůsledněji v tomto směru postupuje obec 5, která se programově a různými cestami pokouší zastavit jakýkoliv možný stavební rozvoj. K tomu jí vedou důvody jak estetického vzhledu obce, tak i uvědomění, že menší množství staveb znamená menší konkurenci v ubytování návštěvníků. Podobně skeptická je k rozvoji i obec 1, v tomto případě ale nebyly probírány podrobnosti. Další obce se různými prostředky (nerozšiřováním zastavitelného území, neprodáváním obecních pozemků, regulačními plány apod.) snaží výstavbu regulovat, převážně odmítají větší stavby, nicméně pro určitou výstavbu je zde stále prostor. Obce

k ní uvádějí i pozitivní argumenty: výstavba znamená v důsledku příspěvky do obecního rozpočtu, umožňuje zvyšování počtu stálých obyvatel v obci apod.

Z problematických oblastí ve vztahu ke správě území NPŠ lze zmínit dvě témata. Respondent z obce 5, která má vysoký zájem na omezování stavebního rozvoje, si všímá nesrozumitelného postoje Správy NPŠ, která pro obec není jasným partnerem v přísné regulaci výstavby. Upozorňuje na její určitou vstřícnost k výstavbě v obcích.

Představitel obce 3 zase upozorňuje, že by Správa NPŠ měla postupovat vstřícněji k obcím v možných převodech pozemků, které leží uvnitř nebo v blízkém okolí, do jejich vlastnictví. Obce mohou poté lépe pozemek využít pro rozvoj obce nebo něco získat z jeho případného prodeje.

Obec 1

„Já sám třeba rozvoj v podobě výstavby a navyšování obyvatel nechci, i když na mne lidé útočí, co je to za blbost. Chápu ale, že jiní starostové chtějí rozvoj... (...) Příliš moc se tlačí na rozvoj a po revoluci se to příliš překlopilo jedním směrem.“

„Podle mne stačí, když tady bude jeden obchod, dvě tři hospody se zdravou konkurencí. Podpora dlouhodobého ubytování – malé a střední ubytování, nikoliv hotely. Tady třeba územní plán dovoluje udělat do 50 % rozlohy svého domu nějaké ubytování, tak to by měli místní využívat. To dokáže třeba půl sezóny uživit, asi ne celoročně.“

Obec 2

„My teď připravujeme změnu územního plánu, kde budou muset být nějaké lokality, už se bude jednat i o regulační plán, kde bude jasně dáno, kde ty domy mohou stát, jak mohou být vysoké atd.“

„To území, kde se může stavět, je dáno od roku 1996. Třeba také místa mimo centrum obce, zde byly domy dříve zbourány a územní plán je sem vrací. To nové omezení je ve dvou rovinách: jednak je centrum, kde je dána výška budovy, minimální velikost parcely. Je to benevolentnější, že tady v tom centru mohou být i trochu větší stavby apod. Co se týká lokalit okolo, tak tam by se měly objevovat nižší stavby, přízemní, je nutné, aby se držela velikost parcel, v těch okrajových částech bude 3000 až 5000 metrů čtverečních.“

„Když jsem mluvil o tom, že tady původně mělo vzniknout 120 nových domů s parcelami po 1000 metrech, tak myslím, že pokud se bude pokračovat v té nové filosofii, tak jich vznikne tak 20 a ne více. Určitě by se tady neměly objevit bytové domy, neměly by tady být větší hotely, max. v jednom prostoru tady v centru obce.“

„Takže územní plán, jak se připravuje – a v tomto jsme v souladu se Správou – tak tam říkáme, že nebudeme přidávat jediný stavební metr. To je jediná možnost, jak z toho teď ven. Takže krok 1: nepřidávat žádný stavební metr, krok 2: regulační plány a tu stávající výstavbu, která je možná, tak tu omezit, to je právě skrze velikost parcel, velikost budov atd.“

“[A v současné době z obecních pozemků, byť by to bylo na území zastavitelné plochy, tak už neprodáváte?] Ne. Jediné prodeje, které probíhají, tak je to otázka dořešení některých vlastnických vztahů v rámci daných budov.“

Obec 3

„Je to rozvoj jako kdekoliv jinde, vesnice se musí rozvíjet malinko, aby se tam něco postavilo. Když tohle neuděláme, tak zůstanou bydlet jenom staří lidé, mladí odejdou. Já přitom nemohu říct nějakému důchodci: tys tady zůstal sám, děti odešly, manželku už nemáš, tak tady ubytuj někoho ještě mladého, turisty nebo... Tohle ale nikdo neudělá.“

„Samozřejmě tady nemůžeme udělat nějaký stavební boom, abychom dopadli jako na Kvildě. Ale nemůžeme udělat to, že se tady ani jeden barák nepostaví. Předemnou byl ten přístup takový, že nebudu prodávat pozemky, protože když někomu ten pozemek prodám, tak se tady postaví max. chalupa, budou to chalupáři. No a bez těch chalupářů tady bohužel nemůžeme být... Vemte si, že máme vodu, kanalizaci a odpady ve správě obce, za to všechno musíme platit. Čím méně lidí je do tohoto balíku zainteresováno, tím větší jsou náklady. Jakmile na to budu mít nabalených více lidí, byť jsou to chalupáři, tak ty náklady pro místní klesají...“

„Všechny pozemky, které tady jsou po okolí, jsou pozemky parku, dokonce i uvnitř obce na náměstí. Ale k čemu je parku pozemek ve III. zóně v zastavěné a zastavitelné ploše, když to není na ochranu přírody? To by měli předat obcím a ta by jej využila k něčemu, kde by mohla získat aspoň něco.“

Obec 4

„Tak my tady máme územní plán a ten jasně říká, co tady může být a jsme zase u těch územních studií, které některé projekty v podstatě nedovolí. Takže si myslím, že tady pro to úplně živná půda není. Já mám velkou radost z toho, když chce stavět nějaký domorodec, o kterém vím, že tady bude bydlet, že se bude podílet na tom životě i občanském životě. Chalupářů je tady hromada a nechci příliv dalších. Zabránit se tomu ale nedá: jestliže někdo koupí parcelu a postaví si tam chalupu a není to v rozporu s územním plánem, tak já nemám ani šanci mu v tom zabránit... Ale rozhodně tady neplánuju, jak jste tomu řekl, šmoulí městečka.“

Obec 5

„My třeba např. těžce neseme, že NP podle našeho názoru naprosto bezhlavým způsobem povoluje výstavbu. On je regulační orgán nebo orgán, který do toho má co mluvit, a mohl by spousta věcí jaksí omezit a nevypadá to tak... Támhle na Borových Ladách vzniklo to, co vzniklo za plného souhlasu NP. Když se rozhlédnete po Kvildě... To je úplně příšerný.“

„My jsme si slibovali jako jeden z přínosů toho parku, že učiní přítrž takový nekontrolovaný zástavbě a že nám v tom pomůže, protože ono vzdorovat těm tlakům není úplně jednoduchý. Ale když se proti nám prostě v minulosti postavil i ten park, tak to už prostě byl konec... Takže my bychom naopak chtěli, aby ten způsob té extenzivní zástavby zůstal zachován a naopak aby se nám zlepšovala kvalita přírodního prostředí. A tady bych zase řekl, že ten zápor je takový, že v minulosti tedy musím říct – teď je taková doba, kdy se změnilo vedení parku, a hledají se nové cesty – nicméně v té nedávné minulosti byla tendence povolit těm obcím cokoli jenom za to, když jim obce nebudou kecat do toho a nechají uschnout co nejvíc lesa.“

„My si regulujeme, co můžeme. My jsme teď dokonce požádali nové vedení – už konečně začalo být vstřícné – a požádali jsme třeba o to, aby se spousta věcí vyňala ze zastavitelného území, aby se změnila trochu zonace, aby se z třetích zón udělaly druhé. A musím říct, že jsem byl dost překvapený, že jsme se na parku setkali přinejmenším s údivem, proč to chceme, místo abychom v tom byli podporováni, tak nám to ještě některými bylo vyčítáno, že nechceme podpořit rozvoj a takové...“

„A aspoň u nás v obci to ti lidé, kteří v tuto chvíli ubytovávají, pochopili: za prvé, čím méně penzionů, tím méně konkurence, co si budeme povídat, je to takový trošičku nižší ten, ale funguje to taky. A druhá věc je, že spousta lidí přijede k nám,

protože nabízíme něco lepšího, než v jiných obcích, v těch větších hotelích, v zástavbě. Ale proč něco takového tedy chtějí na Modravě a na Kvildě? “

„Ovšem samozřejmě – proto my potřebujeme ten park do jisté míry – protože územní plán? No, to stačí dvě schůze zastupitelstva, aby se udělala změna. To je všechno. Ale změnit zónaci, to už tak jednoduché není. A když ta zónace bude někde v rámci toho zákona zakotvená, tak už to vůbec nebude jednoduchý. A přecijen jsou tam určitá citelná omezení na výstavbu ve II. a I. zónách...“

7.5.2 Rozvoj obce a rozvojové projekty

V odpovědích na otázky týkající se rozvojových aktivit obce (mimo ty čistě stavební) respondenti uvádějí především záměry zlepšit služby, turistickou infrastrukturu a vytvořit některé atrakce a lákadla pro turisty. Cílem má být mimo jiné udržení návštěvníků v místě déle než pouze jeden den nebo vytvoření možností v případě počasí nepříznivého pro venkovní aktivity. Často zmiňovaným cílem také obvykle bývá snaha udržet a přilákat do obce stálé obyvatele, což se může dít mimo jiné například prostřednictvím zaměstnávání místních ve službách a nabídkách pro turisty.

Součástí vizí rozvoje obce jsou i představy respondentů o způsobu zaměstnanosti místních obyvatel a o vytváření potenciálních ekonomických příležitostí. Této problematice se budu věnovat podrobněji v kapitole 7.7 zabývající se ekonomickými a sociálními problémy obcí.

Obec 1

„Ano, třeba nějaká infocentra, kde lidé seženou nějaké informace. Je taky jasné, že to nemůže být postavené jen na tom, že lidé vylezou z auta a hrr do lesa. Je tady i deštivé podnebí, takže je třeba mít tu nějakou nabídku pro tyto případy. Je třeba taky zde více udržet vícedenní návštěvníky, nemít jen jednodenní, kteří moc přínosem nejsou.“

„Zatím nám k tomu chybí obecní majetek, ale třeba letos chceme zrealizovat veřejné tábořiště, které by bylo zaměřené na pěší a na cyklo. Je tady taky bývalá rota pohraniční stráže, kde usilujeme o převod, ale to asi nedopadne. To by byl ideál, tam by se dalo realizovat mnoho.“

Obec 2

„Máme jako ostatní nedostatek trvalých obyvatel. Takže zajistit návrat trvalých obyvatel zpět do toho území, což je trochu utopie. Druhá věc, která s tím souvisí a která by jí nahrávala, jsou služby. Každá ta služba znamená totiž nějakého člověka, který by v ní pracoval a mohl by tady trvale bydlet. Čím víc takových služeb tady bude (servis pro návštěvníky třeba), tím víc to bude znamenat příjem pro místní (nejen pro provozovatele, ale také pro zaměstnané). To jsou takové dvě věci v rámci obce. Co se týká okolí, tak podchytit páteřní trasy pro turisty pro léto i zimu – propojka mezi obcemi, stezka podél silnice, ta tu chybí... To se musí doladit.“

„Pro turisty tu dále běží několik projektů: je to česko-bavorský projekt Centrum umění, což na české straně Šumavy nikde jinde není. Dále je to muzeum v budově OÚ, kde ta návštěvnost je srovnatelná s velkými městy. Jsou to další projekty, které se připravují: muzeum zaniklých obcí, které bude paradoxně v bývalém areálu pohraniční stráže; dále Zooprogram, což je taková lesní zoologická zahrada. Takže to, co by člověk horko těžko viděl ve volné přírodě, třeba ryse, vlka, tak je má možnost spatřit v jednom daném místě. To je další věc, která se tady v našem katastru připravuje. Ruku v ruce s turismem jde sport: to jsou třeba nějaké místní okruhy v rámci léta, zimy; Šumavská magistrála, která vede napříč celý náš katastr.“

Obec 3

„My musíme vymyslet nějaké aktivity pro turisty, zájmovou činnost, programy ve spolupráci s nějakými podnikateli, kteří tady jsou a mají zájem. Protože když sem turista přijede, tak tady musí něco najít.“

„Důležité pro nás je hlavně zachovat tuhle obec jako klidnou obec. Pro odpočinek, ne adrenalin, což je Kvilda. To my nechceme. My chceme, aby do obce jezdili lidé za tím klidem, který samozřejmě na Kvildě nenajdou. Tam je ta zábava. Jde o tu věkovou skupinu těch lidí, kteří to vyhledávají. Sem bude jezdit jiná skupina lidí než na tu Kvildu.“

7.6 Pravidla a omezení na území NPŠ

Součástí ochrany přírody v NPŠ je také celá řada pravidel a omezení plynoucích z Nařízení vlády zřizujícího NPŠ a ze ZOPK. Uvedu zde několik problémů doplněných příslušnými výroky, na které zástupci obcí upozorňují.

Prvním z problémů jsou významná omezení vstupu do některých částí území NPŠ. Jedná se konkrétně o zákaz vstupu (bez povolení SNPŠ) na území prvních zón mimo vyznačené cesty, ale i o zákaz vstupu do některých oblastí mimo současné první zóny, i když jimi procházejí zpevněné cesty. Jedná se i o omezení vjezdu motorových vozidel na některých komunikacích. Někteří respondenti upozorňují, že historicky byl vstup do tohoto území možný, a proto jsou současná omezení z pohledu místních vnímána negativně. Mediálně známým případem je například zákaz vstupu na cestu Luzenským údolím mezi Březníkem a hraničním přechodem Modrý sloup. Omezení vstupu je vnímáno kriticky i z důvodu nemožnosti sbírat v lese dříví pro vlastní spotřebu.

„Musíme NP chápat jako nálepku, která stanovuje určitá pravidla. Ta pravidla omezují místního člověka (...) A jsme u té nálepky: v okamžiku, kdy ta nálepka něco tomu člověku bere, něco mu zakazuje, zakazuje mu vstup: sem nesmíš chodit, tady je I. zóna. Začíná mu zakazovat, že tady nesmí trhat borůvky, tady nesmí chodit na houby, tady si nesmí vzít dříví na topení, tak tady ta nálepka nějakým způsobem nefunguje. (...) To znamená, jestliže něco někomu ta nálepka bere a bere podstatu jeho života (protože bez toho dříví tady lidé nebudou žít), a nesmí-li si člověk udělat v okolí svého obydlí dříví, protože někdo říká, že to dříví má takovou hodnotu, že musí v tom lese shnít, ale nám nevadí, že ty si tady budeš topit uhlím, tak potom NP není žádná nálepka kvality...“

„Pro místní je třeba problém dostat se autem na směr na Český Krumlov, protože ta místní komunikace je zavřená, je to účelová komunikace SNPŠ do Nové Pece. Musí na to být vystavená výjimka. Konečně se vloni podařilo ty výjimky u parku znovu obdržet. Máme jich dnes padesát. (...) Čili to je mínus, že je omezen pohyb místních, kteří celý život dělali v lese, a dneska si do toho lesa ani nemohou zajet, ani na borůvky, ani na houby. Buď musí na výjimku a nebo u parku děláš nějaké práce, máš smlouvu nebo tam nejezdí. Běž tam pěšky nebo na kole. Ten člověk tam ale jezdil třicet čtyřicet let a pracoval v lese. Dnes tam nesmí!“

„Modrý sloup, tam bych otevření podpořil... Tam to dobře znám a vím, jaký režim tam mají Němci. Tedy podpořil bych otevření ve stejném režimu, jak mají v Německu, to znamená časově omezený někdy od toho 1. srpna do toho listopadu, přesně vyhrazená jedna cesta, bez kol, jenom pro pěší, bez žádného zpevňování, max. na mokřím úseku, ale tam to je dobrý... Ale třeba nějaký povalový chodník, tři prkna vedle sebe.“

Výrazné omezení vstupu vidí jeden z respondentů jako možnou hrozbu v případě, že by se bezzásahová I. zóna rozšířila ve velké míře až k hranicím obce.

„Vemte si, že kdyby se to bezzásahové území rozšířilo na 50 %, tak to samozřejmě nebude okolo Strážného také 50. Tam se rozšíří první zóny z dvaceti na třicet, ale tím pádem tady to nebude 50, ale třeba 80, 90 %. To je nepředstavitelné. Dokážete si představit, že by kolem obce byla pomyslná ohrada a člověk by mohl být jen v obci a nesměl by vyjít na louku nebo do lesa? To by tohle totiž znamenalo.“

Někteří z respondentů při komentování omezení ve vstupu do částí území uvádějí srovnání se sousedním NPBW a upozorňují, že tam je chráněná oblast výrazně přístupnější.

„Ten NPBW ukazuje návštěvníkovi bez jakýchkoliv problémů předměty ochrany přírody a krajiny. To znamená, že turista v NPBW se může bez jakýchkoliv problémů dostat třemi cestami na Luzný, bez jakýchkoliv problémů se třemi cestami dostat na Roklan... Tady se nedostanete nikam, tady je to zavřeno. A najde se ten důvod tetřev hlušec. Myslíte, že oni ho tam nemají? Mají! Ale kdyby ho ochraňovali tím způsobem, že by tam zakázali lidem vstup, tak by byl druhý den NPBW zrušen, protože porušuje základní práva občanů Bavorska a vůbec SRN jako takové.“

Jeden z respondentů má však postoj opačný a vymezuje se proti návrhům obcí, aby byl vstup do území místním obyvatelům umožněn s výrazně slabšími omezeními. Tyto návrhy byly mj. součástí některých návrhů zákona o NPŠ (např. ministerského).

„Ale nedělal bych to třeba tak, že bych povoloval oficiálně místním lidem vstup do toho prostoru. Spíše by jednotlivci, kteří to tam znají, prostě mohli občas vstoupit, ale velmi citlivě. Ale plošně by to mělo být asi zakázáno.“

Jeden z respondentů se vyjádřil také k povolování některých stavebních záměrů ze strany Správy NPŠ, konkrétně cyklostezky. Má ale pochopení pro omezení a pravidla, s nimiž orgán ochrany přírody přichází. Je poté třeba hledat vhodné kompromisy mezi zájmy obce a zájmy ochrany přírody. Zásadní je ale způsob komunikace, který Správa NPŠ zvolí.

„Chtěli bychom třeba udělat cyklostezku mezi dvěma obcemi. (...) Takže k tomu ta jednání probíhají a vyjadřují se k tomu lidi, kteří tomu snad rozumějí, třeba z hlediska biologické rozmanitosti, řeší se problém ve vztahu k tetřívkoví, pokud ho tady tedy ještě pár zůstalo, i když teď už to skoro vypadá, že ne. Řeší se případně nějaká vzácnost rostlinných druhů. Ale od toho je ten park, aby si to nějak pohlídal. Je to správně nastavený: my budeme tlačit, aby to bylo, a park řekne: no jo, my tam máme

tohle a tohle, o čem vy nevíte, a zase budou tlačit, aby to nebylo. Tohle není proces, nad kterým by se měl někdo pohoršovat. A pak to nějak dopadne... Doufejme, že nějakým způsobem k dobru věci. Protože dobro věci není jenom, že tady bude ta stezka, ale dobro věci je samozřejmě, že to prostředí tady bude v zachovalé kvalitě. Je pravda, že běžný starosta šumavské obce nemůže svým odborným přesahem posuzovat... on ty kytky nezná nebo něco... Ale zase: na straně parku existují dva druhy přístupů: existuje přístup, ve kterém se pošle písemné vyjádření, ve kterém se všechno zavrhne. Anebo se pozve na jednání a vyloží se: tady jde o to a to, ale kdybychom to udělali jinak, vedli to tudy a zde by ten problém třeba nenastal... Rozumíte? Je to o určité vstřícnosti a o komunikaci. Já si myslím, že obce taky leccos pochopí.“

V širším kontextu dva z respondentů upozornili na život ztěžující skutečnost, že obce v NPŠ podléhají správě více úřadů, než je obvyklé. Nejedná se jen o klasické správní úřady, ale přibývá k nim navíc i orgán ochrany přírody v podobě Správy NPŠ.

„Takže dvoukolejný výkon státní správy na tomto území je jeden z takových nešvarů. (...) V NP, když budete chtít jakoukoliv činnost udělat, zprovoznit, postavit, prostě jakákoliv činnost, kterou ovlivňujete NP, tak se musíte ptát státní správy NPŠ. Když si chcete postavit chaloupku, musíte získat souhlas státní správy NPŠ, pak můžete jít na příslušný stavební úřad, kde tedy zahájíte oficiální kolo projednávání.“

Z výše řečeného je zřetelné, jaká z pravidel a omezení vnímají obce jako problematická. Současně platí, že postoje respondentů nejsou v této věci nikterak jednoznačné. Někteří z nich vnímají přínosy a legitimitu takových omezení. Připočteme-li k nim navíc regulace stavebních aktivit ze strany Správy NPŠ, lze shrnout, že minimálně tři z celkově osmi respondentů význam takových opatření doceňují.

7.7 Ekonomické a sociální problémy obcí

Některé problémové oblasti, které respondenti reflektují, se týkají ekonomické a sociální situace v obcích.

7.7.1 (Ne)zaměstnanost v obcích

Jedním z problémů je nezaměstnanost. Ta ovšem není tak palčivá ve všech obcích. Obce v centrální a nejnavštěvovanější části parku (např. Kvilda, Modrava) se

tolik s nezaměstnaností nepotýkají. Palčivější problém to je v periferních částech NPŠ (např. Nová Pec, Lenora).

Respondent zastupující obec Modrava, kde je nezaměstnanost nulová, uvádí, kde jsou místní obyvatelé zaměstnáni:

„Cestovní ruch, málo jich někam dojíždí... Musíme si také uvědomit, že asi třetina obyvatel je v důchodovém věku... Pak jednak samotný úřad, který má jen tři lidi (mě a dvě účetní), a pak jsou tady Služby Modrava, s.r.o., které tady zaměstnávají lidi na Infocentrum, Návštěvnické centrum dřevařství, ve službách jako takových a provozovnách, které provozují třeba teď na Březniku. Tam zaměstnávají místní lidi. Je obecně největším zaměstnavatelem v obci. (...) Takže cestovní ruch – ale cestovní ruch není fenoménem NP.“

Podobně popisuje strukturu zaměstnanosti i respondent z obce Kvilda. Zde je podle jeho slov nezaměstnanost *„minimální. V létě asi nikdo, v zimě pár lidí (3 až 4), kteří v létě chodí do lesa, v zimě se pak přihlásí na pracák. Pak je tady samozřejmě pár lidí, kteří nechtějí pracovat.“*

„Když vezmu Kvildu: 170 obyvatel, z toho je 100 důchodců, pak 35 dětí a 35 pracujících. Z nich někteří jsou hlášeni na radnici, někteří tady dlouhodobě nežijí. Zbyde mi 25 pracujících: z toho pět podniká, deset v cestovním ruchu někam dochází a deset pracuje v lese. Z těchto deseti lidí skoro všichni už mají myslím dnes problém s tím, aby tady tu práci sehnali. Dva se aktivně snaží být úspěšní v těch lesnických minutendrech, ale spousta z nich už to vzdalo a buď tedy odešli za prací někam jinam s tím, že dojíždí zpátky, nebo už úplně skončili tady s tou aktivitou.“

Respondent zastupující obec Nová Pec uvádí, že v obci je nezaměstnanost 18 %.

„Jsou to lidé, kteří většinou chtějí pracovat, hledají práci, dělali např. v tom dřevozpracujícím průmyslu a prostě o práci přišli. Největší rána bylo teď zrušení manipulačního skladu se dřevem, který provozoval NPŠ. Tam pracovalo asi 23 lidí. Některé už se nám povedlo zaměstnat, některé bohužel ne. Většina těch lidí, kteří byli odtamtud propuštěni, má tendenci sbalit celou rodinu a odjet pryč, někteří to už udělali.“

Respondent z obce Lenora uvádí, že v obci je nezaměstnanost 10 %. *„Lidé pracují většinou v okolních továrnách, Volary, Vimperk. Někteří tady dělají v lese ty těžby, to jsou šťastní lidé, kteří tam mají nějak smlouvy, že mají jistotu... Někteří si najdou práci v Německu.“*

7.7.2 Úbytek obyvatel v obcích

Jiným problémem, který respondenti často uvádějí, je postupný úbytek trvalých obyvatel v obcích. Tento problém nejčastěji propojují s nedostatkem vhodných pracovních příležitostí v místě.

„Tím, že ubývá pracovních příležitostí, např. přímo na těžbě dřeva, tak tím ubývá lidí, protože mladé rodiny tady nemají co dělat, stěhují se pryč atd. Před vznikem NP tady bylo 750 obyvatel, teď jsme na 500 a neumím si představit, kde se to zastaví. Byly tady dvě pily, špalíčárna, kde se tloukly palety, pražce, manipulační sklad, který fungoval... Všechno je zavřené.“

„Máme jako ostatní nedostatek trvalých obyvatel. Takže zajistit návrat trvalých obyvatel zpět do toho území, což je trochu utopie. Druhá věc, která s tím souvisí a která by jí nahrávala, jsou služby. Každá ta služba znamená totiž nějakého člověka, který by v ní pracoval a mohl by tady trvale bydlet. Čím víc takových služeb tady bude (servis pro návštěvníky třeba), tím víc to bude znamenat příjem pro místní (nejen pro provozovatele, ale také pro zaměstnané).“

„Mladí nám odcházejí pryč, to je smůla, to není vinou parku, to zkrátka je tím, že je tady těch pracovních příležitostí trochu málo. A pro studenty a intelektuálně vzdělané lidi si myslím ještě méně než pro ty manuální.“

7.7.3 Nedostatek pracovních příležitosti v lesnictví a dřevozpracujícím průmyslu (v důsledku existence NPŠ)

Často skloňovaným tématem je nedostatek pracovních příležitostí v obcích. Tento problém má několik rovin a není vždy zřetelné, do jaké míry je zapříčiněn právě existencí NPŠ. Respondenti ovšem tuto souvislost obvykle zdůrazňují.

Především respondenti z obcí v perifernější jižní části NPŠ (obce Nová Pec nebo Stožec), ale i z Modravy nebo Kvildy zmiňují jako problém především úbytek příležitostí v lesnických pracích a v navazujícím dřevozpracujícím průmyslu. Respondenti zmiňují, že místní kraj je s lesnictvím tradičně spojen, místní lidé s ním mají dlouholeté zkušenosti a velmi dobře je také podle respondentů využíván potenciál okolního území. Proto nedostatek příležitostí a úpadek tohoto odvětví vnímají citlivě.

Nejčastěji zmiňovaný aspekt problému je již podrobněji popsána v kapitole 5.2.4 této práce. Jedná se o velmi omezené možnosti místních lidí uspět v konkurenci o zisk veřejných zakázek na práce v lese a o úpadek navazujícího dřevozpracujícího průmyslu

rovněž v důsledku nekonkurenceschopnosti. Respondenti dále uvádějí některé další související aspekty problému. Jeden z nich propojuje nedostatek pracovních příležitostí i s nárůstem plochy bezzásahových území, kde není možné dále provádět lesnické práce.

„Tady před vznikem NP žilo 750 lidí, kteří tady vesměs měli práci, nebyl tady s tím problém, protože to obrovské území toho masivu, 6680 ha našeho katastrálního území, ty lidi živilo dřevem, prací atd. Tím, že se z toho prostě stal NP, tak to respektujeme, nějaké malé území první zóny, dobře, je to bezzásahové. Druhé zóny by se měly zachovat jako zásahové, normálně v nich hospodařit přírodě blízkým způsobem, já se to nebojím vůbec říct, protože vím, že takové způsoby existují, jsou ekonomické atd. A ta surovina kdyby tady zůstávala, taky by ti lidé tu práci tady stále měli...“

Respondenti obvykle uvádějí jako srovnání pro zadávání lesnických prací sousední NPBW, kde jsou místní obyvatelé upřednostňováni.

„Když jsme byli tady u sousedů a provázel nás po parku pan ředitel NPBW, tak jsme se ptali, zda je možné využívat místních živnostníků. On říkal, že s tím problém nemají. Oni mají u drobnějších prací kritéria nejen cena, ale také znalost terénu apod. A přesně jak říkáte, tady se stalo, že člověk v lese potkal vietnamskou komunitu pracující od rána do večera za malé peníze. Tím oni vytlačili místní.“

Jako negativum nemožnosti místních obyvatel zapojit se do lesnických prací respondenti uvádějí i ztrátu vazby mezi pracovníky a okolní krajinou. Vytrácí se tím odpovědný přístup k pracovním zakázkám a snižuje se tím i kvalita jejich provedení.

„Dříve tady fungovala vazba mezi přírodou a lidmi. Místní paní věděla, že to, jak vysází kousek lesa, se za pár let projeví... Paní si vlastně ručila výrazně více za svoji práci, pak se i holedbala, že zrovna něco vysázela apod.“

„Někdo tu zakázku vyhrál, udělal to a jestli dobře nebo špatně, to už se pozná třeba za rok. Ale ani za měsíc už tu firmu nemůžete dohnat k ničemu jinému, protože jestli ten stromek roste, poznáte za rok, ale té firmě už nemůžete říct nic. Ti místní si to nikdy nedovolili, protože věděli, že všichni by si ukázali: po tobě to neroste nebo tys to udělal špatně. V hospodě by si na něj všichni ukazovali prstem. Takže to je nevýhoda...“

Respondenti také upozorňují na to, že Správa NPŠ nemá dostatek ochoty současný stav měnit, aby vyšla více vstříc místním malopodnikatelům. Někteří z nich navrhují způsoby a mechanismy, jak by se současná situace mohla měnit.

„Ale my za to nenadááváme NP, my víme, že to není záležitost NP. Ale ono se ani do toho NP nechce... Nechce se najít systém, jak to udělat, aby to dřevo zůstalo tady,

aby ty místní firmy nemusely krachovat a aby nemusely přepřáčet prodejce do Rakouska.“

„Aby zejména tato specializovaná území, kde jsou opravdu speciální managementy a to spojení historické mezi lidmi a tím územím je potřeba prohlubovat, ne jej rozdělovat a likvidovat a ničit, tak mohl být přeci v rámci veřejných zakázek podán pozměňovací návrh, že veřejné zakázky ve velkoplošných chráněných územích se řídí zvláštním předpisem.“

„Proč u vojenských lesů to jde? Proč tam pracují lidé, kteří chtějí pracovat v lese, tak tam mohou pracovat a velké firmy mají obtíže se tam dostat? [A nevíte to, proč to tak je?] Protože mají otevřený aukční systém na veřejné zakázky, stále otevřený. Tady se prostě vypíšíou rámcové smlouvy v NP na rok a kdo je má, tak je má, a kdo je nemá, tak má smůlu. A u vojenských lesů, tam se vypíšíou na třeba dva roky, ale pořád lze dodavatele do nich přibírat. Mají tam nastavené dumpingové ceny, to znamená ceny, pod které, když je firma v nabídce pod tou cenou, tak ji automaticky vyřadí, protože tvrdí, že za tu cenu nelze tu kvalitu dodržet. V NP toto nefunguje.“

„[A jak byste to udělal v otevřeném tržním prostředí, když Rakousko nabízí o 50 Kč na kubík víc?] Bud' taky dotovat cenu tak, jak to mají tam, nebo prostě nastavit jasné, pevné podmínky. Říct: je to místní firma, místní podnikatel, zpracovává to dřevo, přidává tomu hodnotu, neprodává ho jenom pryč, udělat na toto nějakou výjimku... To je samozřejmě legislativní proces, kterému já zase až tak úplně nerozumím, ten systém, kterým by to šlo, musí najít právníci atd. Ale nevěřím tomu, že to prostě nepůjde. Musí se jenom chtít.“

7.7.4 Pochybnosti o cestovním ruchu a turismu jako dominantní ekonomické aktivitě v obcích

Obce sice podle slov respondentů často využívají možností zisků z cestovního ruchu a usilují o rozvoj v tomto duchu, přesto možný potenciál v této oblasti vnímají kriticky. Problémy s turismem spojené jsou již popsány v kapitole 5.2.4 této práce. Tuto problematiku zmiňují především obce z jižní, perifernější části NPŠ (Nová Pec, Stožec, Lenora).³⁹ V důsledku je to pak vede k podpoře orientace na lesnické práce a na

³⁹ Obce v centrální, navštěvovanější části NPŠ (např. Kvilda, Modrava) sice zmiňují některé z problémů také (např. vlastnictví nemovitostí/ubytovacích kapacit přespolními vlastníky), jinak se jim ale podle všeho daří turistického potenciálu spíše dobře využít. Nezaměstnanost je minimální a místní obyvatelé pracují převážně právě v cestovním ruchu.

dřevozpracující aktivity. Následující výroky ilustrují, jak problematiku vnímají někteří respondenti.

„A čím to zaměstnávání v lesnictví a věcech okolo chcete nahradit? My jsme byli jako obec a všechny obce v NP jsou odsouzené k tomu, aby žily z turismu. Ale jak chcete žít z turismu? Já jsem nad tím přemýšlel dny a noci a nepřišel jsem na to, jak z toho turismu žít. Kdo se užívá v obci z turismu? Tady u nás jsme na tom ještě dobře, protože vesměs ty největší zařízení jsou místních lidí. Ale vemte si Stožec, kde třeba penzion Pstruh je registrovaný v Praze, patří Pražákům atd. atd. Takže to vůbec nefunguje, nepřináší to ten kapitál do té obce, ale nějakým firmám někam pryč.“

„Pro známost Stožce asi ano, protože známka NP asi nějakou svoji váhu má. Ale co se týká rozvoje obce nebo pro život místních lidí to přínos nemá. Ne všichni tady umí fungovat tak, jak se to říkalo, uvádělo, že tady budeme žít z turistiky, tak ti místní lidé se to nenaučí za rok, za dva, za pět, ale bude to taky nějaká generace. Tak jako nepředěláte les během pět, deseti let, taky to bude nějaká generace. Nedá se naučit žít ty lidi jiným způsobem, než byli zvyklí. Ta práce tady není, tak lidé odcházejí, protože práce, kterou umějí, tady nenajdou.“

„Pokud tady někdo podniká v cestovním ruchu, tak jsou to většinou ti mladší, kteří sem přišli, anebo lidé, kteří nejsou tady odtud a přišli sem podnikat, to znamená z větších měst, a kteří mají za sebou samozřejmě nějaký kapitál. Místní lidé nemají na to, aby si koupili barák nebo postavili penzion, to jsou výjimky. Je to veliký risk jít do něčeho takového, když jste závislý na počasí, na turistech. A ti ostatní lidé? Já si myslím, že jim spíš ten turista přiděluje vrásky a starosti, protože tu po něm zůstane nepořádek, máme zvýšené nároky na vodu, občas se stane, hlavně v sezóně, že není voda. Stoupá nám dvoj- až trojnásobně spotřeba vody...“

„My musíme vymyslet nějaké aktivity pro turisty, zájmovou činnost, programy ve spolupráci s nějakými podnikateli, kteří tady jsou a mají zájem. Protože když sem turista přijede, tak tady musí něco najít. (...) A to tu chybí. To je to společné úsilí, abychom s těmi podnikateli dali něco dohromady. Kdyby každý vymyslel nějakou náplň, akci, tak už máme např. deset akcí/prvků, které tu budou a kde se ti turisté zdrží. To by mělo fungovat, ale i po těch letech, co jsme tady, se to pořád rozvíjí... Pořád to chybí...“

„Tady to není nevyužitý ten cestovní ruch... My víme, že lidé, kteří tady provozují cestovní ruch, jsou hlášeni na Praze 1 nebo 2. Daně odvádí jinde, nezůstává to tady ve vsi. Téměř všechny penziony, hotely, jsou tu výjimky, tak ty daně, které tady vydělají, ty odvádí někam pryč, to tady taky nezůstává. Místní lidé neumí s tímhle

pracovat, oni umí akorát udělat nějakou službu pro toho turistu, ale jednoduchou, kterou zvládnou. Oni se neumí chovat tak, aby tomu turistovi nabídli ty pokoje, to vybavení. A my jako obec ani nemáme peníze, abychom udělali tu náplň pro toho turistu na ten týden, co tady bude. On se tady sice ubytuje, ale jezdí pryč...“

„Problém je, že turistický ruch neuživí asi takové množství lidí, jak by bylo asi potřeba a hlavně ne celoročně. Jsou to dva měsíce v létě a tím to končí. Někdo má to štěstí, že někdo přijede na zimu, my moc ne. To je spíše na Kvildě na běžky, Churáňov, u nás už málo. To je problém, že. Co ti místní mají dělat? Kdyby opravdu v tom lese tu práci měli tak, jak ji měli po generace... Jestliže tu mají žít, tak musí mít z něčeho. (...) Ať NP není závislý na tom, co se vybere z daní, ale ať se prostě část lesa obhospodařuje, vydělává prodejem dřeva a zpátky se financuje, žejo. Já si myslím, že to má řešení, ale musí se vymyslet hranice, dohoda, kompromis.“

7.7.5 Podpora Správy NPŠ ve prospěch zisků obcí a vyšší zaměstnanosti

Někteří respondenti si všímají i míry vstřícnosti Správy NPŠ k rozvojovým záměrům obcí (např. v oblasti turistického ruchu nebo v jiných podnikatelských aktivitách), které mohou vést k jejich vlastním výdělkům nebo k vytvoření nových pracovních příležitostí. Upozorňují na dva konkrétní případy, kdy přístup Správy v tomto nebyl příliš vstřícný.

„Jako nápady by tady byly, tam jde asi o tu podporu...finanční nemůžeme čekat, ale prostě spolupráci s tím parkem, že když tady nějaký nápad je, vyhovuje a je v mezích všeho možného, tak udělat ten vstřícný krok: ano, my vám v tom pomůžeme. A držet to alespoň nějaké časové období a ne to udělat na měsíc a pak s tím skončit!“

„Stožec začal s tím, že jako každý jiný odběratel – německý, český – chce koupit nějaké dříví od parku. To dříví zpracujeme my tady ve Stožci a zpracují to místní. Dal jsem práci třem lidem, ale teď to dřevo od parku už nedostávám. Tři kvartály se to rozjíždělo, najednou se zjistilo, že obec na tom vydělává, tak už je to špatně, takže ten park začal tu manipulaci a to druhování dřeva dělat taky. A tím přišla obec o příjem a o možnost dát práci třem lidem. My jsme tedy vymysleli práci pro lidi, zaplatíme parku stejné peníze jako každý jiný odběratel, a přesto to dřevo nedostaneme. A to je právě ta spolupráce, která by tady měla fungovat.“

„Z dlouhodobého hlediska musí mít místní lidé z NP jednoznačné profity, nic jiného to nezmění. Třeba teď správa plánuje občerstvení u Prášilského jezera. To je přesně to, co nemá být. Pokud chce správa vycházet turistům vstříc, tak na to má

prostor tady v Prášílech, kde je to umožněno územním plánem... (...) Ted' jsme dostali anketu od správy s otázkami: Pociťujete nedostatek služeb u atraktivních turistických míst? Apod. To je jasně cílené, jasně že každý turista odpoví zde ano... Je to manipulativní. (...) Když už probíhá nějaká investice do občerstvení, mělo by to být tady v obci pro místní, nikoliv u jezera, což znamená odliv peněz z obce, konkurenci a samozřejmě je to v rozporu s ochranou přírody.“

7.8 Reflexe debaty o NPŠ a přístupu jednotlivých aktérů

Významnou součástí rozhovorů s respondenty byla i jejich hodnocení různých aspektů veřejné debaty mezi jednotlivými aktéry o správě území NPŠ. Právě debata a dialog mezi oponentními aktéry sporu by měly ideálně být nástrojem, skrze něhož se bude možné dobrat k dohodě nebo kompromisu o podobě správy NPŠ. Přesto se probíhající debata potýká s celou řadou problémů. Dle výpovědí respondentů jsem se pokusil rozčlenit a charakterizovat jednotlivé problematické aspekty debaty a uvádím je na následujících stránkách.

7.8.1 Zablokovanost debaty

Respondenti si všímají, že debata o NPŠ je dlouhodobě zablokovaná a rozdělená mezi dva nesmiřitelné pohledy na věc. Jedná se o nekonečný konflikt, v němž panuje neustálá neshoda a nedochází téměř k žádným posunům. Někteří respondenti upozorňují na (a kritizují) vyhraněnost postojů a obstrukce některých (oponentních) aktérů, což možný dialog a dohodu dále komplikuje. Sami ovšem vesměs deklarují ochotu k diskusím, ústupkům a kompromisům.

„Když jsem sem nastoupila, tak jsem tady našla stoh materiálu a říkám: prokristapána, to je staré pět let, dneska už tedy dvanáct a pořád se tam řeší to stejné – jestli kůrovec ano nebo ne, jestli první zóna nebo druhá zóna. Takže ono je to výbušné už spoustu let a dohoda nikde. Protože, jak říkám, všichni odborníci mají své argumenty a je to hodně pocitové. Co chceme, ten cíl, kterého chceme dosáhnout? (...) Jsou to prostě dva pohledy, které se úplně nemohou nikdy respektovat, ale myslím si, že lze najít kompromis a už jsme zase u toho rozsahu bezzásahovosti... (...) Já si myslím, že to má řešení, ale musí se vymyslet hranice, dohoda, kompromis. Je v tom strašná spousta zaangažovaných lidí, někdy bohužel až fanatiků... Ted' si myslím, že to vedení parku je vcelku spíš prostarostovsky laděné, ale určitě ne extrémně. Doufám, že nebude do

budoucná. To dnešní vedení parku, ředitel Mánek, je nakloněno přiměřenému rozvoji, zatím mi to zní rozumně, tak budu doufat, že to bude i dál.“

„My neustále ustupujeme, ať už u splouvání, Plánu péče, zákona. Často u různých kulatých stolů ustupujeme... Ta současná verze zákona už není ta původní, co my jsme chtěli. Odehrál se ústup někam ke středu. Problém je, že zelená strana pořád lpí na svých pozicích a neustoupí ani o píd'. Zelení aktivisté mají zkreslené informace, myslí si, že to tady chceme zastavět... Ale jaká je ta pravda? My opravdu nejsme nepřítel ŽP, MŽP nebo parku, jsme spíše partner. Alespoň se to tak v posledním čase jeví...“

„Pokud se obracíme na NPBW, tak ať je to tady jako u nich. Vemte si NPBW a stezku v korunách stromů. Nezasahuje se tam a přitom v těsném sousedství Luzného vznikne taková stezka. Mezi oznámením záměru to postavit a postavením byla doba 300 dnů! Zkuste to tady... Já si klidně dokážu představit, že na Kvildě bude 50 % bezzásahu směrem k hranici, ale pak když budu chtít udělat stezku mezi Kvildami, ať se mi neodvolávají nějaké spolky. Když budu chtít udělat trasu po lese, bez kácení, s rolbou jednou za týden, tak je mi řečeno: je tam tetřev, rolba by ho plašila... Ať mi dají do stanoviska, aby tam rolba jela ve středu v poledne, a ta rolba tam tak pojede... Problém je už asi čtyři roky. Takže zkrátka když něco chci, tak musím taky něco dát. Takže když se nenarazí na Správu nebo na MŽP, tak se narazí na nejrůznější spolky, které se tady odvolávají. Tady se po turistické trase uskuteční dálkový pochod a ten spolek se do toho odvolá, tak kde to jsme? Nějaký člověk má nějaký spolek, tak se do toho odvolá... To není dobře. Cyklostezka je problém. Dálkový pochod je problém. Špatně se naslouchá v takových případech...“

7.8.2 Vystupňovaná konfliktnost

Debata o NPŠ je některými respondenty vnímána velmi vyhoceně a vypjatě, jako neracionální a doprovázená obstrukcemi.

„Ty názory jsou tady natolik vyhraněné, že už přecházejí do vyhraněných akcí. To není jenom akademická debata, to už je vyložený boj.“

„Pochopte, já nejsem vynervovanej jako představitel obce, ale jako pracovník organizace. Víte, kolikrát my u nás máme inspekci, která tam přešetřuje neuvěřitelné nesmysly? Jak s tím pořád zdržují... Člověk je toho plnej, je to zoufalé. Je to takové obstrukční jako v parlamentu, když začnou řečnit, předčítat slovník...“

7.8.3 Postoje k názorovým oponentům

S předchozím bodem souvisí i způsob, jakým někteří respondenti vnímají a hodnotí své názorové oponenty. Toto hodnocení je často plné negativních emocí, nedůvěry a přechází k dehonestujícím výrazům.

„Ale říkám, neobracím se na politiky, neb ti mě nezajímají, neobracím se na instituce typu občanské sdružení jakéhokoliv typu, protože ty mne nezajímají. To jsou všechno lidi, kteří za prvé tady nežijí, za druhé tady ani nežili, za třetí mají tu Šumavu jenom ke svému zviditelnění, a za čtvrté člověk, který dokáže říci o místním obyvatelstvu, že je to prostě banda pitomců nebo nějakých zaprodanců nebo co, ať si to jdou tady prožít třeba jednu zimu. To jsou lidi, kteří mě doopravdy doopravdy nezajímají!“

„Rozhodně si nepřejeme dělat nějaký experiment, a proto se teď ty vztahy i výrazně zlepšily, že vidíme, že to současné vedení NPS je ochotné s tím něco dělat a nenechat rozhodovat o takovémto území pár křiklounů z Prahy a z velkých měst. Ti tady v podstatě nežijí ani to neplánují. Jenom by si tady prostě rádi vytvářeli něco a my to máme odnést.“

„Rozhodně nevěřím [konkrétní jména vymazána, pozn. autora], ty bych asi ani nenechal projít kolem mě. Už jsem z toho všeho tak vynervovanej, že už bych se neudržel... Takže doufám, že je nepotkám, protože by mě pak zavřeli. A nejsem sám, tedy musím říct... Ostatně ta našťvanost lidí je značná, tyhle lidi už ostatně vědí, že si tady nemůžou nikde zaparkovat auto...“

„A tím, že před x lety si na ministerstvu sednul zelenej mozek, který šmahem rozhodl, tak není zelená střecha, je šedá střecha... (...) Jo, tady si prostě parta lidí dělala, co se jim zachtělo, možná, že se jim to hodilo do krámu, protože si dobře spočítali, že když se jim tam ten kůrovec rozmnoží, že jim nalitne do druhých zón a že se tam bude masivně těžít. To se jim mohlo hodit.“

Jeden z respondentů si všimá podezřele nekonzistentního chování oponentní strany v době, kdy byla ředitelem NPS osoba jí názorově blízká. Vytýká jí politicky motivovanou tolerantnost ke svým spojencům.

„No dobře, a kde jsou ty jejich protesty, když se tady za Krejčího stavěly tyhle hrůzy? Kde byli všichni? V politice. Prostě z politických hledisek se... No a to je právě to, co se mi nelíbí...“

7.8.4 Zohledňování a respekt k názorům druhých

Někteří respondenti reflektují, že v debatě o NPŠ chybí respekt a zohledňování postojů oponentní strany. Respondent, který prosazuje rozšiřování bezzásahových území, upozorňuje, že v prostředí úzkých vazeb malého množství místních obyvatel se člověk s odlišnými názory často dostane do obtížné a těžko snesitelné situace. Sám to dokládá vlastní zkušeností.

„Myslím, že respekt k odlišným názorům tady na Šumavě dlouhodobě chybí. Je tu velké riziko, že lidé, kteří budou mít jiný názor, budou odmítnuti svým okolím. Je tu totiž společnost, která se navzájem dost zná... Já si něčím takovým procházím, kamkoliv přijedu, tam mě lidé zesměšňují... To vám život obrátí úplně naruby. Pár lidí to udělalo a jsou to místní psanci... To jsou všechno důležité detaily! Je možné, že k přijetí smyslu NP dojde až za několik generací...“

Jiný z respondentů zase poukazuje na to, že nebyly respektovány postoje místních obyvatel při rozhodování o bezzásahových územích (např. při vyhlášení bezzásahového území po kalamitě Kyrill v roce 2007). Toto závažné rozhodnutí provedlo jen několik osob na rozhodujících postech. Jako alternativu respondent nabízí celostátní referendum nebo dialog s místními obyvateli.

„Kterí lidé rozhodli o ponechání části území divočině? Bylo na to referendum? Řekl někdo: byl to názor všech občanů? Tohoto místa nebo České republiky, že to takto má být? Nebyl! Kdyby ano, kdyby bylo celostátní referendum a byla by otázka: chceme nechat sežrat Šumavu nebo chceme ji nechat přírodním procesům? Ano x ne. Pak řeknu: dobře, lidé si o tom rozhodli. Nerozhodli o tom dva nebo tři lidé. Pak bych to bral. Ale to, že o tom rozhodl Bursík, Krejčí a Dusík nebo jak se jmenoval ten před Bursíkem? Miko! Tak to je ten zásadní problém, který mne na tom nejvíce štve... A nikdo se s námi nebavil, nikdo se nebavil s lidmi, kteří tady žijí, jestli tedy chtějí žít v zeleném lese nebo v sežraném lese.“

Respondenti také ve svých výpovědích reflektují přístup Správy NPŠ, který výrazně formuje podobu debaty. Jeden z respondentů komentuje dle jeho názoru v minulosti příliš jednostranný a autoritativní přístup Správy při jednáních s obcemi a malé zohledňování a obcházení jejich zájmů. Situace se zlepšila až s příchodem nového vedení, především ředitele Jiřího Mánka.

„Pozice obcí je přitom v NPBW úplně někde jinde: tam když obce řeknou ne, tak mají právo veta, projednávání končí a hledá se nová cesta. Tady Správa něco připraví a v tom lepším případě se začíná jednat. Byly i případy, kdy to bylo o nás bez nás. Položili něco na stůl: chcete nebo nechcete? Dobře, nechcete, tak se to pak stáhlo nebo to

Správa nějak obešla. To byl třeba případ zonace. Ta když neprošla, tak se udělaly místo toho managementy péče o les. Ty obce do toho mluvit nemohly. Ted' ta situace je tedy už jiná, komunikace je taky jiná. Smůla je, že veškeré přípravy, které se týkaly zákona o NP, asi ztroskotají. Součástí toho měly být právě i zonace, spolupracovali jsme i na Plánu péče, ten se naštěstí povedlo odsouhlasit, ale u zákona pochybuju, že by prošel v nejbližší době.“

„Dříve to bylo o tom, že si tu každý vytvořil svůj tábor, svoji myšlenku a bylo to o boji. Ted' už je to spíš o naslouchání a hledání zlaté střední cesty.“

„Nejde postupovat způsobem „já chci, já chci“. To neprojde.“

7.8.5 Přiměřenost a relevantnost debaty

Někteří respondenti upozorňují na fakt, že součástí debaty o NPŠ jsou i argumenty a tvrzení, která není vždy možné brát za zcela přiměřené a relevantní.

„Ale finančně jsme na tom v porovnání s vnitrozemskými obcemi lépe, i když třeba tady bývá méně práce apod. Máme tu lepší dotace, příjmy z poplatků apod. Já jsem taky byl před lety křikloun, že NP nás omezuje, ale to není pravda. Je to právě naopak. Ale je to jasné: když křičíte o peníze, tak vás to začne bavit, média vás začínají obletovat apod.“

Jiný respondent poukazuje na ne zcela relevantní výsledky rozmanitých „vědeckých“ závěrů, které se v debatě objevují. Vědecké expertizy jsou často stranické a nelze jim prý důvěřovat jako objektivním a závazným zjištěním. Objevuje se proto otázka, podle čeho se vlastně v debatě rozhodovat?

„Jak jsou studie, analýzy, koncepce, strategie, tak na to jsem úplně alergická, protože si to každý udělá tak, jak potřebuje, to už jsem zjistila. Máte studii na splouvání, která říká: ano, splouvejme. Vedle stojí studie, která říká: ne, nespouvejme, ničí se to. A vyberte si. Tak k čemu jsou? A s kůrovcem je to to samé, že... Takže říkám zdravý selský rozum více zapojit.“

„Proto se také lidé nemohou shodnout, všichni se ohánějí výzkumy a vědci z obou stran snášejí argumenty takové, jaké potřebují. Takže obyčejný laik a domorodec na to kouká trošku pocitově.“

7.8.6 Rozporuplnost postojů

Jeden z respondentů, který podporuje rozšiřování bezzásahových území, upozorňuje na možné rozpory v postojích místních obcí, což dále může komplikovat debatu.

„Měli by si ale uvědomit, že ochrana zeleného lesa se neslučuje s existencí národního parku. Nemohou chtít oboje zároveň. Takto já rozumím ostatním lidem v parku... Ano, musí říct: chceme krásný zelený udržovaný les, ale nechceme park. Oni ale říkají: my proti parku nic nemáme, ale nechceme tady kůrovce. To je nesplnitelné.“

7.8.7 Únava z pokračujících sporů o NPŠ

Jeden respondent reflektuje osobní frustraci z neustávající debaty o NPŠ. To ovšem může rovněž oslabovat ochotu v budoucnu vést konstruktivní dialog o tom, jak by měl být NPŠ spravován.

„Podívejte se, vy jste velká výjimka. Za 17 let, co tu žiju a pracuju, mám tématiky úplně po krk. Takže u nás doma je to tabu, mezi známými je to tabu. Když mi někdo řekne, abych mu o tom něco řekl, tak se o tom odmítám bavit. Mám toho plné zuby, celého kůrovce, bezzásahovek a tak. Teď jsem s vámi udělal velikou výjimku a teď si dám zase nějaký rok pauzu. Jestli po něčem netoužím, tak o tom mluvit, o něčem ho přesvědčovat, s někým se dohadovat...“

7.9 Souvislosti a pozadí postojů obcí

Ve svém výzkumu jsem rovněž věnoval část pozornosti otázkám zaměřeným na zjišťování pozadí postojů obcí, které by mi mohlo pomoci jim lépe porozumět. První část otázek se týkala toho, jaké jsou zdroje informací respondentů v případě problémů týkajících se NPŠ, s kým respondenti v těchto otázkách spolupracují a kdo je pro ně důvěryhodný (zejména v otázkách vývoje a managementu lesa v NPŠ).

7.9.1 Zdroje informací, spolupráce, důvěryhodní aktéři

Co se týká názorového prostředí, z něhož respondenti přicházejí a které je formovalo, jedná se z převážné části o prostředí lesnické. V průběhu rozhovorů vyšlo najevo, že šest z osmi respondentů studovalo lesnické obory na vysokých školách nebo má za sebou dlouholetou zaměstnaneckou praxi v lesnictví. Spjatost s lesnickou a dřevařskou tradicí tohoto území je tedy poměrně úzká. Od této skutečnosti se také logicky odvíjí i to, jaké jsou jejich zdroje informací, jakým osobnostem v těchto

otázkách převážně důvěřují a s kým spolupracují: jedná se o některé české lesnické experty nebo o místní zkušené praktiky pracující v lesnictví.

Nedůvěra je naopak projevoována k vědcům zastávajícím odlišné postoje. Někteří z nich jsou podezírání z toho, že angažmá v problému NPŠ zneužívají pro politické ambice, nebo jsou vnímáni jako přílišní teoretici odtržení od zdejší reality.⁴⁰

„Myslíte, že se to nedá studovat tady, ale musí se to studovat v Praze? Ted' nenarážím na školu v Praze, ale na lidi, kteří bydlí v Praze a nebydlí na Šumavě. Jo, oni si to někde přečtou a říkají, že to je svatý. Ale na základě čeho? Na základě toho, že si to přečetli v té knížce? To asi ne... Staří lesáci říkají, že nic lepšího, než porazit ten strom, oloupat ho a vytahat z lesa pryč, neexistuje. Nevím, nejsem lesák, ale spíš poslouchám ty, kteří to umí a kteří už ani nemusí být v činné službě, spíš lidé, kteří jsou z praxe a kteří o tom něco ví. Jako přečíst si to v knížce, to já si taky přečtu... Já vím, že je to malinká potvora, ale dokáže ten les zlikvidovat...“

Někteří respondenti dále zmiňují, že chovají (někdy i značnou) nedůvěru k ekologickým nevládním organizacím.⁴¹ Jeden z respondentů dále nedůvěřuje politikům, kteří se v problému NPŠ angažují, a s nikým z nich nespolupracuje.

„Tak spojení Šumavy a politiky, to spojení nemám rád, proto z této oblasti nespolupracuju s nikým. A málokdo má rád mě, tak nespolupracuje se mnou. Protože já nevyházím z toho, že někdo mi tady přijde něco povídat, bude mi lízt do zadku, že je to pravda. Ne, o té pravdě mě nějakým způsobem musí přesvědčit a ze srdce nesnáším používání Šumavy pro politické ambice.“

Vůči některým vědcům, ekologickým organizacím nebo některým politikům se stejný respondent poměrně jednoznačně vymezil:

„Ale říkám, neobracím se na politiky, neb ti mě nezajímají, neobracím se na instituce typu občanské sdružení jakéhokoliv typu, protože ty mne nezajímají. To jsou všechno lidi, kteří za první tady nežijí, za druhé tady ani nežili, za třetí mají tu Šumavu jenom ke svému zviditelnění, a za čtvrté člověk, který dokáže říci o místním obyvatelstvu, že je to prostě banda pitomců nebo nějakých zaprodanců nebo co, ať si to jdou tady prožít třeba jednu zimu. To jsou lidi, kteří mě doopravdy doopravdy nezajímají!“

⁴⁰ Uvedení konkrétních výroků respondentů se zde spíše zdržuji a uvádím jen obecné shrnutí jejich postojů. Chci se totiž vyhnout jmenování konkrétních jmen osob či organizací.

⁴¹ Platí rovněž předchozí poznámka pod čarou.

Jiný z respondentů zase vyjadřuje nedůvěru vůči MŽP, které se podle něj chová nekonceptně.

„Důvěryhodné pro mě není ani ministerstvo, ale z úplně jiných důvodů. Tam totiž vůbec nejde o to, na jaké jsou straně, ale jde o takový zvláštní způsob určitého šlendriánského vedení, to mě tedy nikdy nepřestane fascinovat. Jeden den se něco domluví a druhý den je všechno jinak a pak se to zase vrátí k tomu prvnímu... Na jedné straně nám přikážou, že musíme ušetřit a propustit x lidí, a na druhé straně nám přikážou, že musíme vyhodit na nesmysl tolik miliónů, které třikrát převyšují ten objem ušetřených peněz. Tomu se nepřestávám divit.“

Jeden z respondentů, který nepatří ke skupině pocházející z lesnického prostředí, popisuje, že svoje postoje se snaží utvářet sám poté, co se informuje z několika různých zdrojů.

„To já si sháním informace, já to vždycky chci mít z obou stran. Když byl nový zákon, měla jsem pochybnosti... Když něčemu nerozumím, tak zavolám třeba zaměstnancům parku, nechám si to vysvětlit od někoho, kdo tomu rozumí, znám třeba kluka, kterého jsem učila na základce, takže vím, že on mi to řekne poctivě. A pak si udělám názor. Poctivě se snažím si ten názor nějak utvořit...“

Jeden z respondentů, který obhájí bezzásahové území, popisuje, že ač člověk dříve zaměstnaný v lesnictví, byla to mimo jiné právě jeho živá zkušenost s lesním bezzásahovým prostředím, která jej dovedla k podpoře tohoto principu. Upozorňuje také, že takovou zkušenost řada jiných starostů nezažila, což jejich postoje také ovlivňuje.

„Já jsem měl ještě kolem roku 2000, když jsem byl poprvé starostou, podobné názory jako ostatní. Tedy že ochrana přírody omezuje možnosti rozvoje apod. Pak jsem jako starosta nepracoval a získal jsem jinou zkušenost... Je to tedy také o tom dokázat vystoupit z toho vlaku a na věci se podívat z jiného úhlu. Já jsem si nové věci začal myslet především díky vlastní nové zkušenosti a pozorování. Toto mnoho starostů vůbec nezažilo, oni netuší, že věci mohou fungovat jinak. Je tu velká obhajoba těžby a lovu, protože všichni těží nebo loví a s tím mají zkušenost. Oni jiný zájem nemají.“

7.9.2 Rozložení názorů v obcích

Druhá část otázek zjišťujících pozadí postojů obcí se zaměřila na to, jak respondenti reflektují rozložení názorů mezi obyvateli obce a kdo je v obci tím, kdo názory místních ovlivňuje. V otázce hodnocení názorů v obci respondenti uvádějí, že

místní obyvatelé se v drtivé většině na podstatných otázkách ve vztahu k ochraně přírody a NPŠ shodnou. Respondenti sice připouští, že existují i odlišné názory, ty jsou ale marginální nebo se týkají jen drobností.

„Proto říkám, ne arogantně nebo uzurpátorsky, představuju 95 % obyvatel, každodenně se s nimi setkávám, každodenně se setkávám s podnikateli, kteří tady bydlí. Ti, kteří tady nebydlí, kterým je to jedno, jenom tu mají prostě místo svého podnikání, tak od nich názor ani nemůžete znát. Ale znám i ten názor těch lidí, kteří prostě nejsou vyhranění tomuto názoru, i ten, který vím, že je účelově vyhraněný na tu druhou stranu názoru. Ale přitom přijde potom soukromě říct: ale to nejde, co tady budu dělat, jak tady budu podnikat... Ale politicky má názor jiný!“

„I ti zelenější zde by třeba neprosazovali radikálnější zvětšení bezzásahovky v katastru na 90 %. To by vymyslel jen někdo ve městě a od stolu (každý, kdo to tu zná, tak ví, že by se mnohdy chránilo i něco, co nemá smysl, lesy, které jsou mladé). Zároveň ale každý říká, že alespoň nějaká bezzásahovka by tu měla být, okolo pramenů Vltavy apod.“

„Ne úplně všichni mají stejný názor. Je tu pár lidí na prstech jedné ruky, kteří mají názor odlišný.“

„Takže tedy není to úplná shoda do detailu, ale ta shoda na tom, že nechceme bezzásahové území, resp. že chceme zelený živý les kolem s minimem těžeb, tak na tom ta shoda je.“

Respondent pocházející z obce, která má výrazný zájem na regulaci a zastavení stavebního rozvoje, upozorňuje, že v této otázce názor v obci není jednotný. Členové zastupitelstva se sice shodují, ale v obci jsou i lidé, kteří by stavební rozvoj podporovali, neboť vlastní některé parcely, které by se oslabením regulací mohly výrazně zhodnotit (např. přeměnou pozemku ze zemědělské parcely na stavební v rámci územního plánu obce).

„Prosím Vás, tady Vám samozřejmě hrozí určité nebezpečí, že když se budete ptát deseti lidí, tak uslyšíte deset názorů. Ale v otázce regulace výstavby v obci můžu říci, že zastávám naprosto jednoznačný stanovisko s naším současným zastupitelstvem a s naší starostkou i se všemi členy zastupitelstva, kteří jsou téhož názoru, což je na vesnici docela vzácná jednota. Ne že bychom se tam nehádali o jiných věcech, ale v tomhle jsme skutečně jednotní.“

„Jak už jsem naznačoval: majitel zemědělských parcel asi nebude proti výstavbě, ten by potřeboval, aby se mu parcely zhodnotily.“

Dva respondenti, kteří obecně oceňují přítomnost NPŠ (např. díky regulaci stavebních aktivit nebo akcentem na rozvoj bezzásahových území), upozorňují, že jako političtí představitelé obce mají názor odlišný od většiny místních. I tak ale obec reprezentují, a to především z důvodu, že mají důvěru místních obyvatel v otázkách týkajících se jiných problémů, než je právě ochrana přírody v NPŠ.

„Tady je u místních k ochraně přírody postoj jako v jiných vsích. Akorát je nás tady pár lidí v zastupitelstvu, kteří máme podobný názor, takže názor obce je pak jiný navenek.“

„Místní jsou v postoji k NP a ochraně přírody výrazně skeptičtější než já. S kolegou místostarostou se sice shodujeme, v tom jsme vzácně zajedno. Ale jinak si myslím, že spíše občané... Víte co, to je takovéto, jak se mávne rukou, takové to všeobecné odsouzení... Já osobně v tom prostě vidím přínos, myslím si, že se do budoucna prostě nepletu. Pokud se bude svět dál vyvíjet tímto způsobem, tak lidé to budou vyhledávat, tuto neporušenou a nedotčenou přírodu a budou sem chtít jet za klidem a tak...“

Shrneme-li výše zmíněné, dle výpovědí respondentů je jasné, že většina místních obyvatel má vcelku nepřekvapivě kritický postoj k ochraně přírody v NPŠ. Výjimkou je jedna z obcí, kde se zřetelně většina obyvatel shoduje na přísné regulaci stavebního rozvoje. Jestliže mají dvě obce navenek výrazně vstřícnější postoj k ochraně přírody v NPŠ, je to dáno tím, že názor politického vedení obce je odlišný od toho většinového. Přesto mají zřejmě tito političtí představitelé dostatek důvěry svých voličů, aby mohli navenek za obec prezentovat tyto své postoje.

Při otázce na to, kdo ovlivňuje názory v obci, respondenti vesměs uvádějí, že oni jako významní představitelé obce takovou osobou nejsou. Upozorňují na to, že místní obyvatelé si vytvářejí názor především sami. Jeden z respondentů uvádí, že se spíše snaží vyslechnout názory místních a kultivovat je, aby bylo možné je prezentovat navenek.

„Já tou postavou nejsem. Nikdo tady ten názor neovlivňuje, nic jiného, než ten život v tom prostředí. (...) Ti lidi nemají čas na to sledovat mě v nějakých televizích, neslyším od nich ohlasy: tys to tam dobře řek, tys to tam špatně řek.“

„Každý si přece svůj názor musí utvořit sám. To nejde, aby někdo utvářel názor a předkládal ho někomu. Každý musí sám...“

„Nevím, jestli na mě lidé dají. U nás jsou všichni takoví samorosti, že žádné autority neuznávají. Já spíš reprezentuju je, než že bych je přesvědčoval...“

„To se nedá říct, že bych tam nějak ovlivňoval, upřímně řečeno, já se tam o tom skoro s nikým nebavím. Já si tam tak vysonduju na těch schůzích, když je zastupitelstvo a bavíme se s lidmi, tak vím, jaké na to mají lidé zhruba názory. Tyhle názory se snažím přejmout, shrnout, trochu je zkultivovat a pak je zastávat v Radě. Kdybych je nekultivoval, tak to jsou starousedlíci... Ti jsou už naštvaní, tak šmahem zavrhnou celý park a OP jako takovou. Ale to je zase naprostý extrém, je to třeba kultivovat.“

Opačný pohled přináší respondent, který je propagátorem myšlenky bezzásahovosti. Uvádí, že významnou úlohu v prezentacích názorů navenek hrají starostové některých obcí. Tím také určují celkové názorové směřování. Podrobnější pohled na postoje místních by prý přinesl rozmanitější zjištění.

„Bohužel je to tak, že takto přemýšlí i elita obcí, tedy starostové. Celé se to celých dvacet let točí okolo názorů pěti šesti lidí, kteří tu jsou starosty apod. Proto se to nemění. Kdyby šlo o názory každého člověka na Šumavě, tak by se všichni asi divili, že to není tak jednoznačné.“

„Dnes má 21 obcí jeden názor a jedna obec odlišný. To ale ve skutečnosti musí být jinak. Ten jednotný názor je jen projev navenek (při hlasování, do médií apod.).“

Výše naznačený rozpor mezi na jednu stranu jednotností obcí navenek a na druhou reálnými odlišnostmi v postojích místních obyvatel vysvětlují zčásti výroky dvou respondentů. Ti podrobněji uvedli, jakým způsobem se zapojují do debaty o NPŠ například na půdě Rady NPŠ. Zajímavé je, že ačkoliv mají na některé problémy názory odlišné od ostatních, aktivně je neprosazují nebo nedůvěřují v jejich váhu ve srovnání s názory jiných, vlivnějších a aktivnějších kolegů. Právě jejich postoje pak ale formují celkový postoj obcí.

„Takže kdyby se o lanovce na Hraničnick hlasovalo v Radě NPŠ, tak já bych byl proti, za obec. [A kdyby byla třeba diskuse, tak byste se aktivně ozval?] Já nemám ve zvyku se moc aktivně ozývat na jakoukoliv diskusi, takže bych se asi neozval. A pokud by po mně chtěl někdo hlas, tak vám říkám, že bych dal asi určitě ten negativní. Ale nemůžu zase ručit za všechny lidi u nás. Jestli se to bude projednávat za dva roky a v Radě parku bude třeba nějaký můj soused, tak třeba na to bude mít jiný názor. Třeba se domluví s novopečským starostou, který o to bude usilovat... Rozumíte. Politici jsou politici a já zatím politik nejsem, tak si zatím můžu dovolit říkat, co si myslím. I na Radě parku. Zatím mi to ještě nezakázali. No ne, tak to je. Něco za něco, jsou různé obchody, i s parkem může být nějaký obchůdek. Řeknou: vy nám odsouhlaste tohle, my vám

odsouhlasíme tohle... To si dovedu představit, do toho jsem se ale naštěstí nedostal. A nevím, jak bych to řešil, to jsou někdy dilemata...“

“[Chci se zeptat: když už máte víc takový ten postoj, že se vám přičí na ten park nadávat a svalovat na něho vinu za věci, za něž tu vinu nenese...] Hezky jste to řekl, přesně tak. [Chci se zeptat, když se třeba scházíte na Radě NP, protože Vy jste také členem, tak jak si v té debatě rozumíte? Souhlasíte s nimi nebo raději od toho dáváte jako okrajová obec ruce pryč?] To je ono, co jsem vám teď říkala, že jsem úplně laik. Že to vnímám jen pocitově, kdežto tam jsou lidé: jednak jsou tam vědci, na druhé straně lesníci a oni si to hájí daleko urputněji a daleko lépe si to zargumentují, takže já na to tak trochu nemám. Občas něco řeknu, ale myslím si, že můj názor není úplně to hlavní... Já tam nemám zkrátka sílu, ani politickou, ani odbornou, abych to nějak změnila. Maximálně to ti starostové vědí někdy, že to dám najevo na nějakých shromážděních menšího typu, když se třeba s nějakým kolegou úplně neshodneme. Ale aby to mělo někde váhu? Někdo osobně jezdí k ministrovi, rád se v tom pohybuje, na rozdíl ode mne. Já si hledím obce a mám tady tolik práce, že vůbec nechápu, jak to tedy někdo zvládá všechno, všemu jasně rozumět. Já ne. Já jsem ráda, když si zvládnou tady to své a holt historie ukáže. Ale netajím se tím názorem, to určitě ne. Kolegové to vědí, někdy řeknou: no, možná že máš i trošku pravdu... Ale bohužel... (...) Mně přijde, že někdo ze starostů je hodně extrém v odporu proti parku. Ale vcelku ti dotyční mají podporu ostatních, takže já jsem tam rozhodně v menšině, to jste postřehl, sám to tady říkáte.“

7.10 Shrnutí zjištění o postojích obcí ke správě území NPŠ

V následujícím přehledu bych rád orientačně shrnul postoje respondentů a problémová témata ve vztahu ke správě území NPŠ identifikovaná v rozhovorech, která byla obširněji rozepsána výše. Jednotlivá problémová témata je možné rozčlenit do tří základních skupin: ideologické problémy, praktické problémy a komunikační problémy.

7.10.1 Ideologické problémy

Do této skupiny patří témata, která zjišťující postoje respondentů k samotné ideologické slučitelnosti existence obcí a národního parku na jejich území. Konkrétně se jedná o témata, zda má pro obce NPŠ vůbec nějaký pozitivní význam, do jaké míry

zpochybňují status a základní cíle NPŠ, do jaké míry navrhuji zmenšení území NPŠ a jaké postoje zaujímají k základnímu principu NPŠ, tedy k bezzásahovosti.

Většina respondentů uvádí, že NPŠ má pro obce jistý pozitivní význam jako turistická značka, druhým dechem ale dodává, že tento význam je přeceňován a oblast by byla stále vyhledávanou destinací i bez přítomnosti národního parku. Někteří respondenti si všímají praktických a ekonomických přínosů NPŠ jako jsou dotace nebo investice do turistické infrastruktury. Někteří respondenti ve svých výrocích významně zpochybňují základní status a cíle NPŠ, které plynou z jeho zařazení do kategorie II dle IUCN: uvádí, že téměř všichni představitelé obcí podpořili převedení NPŠ do nižší IV. kategorie, a jeden respondent uvedl, že NPŠ byl vyhlášen k ochraně vzrostlého zeleného lesa, nikoliv bezzásahového území. V dalších výrocích respondenti zpochybňují současnou podobu NPŠ a nebrání se návrhům, že by mohla být zmenšena jeho rozloha. Takové návrhy by prosazovali, jestliže bude v NPŠ uplatňován „konzervativně-ochranářský“ přístup (např. se bude dále výrazně zvětšovat bezzásahové území). Jestliže ale bude Správa NPŠ rozumně vyvažovat zájmy obcí a zájmy ochranné, bylo by zachování NPŠ v současné podobě možné. Vyhlášení bezzásahového území v rámci NPŠ je v očích obcí možné (princiálně jim tedy nevádí), musí mít ale malou rozlohu.

Mezi respondenty se v menšině objevují i takoví, kteří se ideově k NPŠ staví výrazně vstřícněji. Vnímají a oceňují vysoký pozitivní přínos NPŠ jako turistické značky, v otázce regulace stavebního rozvoje nebo v ochraně bezzásahového území (jeden z respondentů navrhuje jeho další rozšiřování a připomíná, že ochrana zeleného lesa není slučitelná s ideou národního parku dle IUCN).

Ve výsledku tedy platí, že většina respondentů se pohybuje „na hraně“ postoje odmítnutí národního parku v současné rozloze a se současným statutem. V některých návrzích dali již jasně najevo, že si například přejí snížit kategorii ochrany dle IUCN, v jiných případech jsou ochotni NPŠ podporovat jen v případě, pokud bude Správa dostatečně vycházet vstříc některým konkrétním požadavkům obcí.

7.10.2 Praktické problémy

Nejširší oblastí problémů jsou rozmanité konkrétní praktické problémy ve vztahu k NPŠ a ke správě jeho území, na něž se rozhovory s respondenty zaměřovaly především. Tyto problémy jsem rozčlenil do několika logických okruhů dle témat, která řeší. Jedná se o postoje k (1) jednotlivým aspektům režimu bezzásahovosti, který je v NPŠ uplatňován, dále o postoje respondentů k (2) budoucímu rozvoji obcí, zejména

k rozvoji stavebnímu, dále postuje k (3) pravidlům a omezením uplatňovaným z důvodu ochrany přírody na území NPŠ a nakonec o (4) identifikaci některých ekonomických a sociálních problémů obcí, které mnohdy souvisí (v očích respondentů) s přítomností NPŠ na jejich území.

1. Postoje k režimu bezzásahovosti a jeho dílčím aspektům

První okruh problémů se týká vztahu a postojů respondentů k jednotlivým dílčím aspektům režimu bezzásahovosti v NPŠ. Mezi ně patří postoje respondentů k *rozsahu bezzásahových území*. Ta by podle většiny z nich měla mít menší rozlohu v praxi v podstatě shodnou s územím v současnosti již napadeným kůrovcem (s možností mírného postupného rozšiřování do budoucna). Bezzásahové území má vznikat jen v místech, kde bylo dosaženo skladby porostu odpovídající v místě přirozenému druhovému složení, a případný tlak kůrovce nemá nijak ohrožovat okolí obcí (ani v podobě suchého lesa, ani v podobě holin zabraňujících dalšímu šíření kůrovce). Přesným vyjádřením postoje většiny obcí je návrh zónace zahrnutý v ministerském návrhu zákona o NPŠ, na jehož přípravě se obce podílely.

Kritický postoj k bezzásahovosti a jejímu rozšiřování je ovlivněn několika problémy vnímanými respondenty. Prvním z nich je problém *těžby dřeva na území NPŠ jako ochrany před dalším šířením kůrovce (tj. rozšiřování holin)*. Respondenti citlivě vnímají, že holiny výrazně narušují vzhled okolního přírodního prostředí a obávají se, že další rozšiřování bezzásahového území by s sebou neslo i další nárůst počtu a velikosti holin. Druhým problémem je *neestetičnost lesa napadeného kůrovcem a její dopad na turismus*. Suchý les podle mínění respondentů odrazuje návštěvníky. Respondenti dále uvádějí, že *bezzásahový režim narušuje jejich blízký a odpovědný vztah k okolní krajině*. Bezzásahovost a související šíření kůrovce jsou podle nich experimentem, který poškozuje krajinu, k níž mají osobní vztah a za níž cítí odpovědnost. Zdravým přístupem by podle nich byla odpovědná péče o vzrostlý zelený les, který k Šumavě neodmyslitelně patří. K dalším problémům patří *nedůvěra respondentů v přirozenou obnovu lesa v bezzásahovém území*. Chovají výraznou skepsi k tomu, že na většině míst suchého lesa by se měl v blízké době postupně objevovat nový les. Očekávají, že za 100 a více let se v těchto místech sice objeví, to je pro ně ale není přijatelná možnost. Posledním problémem je pak *úbytek dešťových srážek a změna odtokových poměrů v území NPŠ v důsledku uschnutí lesa*.

Respondenti rovněž vyjadřují své postoje ke způsobu, jakým by se mělo zasahovat proti kůrovci. Téměř všichni mají k této problematice velmi podobný postoj. Je třeba se soustředit na zásahy hned v jádru a v momentě počátku jeho šíření, aby nedocházelo k masivnějšímu napadení. Podle respondentů lze takový zásah udělat téměř „nezjistitelně“, citlivě a přitom efektivně, např. v počtu padesáti stromů.

Pro úplnost je třeba říci, že v postojích k bezzásahovosti se jeden z respondentů odlišuje od ostatních. Bezzásahová území v NPŠ by rozšiřoval, vidí takový koncept jako plně životaschopný a spatřuje v něm významný magnet pro turisty. Dodává ale, že zatím chybí koncepce, jak by zavádění takového režimu mělo prakticky vypadat.

2. Postoje k budoucímu rozvoji obcí

Druhý okruh problémů se týká postojů respondentů k budoucímu rozvoji obcí, konkrétně ke stavebnímu rozvoji nebo k jiným rozvojovým aktivitám. V debatě o NPŠ je velmi kontroverzním tématem hrozba nadměrného stavebního rozvoje obcí. Zjištění z rozhovorů s respondenty ale ukazují, že obce mají docela vysoký zájem na regulacích stavebních aktivit. Jedna z obcí se dokonce pokouší zastavit jakýkoliv možný budoucí stavební rozvoj. K tomu jí vedou důvody jak estetického vzhledu obce, tak i uvědomění, že menší množství staveb znamená menší konkurenci v nabídkách ubytování pro návštěvníky. Další obce se různými prostředky (nerozšiřováním zastavitelného území, neprodáváním obecních pozemků, regulačními plány apod.) snaží výstavbu regulovat, převážně odmítají větší stavby, nicméně pro určitou výstavbu stále vytváří prostor. Obce k ní uvádějí i pozitivní argumenty: výstavba znamená v důsledku příspěvky do obecního rozpočtu, umožňuje zvyšování počtu stálých obyvatel v obci apod. Jeden z respondentů dodává, že by Správa NPŠ měla postupovat vstřícněji k obcím v možných převodech pozemků, které leží uvnitř nebo v blízkém okolí, do jejich vlastnictví. Obce mohou poté lépe pozemek využít pro rozvoj obce nebo něco získat z jeho případného prodeje.

V otázce dalších primárně nestavebních rozvojových aktivit se obce vesměs zaměřují na zlepšení služeb, turistické infrastruktury a rozvoj atrakcí a lákadel pro turisty. Cílem má být mimo jiné udržení návštěvníků v místě déle než pouze jeden den nebo vytvoření možností v případě počasí nepříznivého pro venkovní aktivity. Často zmiňovaným cílem také obvykle bývá snaha udržet a přilákat do obce stálé obyvatelé, což se může dít mimo jiné například prostřednictvím zaměstnávání místních ve službách a nabídkách pro turisty.

3. Postoje k pravidlům a omezením uplatňovaným na území NPŠ

Třetím okruhem problémů je postoj obcí k omezením plynoucím z legislativních nařízení, které zřizují NPŠ (Nařízení vlády 163/1991 Sb. a ZOPK). Respondenti vnímají jako problematické především restriktce spojené s omezením nebo zákazem vstupu nebo vjezdu do některých částí území NPŠ. Často k tomu uvádí srovnání s NPBW, jehož území je pro jakékoliv návštěvníky výrazně přístupnější. Někteří z respondentů komentují kriticky procesní stránku regulací v NPŠ a připomínají, že státní správa je na jejich území vykonávána hned dvakrát (klasickými úřady i Správou NPŠ), což komplikuje život v obci.

Přístup k těmto regulacím není ovšem vnímán obcemi jednoznačně negativně. Naopak, minimálně tři z osmi respondentů různé formy regulací vnímají jako opodstatněné a potřebné, ať už se jedná o omezení vstupu do území nebo povolování a regulaci stavebních záměrů v obcích i mimo ně. Jeden z respondentů ale připomíná nutnost transparentní a vstřícné komunikace ze strany Správy NPŠ vůči obcím a její schopnost vycházet vstříc jistým kompromisům se zájmy obcí.

4. Ekonomické a sociální problémy obcí

Respondenti reflektují rovněž některé ekonomické a sociální problémy obcí a identifikují jejich příčiny a možná řešení. Jako hlavní problémy většinou zmiňují nezaměstnanost a úbytek trvalých obyvatel v obci. Zatímco úbytek obyvatel se zdá být širším problémem, vyšší nezaměstnanost se projevuje především v perifernějších jižních částech parku (Nová Pec, Stožec, Lenora), kde její hodnoty stoupají někdy i vysoko nad 10 %.

S těmito problémy pak úzce souvisí další respondenty vnímané problémy. Ty se týkají především dostupnosti pracovních příležitostí. Téměř všichni respondenti (nejvýrazněji ti z jižní části NPŠ) upozorňují na špatný přístup místních obyvatel k lesnickým pracím a zaměstnání v navazujícím dřevozpracujícím průmyslu. Téma je vnímáno citlivě o to více, že Šumava je stále místními lidmi považována za tradičně lesnický a dřevařský kraj. Příčiny problému vidí respondenti ve velmi omezených možnostech místních lidí uspět v konkurenci o zisk veřejných zakázek na práce v lese (zakázky získávají především velké přespolní firmy) a v úpadku navazujícího dřevozpracujícího průmyslu rovněž v důsledku nekonkurenceschopnosti (výkupní ceny dřeva jsou vyšší od odběratelů ze sousedního Rakouska a Německa). Respondenti vidí

část viny také v přístupu Správy NPŠ: ta nemá dostatek ochoty nastavit takové podmínky výběrových řízení nebo prodeje dřeva, které by vycházely vstříc místním malopodnikatelům. Přitom v sousedním NPBW něco takového úspěšně funguje a možná řešení existují. Jeden z respondentů navíc k tomu vyslovuje přesvědčení, že práce místním ubývá i díky rozšiřování bezzásahových území.

Především respondenti z jižní části NPŠ popisují další z problémů týkajících se dostupnosti pracovních příležitostí. V debatě často zmiňované ekonomické příležitosti v cestovním ruchu považují za nerealistické a pro místní obyvatele opět špatně dostupné. Těm chybí dostatek schopností, know-how a mnohdy i finančního kapitálu, aby dostatečně mohli využívat takového potenciálu. V konkurenci mají navrch přespolní podnikatelé, kteří v obcích vlastní mnohé ubytovací kapacity. Obec i místní lidé jsou tak ochuzováni o potenciální zisky. V důsledku těchto souvislostí (a k tomu navíc sezónnosti zisků z cestovního ruchu) část respondentů vnímá dominantnější orientaci obce právě na turismus jako nemožnou. Místo toho dává přednost převážně právě lesnictví. Toto ovšem platí méně v centrální části NPŠ, kde jsou zisky z turismu vyšší a orientace na něj podle výpovědí respondentů poměrně solidně pokrývá potřeby místních. Například obce Kvilda nebo Prášily se ve svých rozvojových aktivitách hodlají právě na cestovní ruch zaměřit.

Někteří respondenti v této souvislosti poukazují na malou ochotu Správy NPŠ vycházet obcím vstříc v rozvojových projektech zaměřených na zisky pro obec i vyšší zaměstnanost (konkrétní příklady jsou popsány v kapitole 7.7.5).

7.10.3 Komunikační problémy

Zjišťování problematických rysů komunikace aktérů o tématu NPŠ nebylo původně záměrem výzkumu. V průběhu analýzy rozhovorů se nicméně ukázalo, že právě komunikační problémy (vedle ideologických a praktických problémů) nepochybně také patří k tomu, co přispívá k dlouhodobým sporům mezi jednotlivými aktéry a koalicemi. Některé z nich odhalují sami respondenti, jiné jsou identifikovány autorem práce z jejich jednotlivých výpovědí. Jedná se jak o hodnocení podoby debaty, tak vlastních názorových oponentů, ale i sebe sama jako aktéra.

K jednotlivým komunikačním problémům patří dlouhodobá *zablokovanost debaty* a *vystupňovaná konfliktnost* (spor je polarizován mezi dvě nesmiřitelné strany, postoje jsou stále vyhraněnější a možná dohoda, ale i konstruktivní dialog jsou v nedohlednu, místo nich přichází na řadu různé obstrukce, vyhrocená politika apod.;

respondenti viní z neochoty ke kompromisům především protistranu), *negativní až dehonestující hodnocení názorových oponentů* či *neschopnost či neochota respektovat a zohledňovat odlišné postoje druhých*. Respondenti dále upozorňují na *nepřiměřenost či irelevantnost některých argumentů* používaných v debatě (např. překrucování skutečnosti, tendenčnost některých expertních závěrů apod.), *rozporuplnost některých postojů* či *únavu z nekonečných diskuzí a sporů*. Všechny tyto aspekty debatu o problematice NPŠ dále komplikují či znepráhledňují.

7.10.4 Pozadí postojů obcí

Součástí výzkumu bylo také několik otázek zjišťujících pozadí postojů obcí, konkrétně pak zdroje informací respondentů, otázky na to, s jakými aktéry respondenti spolupracují a komu důvěřují (zejména v otázkách vývoje a managementu lesa v NPŠ). V průběhu výzkumu bezděky vyšlo najevo, že šest z osmi respondentů studovalo lesnické obory na vysokých školách nebo má za sebou dlouholetou zaměstnaneckou praxi v lesnictví. Tomu odpovídají i odpovědi na to, jaké jsou jejich zdroje informací a komu důvěřují: jsou to převážně někteří čeští lesničtí experti nebo místní zkušení praktici pracující v lesnictví. Nedůvěřují naopak vědcům opačného názoru, ekologickým organizacím a dva respondenti vyjádřili nedůvěru politikům. Respondent, který nepatří ke skupině pocházející z lesnického prostředí, se svoje postoje snaží utvářet sám poté, co se informuje z několika různých zdrojů. Respondenta, který podporuje rozšiřování bezzásahového území, vedla k jeho postojům především osobní dlouhodobá zkušenost a pozorování vývoje v území v bezzásahovém režimu.

Druhá část otázek zjišťujících pozadí postojů obcí se zaměřila na to, jak respondenti reflektují rozložení názorů mezi obyvateli obce a kdo je v obci tím, kdo názory místních ovlivňuje. V případě rozložení názorů respondenti uvádějí, že místní obyvatelé mají postoje více méně shodné s těmi, které vyjadřují oni sami. Je zde ale i několik výjimek. V obci, která má výrazný zájem na nepokračování stavebního rozvoje, existuje skupina lidí, veskrze vlastníků pozemků, která prosazuje opak. Ve dvou obcích, kde jejich představitelé mají kladný vztah k NPŠ, k ochraně přírody nebo k bezzásahovosti, má většina obyvatel postoj odlišný.

V otázce, kdo názory místních ovlivňuje, respondenti reagují, že oni sami takovými postavami nejsou. Místní obyvatelé si prý především utváří své postoje sami. Odlišný pohled ovšem přináší jeden z respondentů, který popisuje způsob, jakým se utváří postoje v obcích NPŠ obecně. Významnou úlohu v prezentaci jednotného postoje

hrají jen starostové některých obcí. Skutečné názory místních by ve skutečnosti byly rozmanitější. Dynamiku utváření postoje obcí ilustrují dva respondenti, kteří popisují, že sice mají v některých otázkách odlišné postoje od těch mezi obcemi většinových, aktivně je ale neprosazují nebo si nedůvěřují v porovnání s aktivnějšími a vlivnějšími kolegy. V prostředí obcí podle vyjádření jednoho respondenta přináší otevřeně odlišné postoje především napětí ve vztazích s okolím, což mnohé spíše odrazuje.

8. Závěry

Hlavním záměrem této práce bylo pohlédnout na dlouhodobý spor o správu území Národního parku Šumava jako na důsledek konfliktu hodnotových postojů a přesvědčení zainteresovaných aktérů a koalic a zaměřit se detailně na výzkum postojů klíčového aktéra místních obcí. Jako teoretické vodítko autor práce využil některé aspekty teorie advokačních koalic (ACF), konkrétně především koncept přesvědčení (*belief system*) aktérů a koalic. Právě tato optika totiž nejlépe popisuje a vysvětluje současný stav dané politiky, v níž se dlouhodobě nedaří dosáhnout jakékoliv dohody na jejím směřování.

Práce postupně shrnuje základní aspekty správy území NPŠ, historii této politiky a její základní problémové oblasti. Dále stručně charakterizuje přesvědčení dvou advokačních koalic, které se ve sporu angažují, a povahu jejich konfliktu. Poté se práce zaměřuje podrobně na místní obce jako na klíčového a dominantního představitele koalice opoziční k zájmům ochrany přírody v NPŠ, aby přesněji prozkoumala postoje tohoto aktéra a to, co je ovlivňuje. Ambicí práce bylo přinést poznatky jdoucí hlouběji za oficiálně prezentované politické a mediální postoje tohoto aktéra a současně vyplnit jisté vakuum detailnějších znalostí těchto postojů. Autor se na postoje obcí zaměřoval rovněž z důvodu, aby zjistil možný potenciál na jejich proměnu a možnosti dohody či kompromisu tohoto aktéra s opoziční koalicí. Jedině taková cesta je totiž podle autora do budoucna perspektivní, aby byla politika správy území NPŠ dlouhodobě úspěšná.

Výzkum postojů obcí byl proveden na základě osmi polostrukturovaných rozhovorů se starosty nebo starostkami obcí (až na jednu výjimku). Některé doplňující informace k tématu obecně autor získával z dalších tří rozhovorů s osobami do problematiky zainteresovanými.

8.1 Diskuze nad poznatky o postojích obcí

Zjištění o postojích obcí (uceleně shrnutá v kapitole 7) dobře prohlubují a upřesňují přesvědčení celé „lesnicko-rozvojové“ advokační koalice. Přesto ale přináší některé významné nebo nečekané poznatky a akcenty jdoucí za běžný obraz o postojích této koalice a jejích aktérů. V následující diskuzi se zaměřím na některá tato zjištění a doprovodím je svým komentářem.

V otázce ideologických postojů se obce pohybují na hraně postoje, zda vůbec vidí jako reálnou možnost koexistence národního parku (v současném vymezení kategorie II dle IUCN) a obcí. Tento postoj vcelku logicky vyplývá z dalších postojů k dílčím věcným otázkám. Má ale zřejmé důsledky pro diskuzi o politice správy území NPŠ. Hrozí totiž situace, že obce jako aktér mohou kdykoliv opustit případná jednání o praktických problémech dané politiky a jasně se vymezit proti svému dalšímu setrvání na území NPŠ nebo proti současnému statusu NPŠ. Mohou tedy svým postojem vystoupit tak říkajíc „nad rámec“ diskuze, kdy již nebudou další jednání možná. Tento postoj obcí lze zčásti interpretovat i jako taktickou vyjednávací pozici, která ovšem ztěžuje debatu především pro oponentní aktéry.

Postoje k praktickým problémům přináší některá zajímavá a nečekaná zjištění. Nejdříve se zaměřím na postoje k režimu bezzásahovosti a některým jejím aspektům. Obce sice ve své většině podporují menší rozlohu bezzásahových území a jen minimální rozšiřování v budoucnosti. Jeden z těchto respondentů ale ve svých odpovědích připouští i možnost většího rozšíření bezzásahovosti, k takovému ústupku je ale připraven mimo jiné až poté, kdy druhá strana sporu rovněž nabídne některé ústupky (např. bude možné snáze prosadit stavební záměry typu cyklostezky mezi obcemi apod.)

Některé významné akcenty přináší i respondenty uváděné konkrétní důvody postojů k bezzásahovosti. Patří mezi ně především důraz na to, jakým způsobem bezzásahovost spolu s kůrovcem ovlivňují přírodní prostředí okolí obcí. Zatímco v obecné debatě se často hovoří především o procentuálním vymezení jednotlivých zón a území bezzásahovosti bez přesné specifikace konkrétních území, mnozí respondenti projevují často obavu o konkrétní důsledky bezzásahovosti v jejich „domovském“ prostředí v okolí obcí. Jedná se jak o suchý les v okolí obcí, tak především o vytváření a rozšiřování holin v zájmu zastavení šíření kůrovce (spolu s průvodními jevy např. v podobě pohybu těžebních strojů v místě, poškození povrchu lesních cest apod.). Tato nejasnost v otázce, jak přesně se budou jednotlivé podoby zónace a managementu NPŠ projevovat v konkrétním managementu, zásazích do přírody a vzhledu lesa (především

v okolí obcí), se zdá být nedořešeným důležitým problémem, který se spolupodílí na negativním postoji k rozšiřování bezzásahových území.

Debata o bezzásahovosti a managementu lesů obecně spíše opomíjí osobní a emocionální vztah místních lidí ke krajině. Místo toho se soustředí především na odborný a teoretický přístup k problému tak říkajíc pouze na papíře. Z mnohých výpovědí přitom byla zřetelná lítost z uschnutí velkých ploch lesa a osobní vztah k zelenému vzrostlému lesu a k tradičnímu lesnickému způsobu péče a odpovědnosti za něj. Někteří respondenti proto vnímají snahy o uplatňování principů ochrany přírody jako jakýsi teoretický „*experiment*“ testovaný v praxi na „*jejich*“ krajině. Tento pocit jakéhosi implantování odcizených představ o krajině od aktérů, kteří převážně nejsou místní, jistě také spoluutváří negativní vztah k bezzásahovosti a jejímu rozšiřování.

Zjištění o postojích respondentů ke stavebnímu rozvoji v obci jsou spíše překvapivá. Respondenti uvádějí, že v jejich zájmu je významná regulace stavebních aktivit v obci: některé z obcí již v podstatě jasně deklarují, že nechtějí podporovat jakoukoliv výstavbu, a další sice v budoucnu stavební aktivity plánují, ale deklarují v nich střídmost a zájem na přísných regulacích. V tomto směru je ale třeba tato tvrzení uvést do kontextu a pohlédnout na ně kriticky. Tento obrázek o obcích může být zčásti ovlivněn faktem, že se dvěma respondenty jsem téma stavebního rozvoje vůbec neprobíral. Ve věci rovněž panuje jistý rozpor v tom, že oficiální návrh zónace v ministerském návrhu zákona o NPŠ, který obce podpořily, přináší významné rozšíření III. zón v okolí obcí, které umožňují stavební rozvoj. Kromě toho nejnovější senátní návrh zákona přináší návrh na převody pozemků vlastněných státem, které leží v zastavěném a zastavitelném území obcí, do vlastnictví těchto obcí. V ministerském návrhu zákona podporovaném obcemi navíc chybí jakýkoliv paragraf regulující stavební činnost na území NPŠ. Z těchto důvodů je tedy na místě otázka, zda se v případě stavebního rozvoje nejedná ve skutečnosti o skrytou agendu, kterou obce navenek neprezentují zcela transparentně.⁴²

Pravidla a omezení na území NPŠ (např. omezení vstupu nebo vjezdu na území NPŠ, povolování některých stavebních záměrů apod.) nejsou překvapivě vnímána pouze negativně. Někteří respondenti rozumí jejich smyslu, částečně je podporují nebo jsou

⁴² Je nutné pro úplnost dodat, že dvě z obcí, s jejichž představiteli jsem vedl rozhovor, skutečně poměrně přesvědčivě usilují o zcela minimální nebo žádný další stavební rozvoj. Vyplývá to jak ze samotných rozhovorů, tak z referencí od jiných respondentů zainteresovaných v problematice. Toto zjištění je samo o sobě dosti překvapivé.

ochotni hledat vhodný kompromis se zájmy obcí. To vyvrací jednostranný obraz o obcích protestujících proti jakýmkoliv omezením v NPŠ.

V otázce ekonomických a sociálních problémů je zjevně třeba rozlišovat, jaké z nich jsou zapříčiněny existencí NPŠ. Mezi tyto problémy nepřímo patří především otázka nedostatku pracovních příležitostí, příp. ekonomické kondice obcí. Z rozhovorů vyplynulo, že je to palčivý problém v jižní, perifernější části NPŠ. Konkrétní poznatky z rozhovorů týkající se problémů v zaměstnávání místních jsou významné a dobře pojmenovávají jejich podstatu. Mohou být proto užitečné pro Správu NPŠ, a to k hledání opatření, jak vycházet vstříc obcím v řešení těchto problémů.

Jako velmi vážný problém se jeví být otázka vzájemných vztahů mezi představiteli konkurenčních koalic. Jedná se o spor vyhraněných postojů, v němž jsou znevažovány postoje oponentů, a z úst respondentů zaznívá řada dehonestujících výrazů na adresu konkrétních osob. Tento stav zablokované komunikace a dialogu je do velké míry důsledkem dlouhodobého soupeření dvou silných koalic s konzistentním (a v obou případech v podstatě legitimním) hodnotovým přesvědčením, kde se velmi obtížně hledá dohoda. V posledních letech navíc byla přerušena vzájemná jednání, kde by bylo vyvíjeno alespoň nějaké úsilí v hledání kompromisů. Jednotlivé postoje se poté více vyhranily a spor se přesunul do roviny čistého souboje o moc, o přístup k místům a k pozicím, kde se rozhoduje, a proměnil se v soutěž o to, komu se lépe podaří skrze zákulisní politický vliv i mediální působení přetlačit své oponenty. Taková situace bohužel stále více komplikuje návrat k jednacímu stolu, což se ale současně zdá být jedinou cestou, jak dosáhnout dlouhodobě udržitelné shody na podobě politiky.

Zajímavá zjištění přináší výzkum v otázce rozložení postojů mezi obyvateli. Oproti běžnému obrazu zpovzdálí, že obce NPŠ mají jednotný kritický postoj k NPŠ a k ochraně přírody, se ukazuje jejich větší rozmanitost. Odlišuje se respondent, který jednoznačně pozitivně hodnotí existenci NPŠ a plně oceňuje např. význam regulací stavební činnosti. Druhý respondent rovněž plně podporuje NPŠ i rozšiřování bezzásahových území. Třetí respondent spolu s většinou obce zase usiluje o maximální omezení potenciální výstavby a kritizuje její živelné rozšiřování v jiných obcích. Kromě toho plně rozumí jiným omezením na území NPŠ (omezení vstupu, regulace stavebních záměrů mimo obce apod.) nebo nesouhlasí s možnou výstavbou lanovky na vrchol Hraničník. Tyto alternativní postoje se nicméně zatím díky své menšinovosti, ale i malé průraznosti svých nositelů příliš neprosazují. Jednotný postoj zatím převážně formují

jiní starostové. Taková situace nicméně skýtá do budoucna jistý potenciál na proměnu postoje obcí a tedy i možný posun v politice správy NPŠ.

Nabízí se otázka, čím jsou odlišnosti v postojích některých respondentů způsobeny. Je to samozřejmě obtížné, zčásti je ale možné příčiny odvodit z výpovědí dotyčných respondentů. Respondent, jehož obec se rozhodla zastavit jakoukoliv další výstavbu, upozorňuje na dva motivy místních: uvědomění a hrdost na to, že vzhled obce se již zřetelně odlišuje od většiny ostatních obcí v NPŠ s intenzivnější zástavbou. Obec se tak mimo jiné stává stále lákavější destinací pro turisty. Omezení výstavby má v obci širší podporu rovněž proto, že v důsledku znamená omezení konkurence v nabídkách ubytování. Motivace jsou tedy obecně ekonomické a estetické.

Respondent, který prosazuje rozšiřování bezzásahového území, byl v tomto postoji ovlivněn především autentickou zkušeností s tím, že režim bezzásahovosti je zcela životaschopný. Sám si rovněž uvědomuje hodnotu a výjimečnost takového území v porovnání s drtivou většinou chráněných území v ČR. Do budoucna by to proto mohla být zcela bezkonkurenční značka k nalákání návštěvníků. Poslední respondent, který jednoznačně oceňuje existenci NPŠ, si uvědomuje, že opačný stav, tedy mimo jiné absence regulací, by vedl např. ke značnému stavebnímu boomu v oblasti, což by její ráz a atmosféru nevratně poškodilo. Neporušená a nedotčená příroda přitom bude mít podle slov respondenta do budoucna stále vyšší hodnotu. Výše zmíněné postoje jsou nicméně v obcích NPŠ stále menšinové.

8.2 Co výzkum postojů obcí neodhalí?

Tato práce staví na předpokladu, že spor o správu území NPŠ se odehrává v rovině hodnotových přesvědčení a postojů. To ostatně ve svých názorech potvrzují i samotní představitelé obcí a spor je tak i otevřeně prezentován navenek. Z informací z jiných rozhovorů se zainteresovanými aktéry ovšem vyplývá, že postoje obcí mohou být skrytě ovlivněny i jinými faktory. Může se jednat například o vliv různých podob specifických a netransparentních ekonomických zájmů, které se skrývají za oficiálními proklamacemi o právu obcí na rozvoj. Dalším z nejasných faktorů je intervence skrytých aktérů a jejich zájmů. Ti mohou uzavírat různé formy zákulisních dohod a rovněž tak ovlivňovat postoje obcí. Nejasná je například role krajských politiků, kteří se ve sporu také angažují, role osob, které mají zájem na stavebním rozvoji nebo na prodeji parcel, nebo firem, které mají zájem na těžbě a výkupu dřeva.

Souvisejícím faktorem, který může významně ovlivňovat postoje obcí, je politizace celého sporu. Obce mohou zaujímat své odmítavé postoje především z taktických důvodů. Jestliže budou dlouhodobě v opozici, začnou jim oponentní aktéři (především Správa NPŠ a MŽP) vycházet vstříc a činit pro obce výhodné ústupky či vyplácet různé formy kompenzací. Podobně může být pro politiky a představitele obcí výhodné udržovat napjatý spor, neboť skrze něj mohou mobilizovat veřejné mínění místních a sjednávat si prostřednictvím této horké a mediálně vděčné agendy podporu mezi voliči.

Z výše uvedených důvodů není tedy jisté, do jaké míry deklarované postoje obcí skutečně plně odpovídají jejich reálným potřebám a zájmům a do jaké míry jsou především politicko-taktickým postojem. Uvedené domněnky dokládá svým tvrzením jeden z respondentů (nereprezentující žádnou z obcí), který tvrdí, že v případě, pokud by do sporu nevstupovaly skryté zájmy nebo skryté neformální dohody se skrytými aktéry, ale byly by transparentně prezentovány skutečné potřeby a zájmy, bylo by možné kompromis mezi zájmy obcí a zájmy ochrany přírody nalézt.

Navzdory tomu, že se jedná o významný faktor ovlivňující postoje obcí, je mimo možnosti této práce i mimo výzkumné možnosti obecně relevantně tento rozměr zahrnout. Podrobnější informace jsou obtížně zjistitelné⁴³ a v podstatě neověřitelné a pohybovaly by se pouze v rovině kusých spekulací. Cíl této práce byl navíc odlišný: výzkum hodnotových přesvědčení a postojů představitelů obcí.

8.3 Reflexe použití teorie advokačních koalic

Tato práce využila teoretickou optiku teorie advokačních koalic (ACF), která dobře interpretuje a vysvětluje podobu politiky správy NPŠ. Autor využil konkrétně několika aspektů teorie: konceptu přesvědčení, konceptu advokačních koalic a popisu způsobů změny politiky. Optika konfliktu přesvědčení advokačních koalic dobře odpovídá také realitě ve sporu o podobu správy NPŠ. Kromě konceptu přesvědčení je také vhodným vodítkem pro popis dynamiky vztahů mezi aktéry (opONENTI se navzájem vnímají jako nedůvěryhodní, koalice se převážně soustředí na souboj o přístup k mocenským pozicím a místům rozhodování, aktéři mnohdy preferují informace

⁴³ V podstatě jediná konkrétnější zmínka z úst samotných představitelů obcí se týkala neformálního tlaku některých osob v obci na rozšíření možností stavebního rozvoje. Jednalo se především o majitele některých pozemků, kteří by z takového kroku profitovali.

potvrzující přesvědčení jejich koalice a přehlížejí nebo neakceptují poznatky a argumenty oponentů apod.).

Teorie advokačních koalic nicméně byla spíše výchozím bodem a odůvodněním pro podrobnější výzkum postojů a přesvědčení aktéra obcí NPS. Zde může výzkum zpětně sloužit k reflexi užitečnosti a adekvátnosti této teorie. Teorie advokačních koalic do velké míry předpokládá, že aktéři se prezentují poměrně zřetelnými politickými postoji. Detailní zkoumání přesvědčení představitelů obcí ale přináší trochu odlišný obraz. Většina respondentů sice dokázala během rozhovoru zformulovat jasné politické postoje (příp. jsou tyto postoje jasně odvoditelné při následné analýze), přesnější ovšem je, budeme-li jejich pohled na věc vnímat jako svého druhu vyprávění vypovídající o jejich porozumění okolní realitě. Prakticky toto vyprávění zahrnuje například celkový pohled na to, jak by měla vypadat okolní krajina, projevovaný osobní a emocionální vztah k ní, představy o způsobu péče o les, vztah k omezením a pravidlům v NPS apod. Rozumíme-li pohledu obcí jako vyprávění, umožňuje nám to vidět právě provázanost postojů s některými velmi konkrétními problémy, které aktéři vnímají a které jejich postoje přímo ovlivňují, nebo s emocionálními vazbami na okolní krajinu. Tyto významné souvislosti optika teorie advokačních koalic opomíjí.⁴⁴ Užitečným nástrojem se zdá být v tomto smyslu koncept diskurzivních koalic, který aktéry vnímá dle jejich diskurzů (souvislých interpretací a vyprávění reality) a rozdílů mezi nimi.⁴⁵

8.4 Potenciál k proměně postoje obcí nebo k dohodě

Jedním ze záměrů této práce bylo pokusit se odhalit, zda existuje nějaký potenciál pro proměnu současných postojů obcí ke správě území NPS nebo zda je prostor k dohodě nebo kompromisu s konkurenčními aktéry. V současné situaci vyhraněného konfliktu s absencí společného jednání stran sporu je něco takového dosti obtížně představitelné. Přesto ale lze na základě autorovy orientace v problematice a rozhovorů s respondenty některá možná východiska naznačit.

⁴⁴ Domnívám se, že spor o správu NPS lze do velké míry vnímat i jako spor dvou konzistentních a silných vyprávění, které jsou přesvědčivým podkladem a legitimizací pro postoje jednotlivých aktérů. Na jedné straně stojí silná idea ochrany přírody a divočiny, na druhé idea odpovědné lesnické péče a nárok na rozvoj. Součástí těchto vyprávění jsou i např. emoční vazby na krajinu, odkazy na širší myšlenkové nebo historické souvislosti nebo způsob vykreslení oponentů apod. Právě přesvědčivost a konzistentnost obou vyprávění a současně jejich špatná slučitelnost je zřejmě do velké míry příčinou dlouhotrvajících zablokovaných sporů.

⁴⁵ Koncept diskurzivních koalic představuje např. Hajer. Ilustruje jej na příkladu modelově velmi podobném sporu o NPS. Jedná se o spor o vyhlášení chráněného území, které místní obyvatelé vnímají tradičně jako kulturní krajinu a jsou svázáni s jeho tradiční podobou. (Hajer 2003)

Z hlediska proměny postojů obcí lze využít konceptu na politiku orientovaného učení (*policy-oriented learning*). Jednou z možných cest je postupné zjištění místních obyvatel, že národní park zaměřující se na ochranu divočiny a bezzásahovosti může skutečně být jedinečnou značkou, z níž je možné díky cestovnímu ruchu profitovat. Uvědomí si, že je výhodné se na propagaci této značky zaměřit. Z rozhovorů respondentů je zřetelné, že někteří místní obyvatelé si takovou hodnotu NPŠ (včetně respektu k pravidlům, která s sebou existence parku nese) už dnes uvědomují. Klíčové je, aby taková skupina lidí začala být v debatě slyšitelná a utvořila jistou opozici vůči dnes převažujícímu většinovému postoji. Viditelné by měly být rovněž konkrétní pozitivní příklady, jak lze ze značky divočiny a bezzásahovosti profitovat.⁴⁶ V takovém případě se pak může tento postoj postupně začít šířit.

Jiné možné východisko zmiňuje jeden z představitelů obcí. V současnosti převažuje mezi místními obyvateli spíše pocit, že pravidla ochrany přírody v území jsou něčím, co je implantováno zvenčí a jim odcizené. Přísná ochrana přírody by ale v budoucnu mohla být místními vnímána jako ochrana *jejich* krajiny například před náporům stavebních či těžebních aktivit či před vstupem turistů do všech částí území. Tento možný trend je zčásti pozorovatelný u jedné z obcí, která mj. z estetických důvodů nepovoluje další stavební rozvoj. Podle mínění dotyčného respondenta ale pravděpodobně taková proměna v postojích bude reálná až ve chvíli, kdy dojde k nějakému pobuřujícímu narušení krajiny či jiným událostem.

Jinou možností, jak by mohlo dojít ke změnám politiky, je proces vyjednávání mezi aktéry. Aby ovšem ke konstruktivnímu jednání, jehož výsledky budou respektovány oběma stranami, mohlo dojít, musí být splněna celá řada podmínek: do jednání musí být například zahrnuti všichni významní aktéři, mezi aktéry musí panovat vzájemná důvěra, účast ve vyjednávání musí být vážně míněna s ambicí na dosažení kompromisní dohody, jednání by měli řídit neutrální a profesionální mediátoři apod.⁴⁷ Konstruktivní jednání může být velmi obtížné například ve chvíli, kdy do sporu intervenují skrytí aktéři nebo je pro jednu ze stran výhodné i nadále udržovat konfliktní stav. To je ovšem potenciální případ i v NPŠ.

Zjištění z rozhovorů s představiteli obcí přináší několik námětů, na jaké konkrétní aspekty problému by se vzájemná jednání mohla zaměřit, aby vedla

⁴⁶ Teoretickou analýzu potenciálu NPŠ v oblasti turistického ruchu přináší Dickie a Whiteley. (Dickie, Whiteley 2013: 27-32)

⁴⁷ Tyto a některé z dalších zásad úspěšného vyjednávání jsou součástí teoretického konceptu *alternative dispute resolution* (ADR). (Sabatier, Weible 2007: 205-207)

k potenciálně úspěšnému konci. Uvedu zde několik příkladů. Jako významný problém je respondenty vnímáno riziko rozšiřování holin v okolí obcí jako průvodní jev obrany proti kůrovci. Předmětem debat by proto měla být nejen tradiční zónace, ale také co nejpřesnější specifikace podoby a míry zásahů, které budou v lesích prováděny. V současnosti totiž ochránářská koalice přichází spíše s teoretickými návrhy vymezení zón, nechává ale protistranu v nejistotě, jak by vypadal konkrétní lesnický management v území. Ta proto vnímá velké, ale do jisté míry abstraktní nebezpečí nárůstu holin. Zpřesňování jednotlivých koncepcí a detailní vymezení zásahových zón (jinak řečeno, je třeba dát místním lidem vědět, jak bude v budoucnu les v okolí obcí vypadat) je proto pro úspěšné vyjednávání žádoucí.

Jiným významným tématem, které by mohlo posunout potenciální vyjednávání, je zřetelné vyjasnění některých odborných otázek mezi aktéry (především v případě vývoje a managementu lesa). V současnosti totiž obě z koalic do určité míry disponují vlastní interpretací věcí, které si navzájem odporují. Konkrétně se může jednat např. o vyjasnění otázek úhrnu srážek a změny odtokových poměrů po uschnutí lesa nebo o vyjasnění podoby zásahů proti kůrovci v ohnisku jeho výskytu (je pravdivé tvrzení, že postačuje vykácení menší skupiny cca 50 stromů k zastavení jeho šíření, jak tvrdí několik respondentů?) apod.

Dalším z témat, jejichž projednání by mohlo přinést posun v jednání, je otázka, do jaké míry vychází Správa NPŠ a MŽP vstříc problémům, které obce vnímají v případě dostupnosti pracovních příležitostí. Stát by se mohl jako kompenzace za omezení spojená s NPŠ zasadit například o lepší dostupnost lesnických prací nebo se spolupodílet na obecních projektech zaměřených na využití potenciálu cestovního ruchu.

Výše zmíněné návrhy dobře ilustrují, že prostor pro jednání i hledání vhodného kompromisu tu oproti současné situaci rozhodně je. Takové snahy by do budoucna mohly být i úspěšné, neboť z některých rozhovorů bylo zřetelné, že některé obce možnost jednání a nacházení kompromisu připouštějí. Dle autora této práce bude do budoucna jednání mezi aktéry nezbytným nástrojem, aby mohla být politika správy území NPŠ dlouhodobě funkční a úspěšná. Snad i tato práce alespoň malým dílem přispěje k hledání dobrého řešení dlouhotrvajícího sporu.

Resumé

Diplomová práce se pokouší objasňovat některé příčiny dlouhodobého sporu o podobu správy území Národního parku Šumava. Tento spor je proto interpretován jako důsledek konfliktu hodnotových postojů a přesvědčení zainteresovaných aktérů a koalic. Práce nejprve uvádí do kontextu problému prostřednictvím popisu základního zákonného statusu NPŠ, hlavních problémových oblastí ve sporu a také hlavních historických událostí ve vývoji politiky správy NPŠ. Dále jsou za pomoci některých aspektů teorie advokačních koalic charakterizována hodnotová přesvědčení dvou hlavních koalic, které spor vedou. Práce se detailněji zaměřuje na postoje obcí na území NPŠ jako hlavního představitele koalice stojící v opozici k hodnotám a zájmům ochrany přírody. Na základě rozhovorů s představiteli osmi obcí podrobně zkoumá především, co obce vnímají jako problematické a konfliktní ve svém vztahu ke správě území NPŠ a k ochraně přírody v něm. Práce přináší celou řadu konkrétních a překvapivých zjištění, která hlouběji odhalují příčiny sporu mezi aktéry. V závěru jsou tato zjištění podrobována rozboru a práce identifikuje konkrétní možnosti pro proměnu postojů obcí či ke kompromisu s oponentními aktéry. Právě potenciální budoucí dohodu mezi aktéry sporu totiž autor práce považuje za nejvhodnější cestu k dlouhodobě úspěšné správě území NPŠ, která bude účinně chránit cennou přírodu.

Summary

Diploma thesis tries to clarify some causes of a long-lasting dispute over the management strategy of an area of the Šumava National Park. Thus the dispute is interpreted as a consequence of the conflict among attitudes and beliefs of involved actors and their coalitions. Initially the thesis introduces a context of the problem through a description of the basic legislative status of ŠNP, the main problematic aspects in the dispute and also the main historical events in a development of the ŠNP management policy. Then, using a few aspects of Advocacy Coalition Framework the author characterizes the beliefs of two main disputing advocacy coalitions. The thesis focuses much more deeply on the attitudes and beliefs of local municipalities in ŠNP as a main representative of a coalition standing in the opposition to values and interests of nature conservation. On the basis of interviews with the representatives of eight municipalities the thesis explores in detail above all, what the municipalities perceive as problematic and conflicting in their relationship to ŠNP management and nature conservation. The thesis brings a lot of specific and surprising findings which reveal more deeply the causes of the dispute among actors. In conclusion the findings are analyzed and the thesis identifies the specific opportunities for a change of the attitudes and beliefs of the municipalities or for their compromise with opponent actors. The author considers a potential future agreement among actors to be the most suitable way to a long-lasting successful ŠNP management strategy which will effectively protect the valuable nature.

Použitá literatura

- Bláha, J., Kyzour, J. 2010. *Národní park: značka, která se dobře prodává*. Brno: Hnutí DUHA.
- Braun, V., Clarke, V. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101.
- Dickie, I., Whiteley, G. 2013. *An Outline of Economic Impacts of Management Options for Šumava National Park*. London: EFTEC. Dostupné z www: http://www.sumava-kurovec.cz/include/Economic_Assessment_of_Sumava_National_Park,_eftec,_Final_Report.pdf
- Dudley, N. (ed.) 2008. *Guidelines for Applying Protected Area Management Categories*. Gland, Switzerland: IUCN.
- Furlong, K. 2000. *Strategic Environmental ANALysis (SEAN): An Application in Sumava National Park, Czech republic*. MSc Dissertation. Oxford: Oxford Brookes University.
- Hajer, M. 2003. A frame in the fields: policymaking and the reinvention of politics In Hajer, M. (ed.): *Deliberative Policy Analysis*. West Nyack: Cambridge University Press.
- Hruška, J. a kol. 2013. Ohlédnutí za zákonem o Národním parku Šumava. *Živa*, 5, C-CI.
- Chomátová, E. 2010. *Spor o Šumavu: síly a slabosti ekologického principu shody*. Diplomová práce. Praha: FHS UK.
- Job, H. a kol. 2008. *Národní park Bayerischer Wald jako regionální hospodářský faktor*. Grafenau: NPBW.
- Kindlmann, P., Matějka, K., Doležal, P. 2012. *Lesy Šumavy, lýkožrout a ochrana přírody*. Praha: Karolinum.
- Kotecký, V. a kol. 2010. *Okna do divočiny v české krajině*. Brno: Hnutí DUHA.
- Krečmer, V., Říha, M. 2012. *Souhrnné stanovisko k lesům jako nenahraditelné složce životního prostředí v kauze ne/zasahování proti lýkožroutu v Národním parku Šumava*. Dostupné z www: http://www.cesles.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=91%3Asouhrnné-stanovisko-k-lesm-jako-nenahraditelne-sloce-ivotniho-prostedi-v-kauze-nezasahovani-proti-lykoroutu-v-narodnim-parku-umava&Itemid=117

- Krečmer, V., Vovesný, J., Zahradník, P. 2011. *Ke smyslu ochrany lesů národních parků*. Praha: JUDr. František Talián – „Fortuna“.
- Křenová, Z., Hruška, J. 2011. Zonace Národního parku Šumava aneb O cestě tam a zase zpátky. *Ochrana přírody*, 3, 20-23. Dostupné z www: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/res/data/024/002976.pdf?seek=>
- Loužek, M. (ed.) 2011. *Kůrovcová kalamita. Víc než spor přírodovědců*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku.
- Matějka, K. a kol. 2013. Jak má vypadat smysluplná zonace národního parku Šumava?. *Živa*, 5, XCVI-C.
- Martan, P. 2011. *Suchá opona Šumavy*. Čkyně: Komunita pro duchovní rozvoj.
- Mulongoy, K.J., Gidda, S.B. 2008. *The Value of Nature: Ecological, Economic, Cultural and Social Benefits of Protected Areas*. Montreal: Secretariat of the Convention on Biological Diversity.
- Perlín, R., Bičík, I. (eds.) 2010. *Lokální rozvoj na Šumavě*. Vimperk: Správa NP a CHKO Šumava. Dostupné z www: http://www.npsumava.cz/gallery/10/3118-sbornik4_lokalnirozvoj.pdf
- Petrova, S. 2010. *Local people and national parks: Šumava and Pelister in comparative perspective*. Praha: PřF UK.
- Sabatier, P.; Weible, Ch. 2007. The Advocacy Coalition Framework: Innovations and Clarifications In Sabatier, P. (ed.): *Theories of the Policy Process*. Boulder: Westview Press.
- Smolíková, D. 2011. *Divočina je podmínkou našeho žití*. Rozhovor s Jaromírem Bláhou. Brno: 7.G. Dostupné z www: <http://www.sedmagerace.cz/text/detail/divocina-je-podminkou-naseho-ziti>
- Solar, M., Galland, P. 2003. *Zpráva o misi IUCN/WCPA 22.– 25. září 2002*. IUCN. Dostupné z www: <http://sumava.tadytoje.cz/?knihovna-informaci/dokumenty>
- Společná vize Šumava 2020*. 2009. Dostupné z www: http://www.sumava21.cz/docs/2009.11.19_VIZE2020_f.pdf
- STEM 2008. *Národní park Šumava. Výzkum STEM pro MŽP ČR*. Praha.
- Stöckelová, T. 2004. Příroda v Národním parku Šumava. *Vesmír*, 83, 86-95. Dostupné z www: <http://www.vesmir.cz/clanek/priroda-v-narodnim-parku-sumava>
- Sylvén, M. 2003. *Working towards better protection of Sumava National Park*. Gland: WWF International. Dostupné z www:

http://sumava.tadytoje.cz/info/studieadokumenty/jinedokumenty/WWF_statement_Sumava_National_Park.pdf

Šantrůčková, H., Vrba, J. (eds.) 2010. *Co vyprávějí šumavské smrčiny. Průvodce lesními ekosystémy Šumavy*. Vimperk: Správa NP a CHKO Šumava. Dostupné z www: <http://kbe.prf.jcu.cz/files/Sumava/sumava-kniha-fin.pdf>

Šumava 21 2007. „Mýty“ a skutečnosti o Národním parku Šumava. Praha: Šumava 21. Dostupné z www: http://www.sumava21.cz/docs/07_Myty_o_NPS.pdf

Těšitel, J., Kušová, D., Matějka, K., Bartoš, M. 2005. *Lidé v biosférických rezervacích*. České Budějovice: Ústav systémové biologie a ekologie AV ČR.

Višňák, R. 2009. *Les v hodině dvanácté*. Abies.

Voříšek, P. 2012. *O Šumavě trochu jinak aneb Není vědec jako vědec*. Praha: Ekolist. Dostupné z www: <http://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/petr-vorisek-o-sumave-trochu-jinak-aneb-neni-vedec-jako-vedec>

Weible, Ch. 2006. An Advocacy Coalition Framework Approach to Stakeholder Analysis: Understanding the Political Context of California Marine Protected Area Policy. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 17, 95–117.

Weible, Ch., Sabatier, P. 2007. A Guide to the Advocacy Coalition Framework In Fischer, F., Miller, G., Sidney, M. (eds.): *Handbook of Public Policy Analysis*. Boca Raton: CRC Press.

Seznam legislativních a dalších primárních pramenů

Komplexní pozměňovací návrh (k návrhu zákona o NPŠ) poslanců Bořivoje Šarapatky, Milana Šťovíčka, Robina Böhnische a Viktora Paggio. Dostupné z www: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=999>

Nářízení vlády ČR č. 163/1991 Sb.

Návrh senátního návrhu zákona senátora Pavla Eyberta a dalších senátorů o Národním parku Šumava. Dostupné z www: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/71640/60223>

Tiskové zprávy Hnutí DUHA z období let 1999 – 2014. Dostupné z www: <http://sumava.tadytoje.cz> nebo z www.hnutiduha.cz

Vládní návrh zákona o Národním parku Šumava. Dostupné z www:

<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=999>

Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Seznam příloh

Příloha č. 1: Scénář rozhovorů s respondenty

Příloha č. 2: Seznam provedených rozhovorů (tabulka)

Příloha č. 3: Seznam navštívených odborných nebo mediálních akcí (tabulka)

Příloha č. 4: Seznam použitých zkratk

Přílohy

Příloha č. 1: Scénář rozhovorů s respondenty⁴⁸

- 1. Jaký význam má podle Vás pro obec to, že leží na území národního parku? Má to nějaký – myšleno pozitivní – význam?

0. Je známo, že obce jsou v dlouhodobé opozici vůči národnímu parku (principům ochrany přírody v národním parku). V čem podle Vás ten spor tkví? V čem konkrétně vidíte problém? Jak a proč se cítíte omezováni tím, že obec je na území NPŠ?

I. Je známo, že obce vystupují v drtivé většině proti bezzásahovému managementu na území NPŠ. Proč tomu tak je?

Jaký postoj máte vůči principu bezzásahovosti jako takovému? Souhlasíte s tím, že by měl být v NPŠ uplatňován?

Pokud ano, jaký máte názor na její rozsah?

- *Nesouhlasím s tím, neboť v NPŠ je uměle vysázený les a je třeba o něj pečovat lesnický. Navíc přemnožení kůrovce je ohrožením celého ekosystému.*
 - Ad nepřírozený les: je ukázáno, že uspořádání je mozaikovitě, někde je les přírozený a někde sice nepřírozený, ale velmi cenný. Není možné vsadit na to, že se v tomto přírodě blízkém lese přírozené procesy obnoví?
 - Ad kůrovec: co říkáte na výsledky z NPBW, kde se ukazuje bezzásahový management jako velmi úspěšný? Kůrovec je tam vnímán jako zásadní motor rozvoje ekosystému.
- *Kůrovec se neustále rozšiřuje, kalamitu zhoršil orkán Kyrill.*
 - Toto je ale přeci součástí bezzásahovosti. Není třeba z toho vyvodit změnu postoje k principu jako takovému. Nestojí za tím ještě něco jiného?
- *Omezení lesnických prací v lese ubírá pracovní místa pro místní lidi*
 - Není to jen mizivý úbytek možností práce? Vždyť jinde se kácí stále a různých lesnických prací pro místní by bylo stále dost. Navíc těžbařské firmy mnohdy mají své zaměstnance odjinud. A NAVÍC: je vlastně

⁴⁸ Kurzívou jsou uvedeny možné typy reakcí respondentů na mé otázky, pod nimi jsou stručně uvedeny mé možné polemické reakce na jejich tvrzení.

v současnosti v obcích problém s nezaměstnaností? (např. v případě Modravy, kde je nezaměstnanost nulová, to problém není)

- *Myslím si, že suchý les je pro NPŠ škodlivý, neboť odrazuje návštěvníky.*
 - o Máte nějaké podklady, že to případně návštěvníky odrazuje?
 - Výsledky ankety Hnutí DUHA, postoj k suchému lesu v NPBW dle jejich studie
 - Anketa HD: 70 % návštěvníků vadí pohled na holiny (11 % by se těmto místům vyhnulo), pohled na suchý les vadí oproti tomu 48 % lidí (ale jen 5 % lidí by se kvůli tomu těmto místům vyhnulo)
 - NPBW: s tezí „kúrovcová kalamita v národním parku má negativní vliv na turismus“ zcela souhlasí jen asi 3 % návštěvníků, dvě třetiny lidí jsou pak na škále na straně, kdy s touto tezí nesouhlasí.
 - o Není zde spíše prostor, jak NPŠ učinit zajímavým? Vysvětlovat principy samoobnovy lesa jako specifického lákadla pro návštěvníky?
- *Existuje nebezpečí rozšíření kúrovce do hospodářských lesů.*
 - o Nemyslíte, že by šlo řešit ochranu hospodářských lesů nějakými jinými cestami? Moderní ochrana přírody např. preferuje jádrové území, kde se proti kúrovci nezasahuje, a po obvodu pás nárazníkové zóny, kde se intenzivně zasahuje, aby se kúrovec nerozšířil dál.
- *Je to pro místní lidi velmi obtížné, jestliže jim usychá les blízko míst, kde žijí. Navíc když se kúrovec šíří, vzniká více holin blíž obcím, což se nám nelíbí.*

Jak se díváte na pohled, že právě skrze dodržování principu bezzásahovosti a důsledné ochraně přírody je možné, aby rostla prestiž a hodnota území právě kvůli důsledné ochraně přírody? (Zatímco zelený les a holiny jsou všude, bezzásahové území s přirozenými procesy je velmi výjimečné – v ČR nejcennější)

Jak by měl tedy podle Vás vypadat lesnický management v NPŠ?

II. Jste jako obec kvůli přítomnosti NPŠ nějak omezováni ve své existenci a ve svém rozvoji?

Jakým způsobem?

Omezení lze pracovní rozdělit na dvě oblasti:

- **přímá omezení** spojená s regulací danou ze zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (Správa např. schvaluje územní plány, stavební záměry, povolení k vjezdu na některé cesty apod.)
 - *Vadí nám zasahování Správy do chodu obce*
 - Není nutné to přijmout v zájmu ochrany přírody?
- **nepřímá omezení**, např.:
- *V obci jsou snižené možnosti zaměstnatelnosti místních lidí, chybí možnosti v lesním hospodaření apod.*
 - Viz výše
- *Z obcí odchází lidé do měst, obce se vylidňují*
 - To je ale trend na venkově dosti běžný, bez ohledu na NP.
- *Obcím schází peníze*
 - Znáte studie (Zeman, Braniš), které ukazují, že obce na území NPŠ jsou naopak výrazně finančně zajištěnější, než srovnatelně velké obce mimo park? + případ Modravy, která je financována podnikatelem Zdeňkem Bakalou
- **Jakou máte představu o rozvoji obce do budoucna? (Jakým způsobem by se měla rozvíjet oblast NPŠ?)**
 - *Respondenti: může převažovat důraz na tvrdý rozvoj a turismus (minimálně omezená výstavba penzionů/apartmánů, lanovka, vláček na Březník apod.) nebo naopak orientace na ochranu přírody, divočinu, krajinný ráz apod. (velmi omezená výstavba, stop velkým projektům, ...). Může se objevit také akcent na rozvoj lesního hospodaření.*
 - Co říkáte na námitku, že velké rozvojové projekty a výstavba snižují atraktivitu parku, dělají z toho běžná masová střediska a v důsledku pak ztrácíte na prestiži jako místo s exkluzivně zachovalou přírodou či pěkným krajinným rázem?
 - 68% návštěvníků NPŠ říká, že existence NP s ochranou přírody je pro ně důležitá při jejich rozhodování, zda přijet (anketa u pramenů Vltavy od Hnutí Duha)
 - Studie z NPBW ukazují, že NP a měkký turismus/CR s ním spojený mohou být významným motorem ekonomiky (pracovní místa, zisky v regionu apod.), pokud je spojeno s dalšími odvětvími (řemesla, služby, ubytování apod.)

- Problém rozvojových projektů jako sjezdovky apod. – peníze často plynou jinam, jsou to investoři odjinud; odrazuje to potenciální návštěvníky (viz výzkum STEM 2008); snižuje to atraktivitu parku (návštěvníci nechtějí zastavěnou krajinu)
- (Porovnání zisků z těžby dřeva versus existence NP – studie z Německa, která jasně ukazuje vyšší ekonomickou výnosnost zaměření na NP a ochranu přírody.)
- Nebylo by možné vyjednávat určité kompromisy a kompenzace za podporu ochrany přírody? (zaměstnávání Správou NP na různých místech, kompenzace z různých dotačních fondů, podpora cestovního ruchu a zaměstnávání v cestovním ruchu, osvěta v možnostech podnikání v CR, upřednostňování místních lidí např. při zaměstnávání v lesnických pracích)

III.

Jaké jsou Vaše zdroje informací? Odkud čerpáte informace?

S kým spolupracujete ohledně formulování postojů k NPŠ? Komu z jednotlivých aktérů sporu důvěřujete? Komu naopak ne?

Jaký je postoj místních obyvatel v obci?

Kdo názory v obci ovlivňuje? Kdo zde má důležité slovo? Komu lidé věří?

Příloha č. 2: Seznam provedených rozhovorů (tabulka)

	Respondent/-ka	Datum	Místo konání	Přepsán? (A/N)
1	Jaromír Bláha, Hnutí Duha	září 2012	Dobříš	A
2	Dagmar Kjučuková, Okrašlovací spolek Zdíkovska	14.12. 2012	Zdíkov	A
3	František Krejčí, bývalý ředitel NPŠ	7.2. 2013	Praha	A
4	Libor Pospíšil, starosta obce Prášíly	11.2. 2013	Prášíly	A
5	Antonín Schubert, starosta obce Modrava	15.2. 2013	Modrava	A
6	Pavel Buršík, místní občan obce Horská Kvilda, delegovaný zástupce obce v Radě NPŠ	15.2. 2013	Kvilda	A
7	Václav Vostradovský, starosta obce Kvilda	26.8. 2013	Kvilda	A
8	Bohuslava Bernardová, starostka města Kašperské Hory	27.8. 2013	Kašperské Hory	A
9	Jakub Koželuh, starosta obce Nová Pec	28.8. 2013	Nová Pec	A
10	Martin Černý, starosta obce Stožec	28.8. 2013	Stožec	A
11	Jaroslava Krnáková, starostka obce Lenora	28.8. 2013	Lenora	A

Příloha č. 3: Seznam navštívených odborných nebo mediálních akcí (tabulka)

	Datum	Místo konání
Seminář ČLS a NPŠ „ <i>Pět let po Kyrillu</i> “	20. a 21.9. 2012	Olšina, jižní část území NPŠ
Jednání Rady NPŠ	13.12. 2012	Vimperk
Veřejná debata ČLS na téma „ <i>Kategorizace IUCN</i> “	leden 2013	Praha
Tisková konference Hnutí DUHA se zástupci Německého svazu ochrany přírody a NPBW	leden 2013	Praha
Projednávání petice „ <i>NE 35 % prvních zón v NPŠ</i> “ (PSP ČR)	leden 2013	Praha
Veřejné projednávání návrhu zákona o NPŠ v rámci jednání Výboru pro životní prostředí PSP ČR	2.5. 2013	Praha
Tisková konference Hnutí DUHA a Ústavu pro životní prostředí PřF UK „ <i>Kvalitní zákon o Šumavě: 50 % území NP pro přírodu a turisty, 50 % pro šetrné hospodaření</i> “	9.5. 2013	Praha
Tisková konference Hnutí DUHA a CzechGlobe „ <i>Nová studie: Ekonomické dopady rozdílné péče o NP Šumava</i> “	20.1. 2014	Praha

Příloha č. 4: Seznam použitých zkratk

ČLS Česká lesnická společnost

NPŠ Národní park Šumava

IUCN International Union for Conservation of Nature (Mezinárodní svaz ochrany přírody)

MŽP Ministerstvo životního prostředí

SVR Stínová vědecká rada NPŠ

NPBW Nationalpark Bayerischer Wald (Národní park Bavorský les)